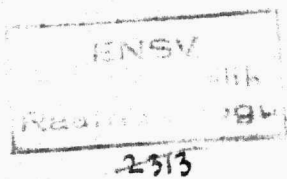

TARTU ÜLDHAIGE KASSA

1913—1938

TÖÖ JA TERVIS NR. 12 • 1938

TEIE NOHU RAVIB

NASALGAN SALV

SAADAVAL APTEEKIDEST

A/s PROVIISOR JULIUS LILL

K A U B A N D U S - T Ö Ö S T U S A . - S .

„DENTAL”

Hambaarstide ja -tehnikute riistad ja tarbed

TALLINN, VIRU TÄN. 5—3, KÕNETRAAT 432-42

TARTU, VÕIDU TÄN. 15, KÕNETRAAT 6-05

PÄRNU, JALAKA TÄN. 4, KÕNETRAAT 2-65

Soovitame ülemaailma kuulsate vabrikute **DE TREY, CLAUD. ASH** ja **S. S. WHITE** hambaravi-materjale, tsemente, amalgaame, hambaid ja kautšukki ja muid tarbeid. „**RITTER**” operatsioonitoole ja elektripuurmasinaid, Röntgeni- ja Unit-aparaate (Ameerika mudelid „**RITTER DENTAL MANUFACT.**” **ROCHESTER, New-York, U. S. A.**).

MÕÕDUKAD HINNAD. SOODSAD MAKSUTINGIMUSED.

Töö ja Tervis

Sotsiaalpoliitiline kuukiri

Eesti Haigekassade Liidu ja Sotsiaalse Arengu Eesti Ühingu häälekandja

Nr. 12

XIV aastakäik

1938

Tellimise hind postiga:

aastas . . . 150 senti
6 kuu peale . 75 "
1 " " . 15 "
Välismaale aastas 200 s.

Ilmub kord kuus.

Talitus ja toimetus: Tallinn, Pärnu 41,
krt. 3. Telefon 448-35.
Tellimisi võtavad vastu kõik haigekassad
ja postiasutused.
Üksiknumber 15 senti.

Kuulutuste hinnad:

1 lhk. kr. 50.—
1/2 " " 25.—
1/4—12.50 ja 1/8 lhk. " 7.25
Teksti ees — 50% kallim.

Tartu üldhaigekassa 25. aastapäeva puhul

Saades alguse maailmasõja eelöhtul, alates oma tegevust sõja esimesel aastal, elades läbi kõik võimude vahetuse ajajärgud, kajastusid Tartu üldhaigekassas need raskused ja see viletsus, mis sai osaks rahvale sõjaoludes. Toidupuudus, madal töötasu, raha väärtuse kaotamine, mitmekordne okupatsiooniaeg ja nakkushaiguste lained vajutasid oma pitseri haigekassa tegevusele.

Tänu Tartu tööliiskonna teadlikkusele, on nende haigekassa kõigist neist raskusist ja takistusist üle saanud ja on Eesti iseseivuse kestes kujunenud tugevaks organisatsiooniks rahva tervishoiu teenistuses.

See töö, mis Tartu üldhaigekassa on teinud ravi korraldamise, ravi võimaldamise ja haigete abistamise alal, on annud suuri tulemusi, mis on tulnud hüveks rahva tervisele. Tartu üldhaigekassa tegevus on päästnud paljud tuhanded inimesed haigusest ja enneaegsest surmast, võimaldades õigeaegset arstiabi ja andes haiguspäevil eluüldalpidamist. Oleksid tuhanded jäänud haigekassa abita, õigeaegse arstiabita ja tuhanded oleksid sattunud haiguspäevil viletsusse, tuhandeid perekondadel oleks puudunud ilma haigekassata perekonna toitja haiguse ajal igapäevane leib.

Tartu üldhaigekassa on suutnud ravi korraldada aluseil, mis on ostarbekohased ja vääriavad tunnustamist kui eeskujut. Haigekassa liikmeile annavad arstiabi parimad arstid oma erialal, mis tagab haiguste ravimisel ka parimaid tulemusi.

Haigekassa vahakord arstikonnaga on korrektne ja üksteist tunnustav.

Tartu üldhaigekassa on Eesti iseseivuse päevil oma ülesandeid täitnud ilma häirivate ja tööd takistavate sisemiste vastohudeta: Tartu tööliiskond on näidanud oma esindajaid, volinikke ja haigekassa juhtkonda valides suurt küpsust, arusaamist ja tõsist suhtumist oma ülesannetele. Ta juhtkond on alati olnud täie innuga, arusaamisega ja kohusetruult oma ülesannete teostamisel.

Tartu üldhaigekassa tegelased on tunnustanud tööliiskonna ühistööd sotsiaalkindlustuse arengus tähtsa tegurina ja on ühiselt teiste haigekassade tegelastega arutanud ja otsustanud tööliiskonna sotsiaalpoliitilisi küsimusi, püstitades ühiseid seisukohti ja ühiseid nõudmisi. Tartu üldhaigekassa on annud Eesti Haigekassade Liidule, selle kongressidele ja päevadele asjatundlikke ja innukaid osavõtjaid, kes

oma kogemustega, oma oskusega ja teadmistega on kausa aidanud üldisele sotsiaalsele arengule. Ta tegelased on alati mõistnud, kui tarviline on sotsiaalkindlustuse alal selgitustöö, selle suure idee rahva keskele kandmine, ülesannete ja eesmärkide selgitamine kõnedes ja trükisõnas.

Kui Tallinna ühine haigekassa jäi eemale Eesti haigekassade piiratud ühistööst, siis asus Tartu üldhaigekassa koos teiste haigekassadega, välja arvatud vaid vähesed, seda kindlamini teostama üldisi üritusi. Kahjuks ei läinud täide kavatsus ühiselt ellu kutsuda suurem sanatoorium, kuid Tartu üldhaigekassa asutas siis ise esimesena oma suviravila.

Sotsiaalpoliitilisele kuukirjale „Tööle ja Tervisele“ on Tartu tegelased annud alati väärtuslikku kaastööd. Selle kuukirja levikuks on Tartu üldhaige-

kassa, eriti ta asjaajaja K. Lukk, enam teinud kui ükski teine.

„Töö ja Tervise“ toimetust juhivad kõigele sellele tähelepanu Tartu üldhaigekassa tähtpäeval, olles veendunud, et see tööind, arusaamine, tööliste huvide õige mõistmine, see omakasupüüdmatu ühistöö vaim, mis on omane Tartu haigekassa tegelaskonnale, kannab ka edaspidi haiguskindlustust ja üldse sotsiaalkindlustust, olles tõukejõuks ja teguriks, et Eestis maksma pannakse üldine, riiklik ja sunduslik sotsiaalkindlustus, mis annab kõigile töölisele ja teenijaile eluüalpidamist haiguse, tööõnnetuse, vana-duse ja töövõimetuse puhul, annab tööliste ja teenijate leskedele ja vaestelelastele, kõigile töövõtjatele õiguse eluüalpidamisele ka sel ajal, kui nad ei suuda tööd teha ega ole neil tööd, kõige sellega tõstes rahva tervislikku ja sotsiaalset elutaset.

Tartu üldhaigekassa tegevuse ülevaade

13. detsembrist 1913. a. kuni 1938. a.

KARL LUKK,

Tartu üldhaigekassa asjaajaja

Sissejuhatusesks.

Ükski puu ei lange ühe hoobiga. Ei sünni maailmas midagi suurt ega väikest ilma võitluseta, ettevalmistuseta ja eelkäijateta. Sama võib ütelda ka haigekassa kohta. Püüid haiget aidata on niisama vana kui inimsugu. Aitamise kuju on erinev vastavalt ajajärgule ja inimese arenemise astmele.

Tsunftidesse koondunud käsitöömeistritel ja sellidel olid oma haigekassad. Hiljem, kui tsunftide osatähtsus avalikus elus hakkas vähenema, tekkisid tsunftide kõrvale ametiühingud, kes oma ülesannet nägid ka liikmete abistamises haiguse korral. Tartus 1905. aastal ja hiljem asutatud ametiühingud olid aga majanduslikult liig nõrgad selleks, et anda küllaldast abi haiguse korral. Liikmemaks oli selleks liig minimaalne. Erandiks sel alal oli trükitoölise ametiühing, kuid seegi mitte ilma eelkäijateta. Trükitoölistel oli juba sel ajal, s. o. 1905. aastal, vabatahtlik hai-

gekassa, mille iga ulatus saja aasta piiridesse. 1905. aastal asutatud Trükitoölise Ametiühing võttis enda peale samad funktsioonid, mis olid olnud eelnenimetatud haigekassal. Makseti võrdlemisi suurt liikmemaksu ja abistamine oli selle tõttu ka küllaldane.

Ametiühingu kaudu arstiabi korraldades said mõnedki hilisemad haiguskindlustuse tegelased oma esialgse ettevalmistuse sel alal, millest on tingitud trükitoölistest tegelaste märkimisväärtne osatähtsus haigekassades.

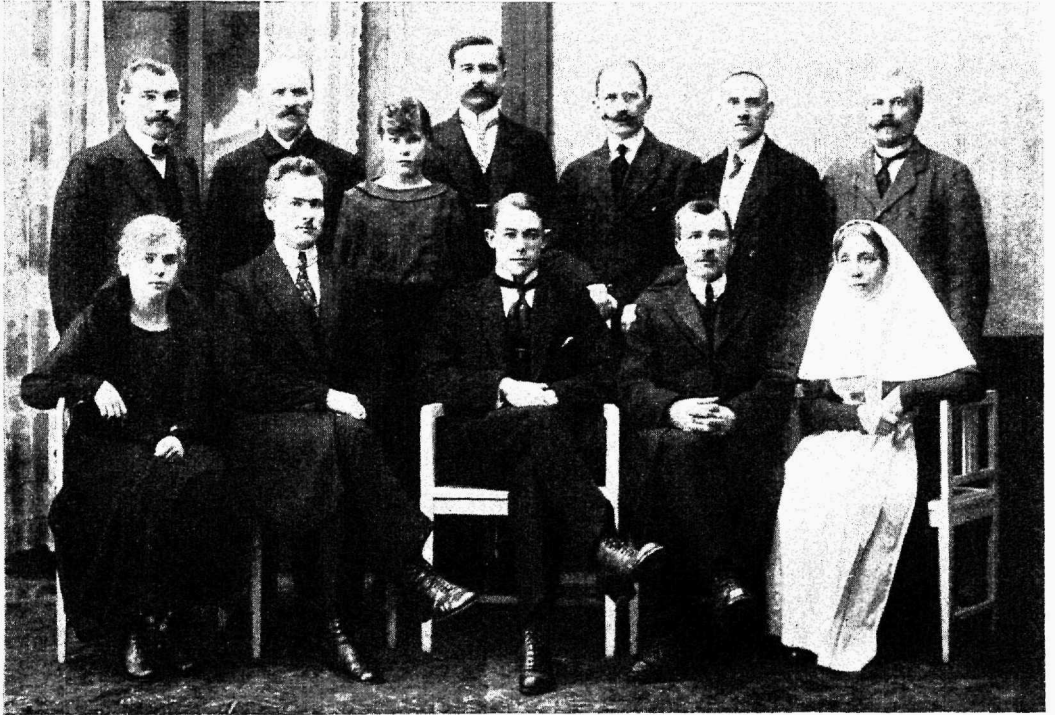
Niipalju haigekassade eelkäijaist.

Käesolevas „Töö ja Tervise“ numbris teisel kohal äratrükitud Tartu üldhaigekassa esimese esimehe Ed. Bergmanni teadete järgi on juba 1910. a. paiku Tartu trükikodade omanikud kaalunud ülelinnalise vabatahtliku töölise haiguskindlustuse korralduse loomise küsimust, kuid mõte ei leidnud teiste tööalade ettevõtjate poolehoidu ja asi jäi soiku.

Haiguskindlustuse seaduse kehtimapanek.

Töölise kohustuslik haiguskindlustus pandi kehtima Eesti praegusel territooriumil esmakordselt 23. juunil 1912. a. Vene tööstusliku töö seaduse III peatükiga. Selle seaduse kehtimapaneku põhjuseks olid riiklikud kaalutlused. Pidi rahuldatama rahulolema-

ning tänavraudtee töölised ja teenijad. Kindlustuse ulatus oli piiritletud veel ettevõtete suurusega. Kindlustuse kohustuse alla kuulusid vaid ettevõtted, kus töötas alatiselt vähimalt 20 töölise ja kus kasutati aurukatlaid ning looduse või loomade jõul käivitatavaid masinaid. Sääraste masinate puudusel oli haiguskindlustuse alla kuuluvu-

Tartu üldhaigekassa juhatus ja ametnikud 1920. a.

I rida: ametnik H. Kaiv-Vaino, asjaajaja K. Lukk, esimees J. R. Kirp, abiesimees R. Lill, haigekontrolör M. Simon. II rida: abiesimees J. Põllusaar, käskjalg J. Käärrik, ametnik H. Marran, juhatusel liikmed H. Sihver, A. Lakson, H. Korn, F. Kaiv.

tust ja revolutsioonilist töölistkonda, kes lakkamatult nõudis tööliste olukorra parandamist ja kindlustusseaduste kehtimapanekut. Neid nõudmisi toetati streikidega ja tihti ka avaliku vastuhakkamisega võimudele.

1912. aasta haiguskindlustuse seadus hõlmas peamiselt mäe- ja töötlevat tööstust ning osa transporti. Selle seaduse § 257 järgi kuulusid kindlustamisele haiguse puhuks kõigi vabrikute, tehaste, mäekaevanduste, mäetööstusettevõtete, raudtee- ja siseveeteedel (jõgedel, kanalil, sisemeredel ja järvedel) tegutsevate laevasõiduettevõtete

seks nõutav tööliste arv vähimalt 30 isikut. Nii kuulus kohustusliku haiguskindlustuse alla ainult suurtööstus, kuna kesk-, väike- ja käsitööstus jäi selle seaduse alt välja.

Tartu üldhaigekassa asutamine.

Haiguskindlustust pidi teostatama haigekassade kaudu. Seaduse väljakuulutamisele olid töölised rahuldatud, kuna tööandjad olid võrdlemisi passiivsed, mis on ka loomulik, kui arvestada seda, et uus seadus pani tööandjale kindla kohustuse — anda oma töölisele arstiabi ja maksa haigekassale haigus-

kindlustusmaksu. Sama olukord mak-
sis ka Tartus.

Nii läks ligi aasta, enne kui Tartus
astuti esimesi samme haigekassa asu-
tamiseks. Ja seda ka nähtavasti väli-
sel surveel.

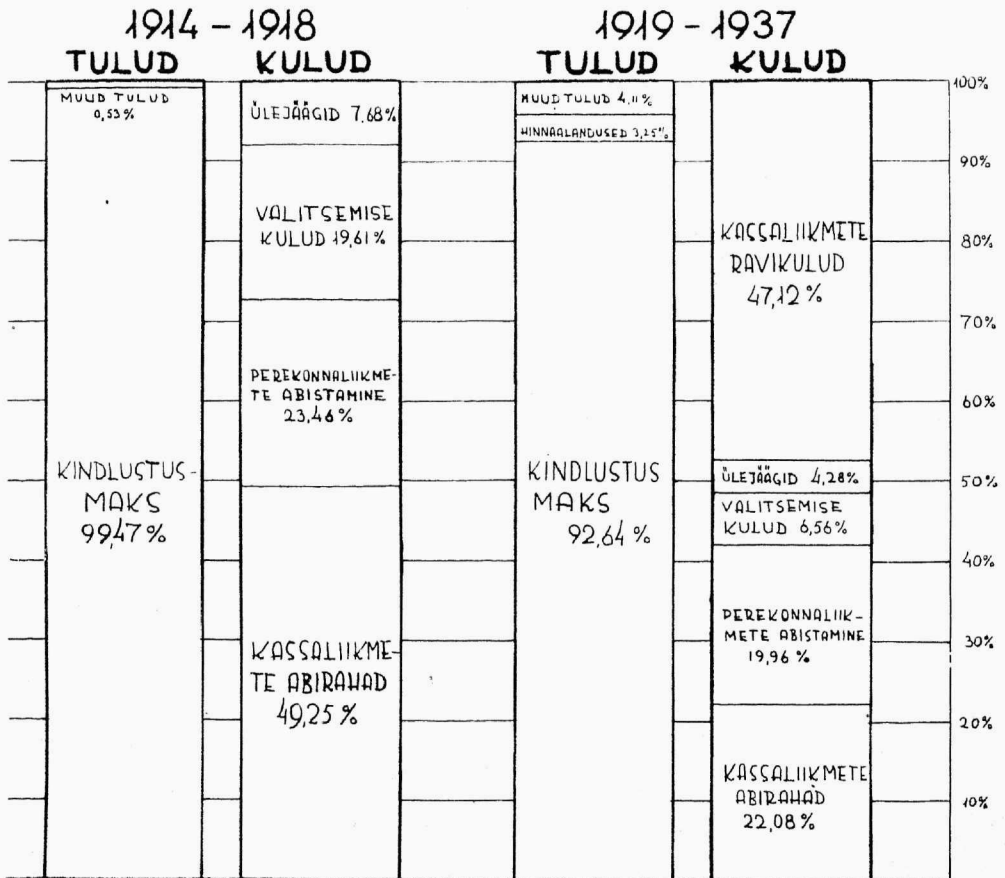
Haigekassa arhiivis on säilinud Liivi
kubermangu vanema vabriku inspektori
N. Boldõrev'i ringkiri tööasutusile 8.
aprillist 1913. a. nr. 825 all, milles nõuti
haigekassade asutamisele asumist ja
1912. aasta 23. juuni seaduse ellura-
kendamist. Meeletuletust on korratud
16. sept. 1913. a. nr. 1962 all, milles
nõutakse haigekassa asutamise kiirus-
tamist. Samas ringkirjas antakse täp-
sed juhised põhikirja koostamiseks,
asutamise peakoosoleku kokkukutsumi-
seks jne. Nähtavasti reageeriti sellele
ringkirjale.

Erilisi raskusi ei võinud haigekassa
asutamine valmistada, kuna vajalised
täpsed juhised olid antud vabriku ins-
peksiooni poolt. Ka oli haigekassa
normaalpõhikirja kava olemas ja saa-
daval.

Põhikiri on koostatud, alla kirjuta-
tud ja kinnitamisele saadetud. Millal
seda tehti, selle kohta pole andmeid.

Haigekassa esimene põhikiri on Liivi
kubermangu viienda jaoskonna vabriku
inspektori V. Konetzky poolt kinnitatud
30. novembril 1913. a. (uue kalendri
järgi 13. detsembril). Tartu Ühine
Haigekassa on olnud Liivi kubermangu
haigekassade järjekorras 39-as, millest
on selge, et mujal selles asjas tegutseti
siiski kiiremini, kuid sellest viivitusest
hoolimata on Tartu üldhaigekassa praegusel
ajal Eestis vanuse järjekorras

TARTU ÜLDHAIGEKASSA TULUDE JA KULUDE JAGUNEMINE %%

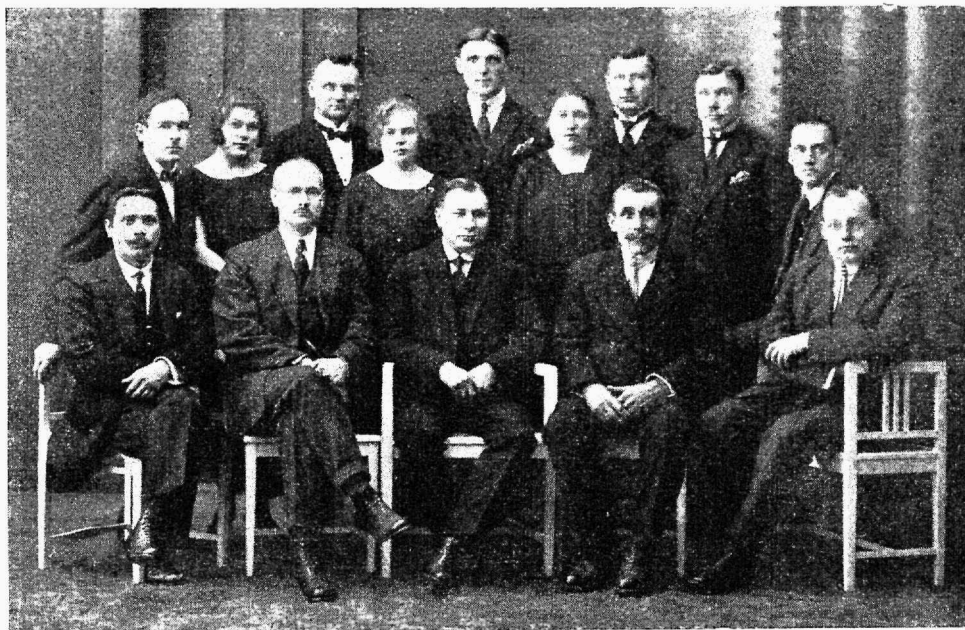

teine ühine haigekassa Viljandi ühise haigekassa järele, mis tegevust on alanud 1. jaanuaril 1914. a. Vabrikute haigekassadest on mitmed Tartu üldhaigekassast vanemad.

Tartu üldhaigekassa asutati esialgselt 18 suurema Tartu käitise tarvis, sest haiguskindlustuse seaduse järgi kuulusid sundkindlustuse kohustuse alla ainult suuremad käitised, nagu juba eespool märgitud. Suurimaks käiti-

Esimeses järjekorras tuleb haigekassal kassaosalisile haiguste puhul abiraha maksa, kuna perekonnaliikmeile abi andmist ja nende ravimist võimaldatakse ainult siis, kui haigekassa majanduslik seisund seda lubab. Kassaliikmele enesele pidi ravimise võimaldama tööandja natuuras.

Haigekassa kõrgemaks võimuks olid: 1) 60-liikmeline volinike kogu, keda kassaliikmed eneste seast valisid kol-

Tartu üldhaigekassa juhatus, revisjonikomisjon ja ametnikud 1924. a.

Irida: juh. liige M. Toom, asjaajaja K. Lukk, esimees A. Linnumägi, juh. liikmed F. Alba, J. Virk. II rida: juh. liige H. Siim, ametnik H. Marran, rev.-kom. liige A. Pügi, ametnikud H. Vaino, A. Vuhka, I. Elbrecht, juh. liige A. Antonov, rev.-kom. liikmed K. Plaks ja H. Korn.

seks sel ajal oli A. Mohri mööblivabrik, kus töötas 148 palgalist. Kinnitatud põhikirjale on alla kirjutatud asutajaina 18 käitise esindajad. Neist käitistest on praegusel ajal likvideeritud 8, teiste omanike kätte läinud ja ümber korraldatud 5, kuna ainult viis käitist on jäänud püsima oma esialgsel kujul. Haigekassa alla on arvatud 25 aasta jooksul üldse 3214 käitist, mis nähtub haigekassa alla arvatud käitiste kronoloogilisest nimestikust.

Põhikirja järgi on haigekassa ülesandeks haigekassa alla kuuluvate käitiste töölisi, samuti nende perekonnaliikmeid, haiguse korraks kindlustada.

meks aastaks, ja 2) tööandjate poolt selleks valitud või nimetatud isikud. See kogu moodustas volinike peakoosoleku. Tööandjate esindajail oli peakoosolekul kahe kolmandiku suuruses hääli vastavast koosolekust osavõtjate volinike häälte arvust, s. o. kui valitud volinikel oli 60 häält, siis oli tööandjate esindajail 40 häält. Peakoosoleku juhatajaks oli tööandjate poolt selleks volitatud isik. Viimase puudumisel valis peakoosolek juhataja koosolijate seast.

Haigekassa tegelik asjaajamine oli pandud viieliikmelise juhatause peale, kellest kolm liiget valiti volinike peakoosolekul volinike hulgast, kuna 2 lii-

get nimetati tööandjate poolt. Juhatuse esimees pidi olema tööandjate esindajate seast. Revisjonikomisjoni valis volinike peakoosolek volinike hulgast.

Haigekassa tuluallikaks oli kassaosaliste liikmemaks, mida võis võtta 1—2% suuruses palgast. Tööandjate juuremaks oli $\frac{2}{3}$ sellest summast, mis maksid kassaliikmed.

Eelkirjeldatud põhikirja alusel algas haigekassa tegevust ja jatkas seda kuni 1917. aastani, millal muutused põhikirjas ette võeti, vastavalt haiguskindlustuse seaduses Vene Ajutise Valitsuse poolt tehtud muudatustele. Kuigi haigekassa asutajaid käitisi oli 18, on siiski esimeste haigekassa volinike valimised toimetatud ainult 16-nes Tartu käitises. Need valimised toimetati 30. detsembril 1913.

Haigekassa tegevuse algus.

Esimene, asutamise, peakoosolek peeti 17. jaanuaril 1914 57 kassaliikme-voliniku ja 16 tööandja esindaja osavõtul. Peakoosolekul valiti ajutine juhatus, kuhu kuulusid kassaliikmete poolt E. Kapsta, K. Schütz ja J. Tusti. Tööandjate poolt nimetati juhatuse liikmeiks E. Bergmann ja J. Kiris.

Pärast 17. jaanuaril 1914. a. peetud peakoosolekut jäi terve asi soiku, sest tööandjate hulka kuuluv juhatuse esimees ei kutsunud juhatust kokku. Tõuke tegevuse jätkamiseks andis Liivi kubermangu vanema vabriku inspektori ringkiri 18. märtsist 1914. a. nr. 79 all, milles ette kirjutati kõik haigekassa tegevuse käimapanemiseks tarvilised eeltööd viia lõpule.

12. aprillil 1914 astus viimaks 17. jaanuaril valitud juhatus kokku ja asus haigekassa tegevuse käimapanemiseks tarviliste eeltööde viimistlemisele. Kuid juba esimesel juhatuse koosolekul tuli tööliste esindajail esineda protestiga, sest et tööandjad olid nendele põhikirja järgi lubatud kahe esindaja asemel kolm esindajat koosolekule saatnud. Kauplemise järele deklareeris E. Bergmann, et ta viibib koosolekul hääleõiguseta. 12. ja 17. aprillil peetud juhatuse koosolekul töötas juhatus välja kõik tarvilised määrused. 27. april-

liks määras juhatus peakoosoleku, kus haigekassa tegevuse algus tuli kindlaks määrata. Samuti tuli kindlaks määrata haigekassa maksu suurus. Juhatuse enamik otsustas peakoosolekule ette panna võtta liikmemaksu 2 protsenti palgast, millele vastavalt koostati ka eelarve.

Selle maksuprotsendiga arvati võivad haigekassa kohustusi täita ja ka perekonnaliikmeid abistada. Juba juhatuse koosolekul hääletas juhatuse liige J. Tusti eelarve vastu, deklareerides, et 1 protsendi suurune liikmemaks on küllaldane selleks, et kõik haigekassa peal lasuvad kohustused täita. Elu ise näitas hiljem, et see seisukoht ei olnud õige.

27. aprillil peetud peakoosolekust võttis osa 50 volinikku ja tööandjate esindajat 31 häälega. Peakoosolekut juhatas trükikoja omanik Eduard Bergmann, kuna protokollijaks valiti juhatuse kirjatöimetaja trükitooline Ernst Kapsta. Peakoosolek otsustas protokollida eesti keeles, mille vastu koosoleku juhataja protestis. Hiljem sai haigekassa vabriku inspektorilt eeskirja protokollida vene keeles.

Tähtsaimaks punktiks sel koosolekul oli liikmemaksu suuruse määramine. Juhatus pani ette võtta 2% palgast, kuna teiselt poolt arvati 1% palgast olevat küllaldane. Hääletusel anti 1% poolt 43 häält ja 2% poolt 35 häält. Järelikult kukutati juhatuse ettepanek läbi. Näib olevat nii, et liikmemaks määrati 1% palgast peamiselt tööandjate hääletega, kellele kaasa aitas mõni üksik volinik kassaliikmete hulgast.

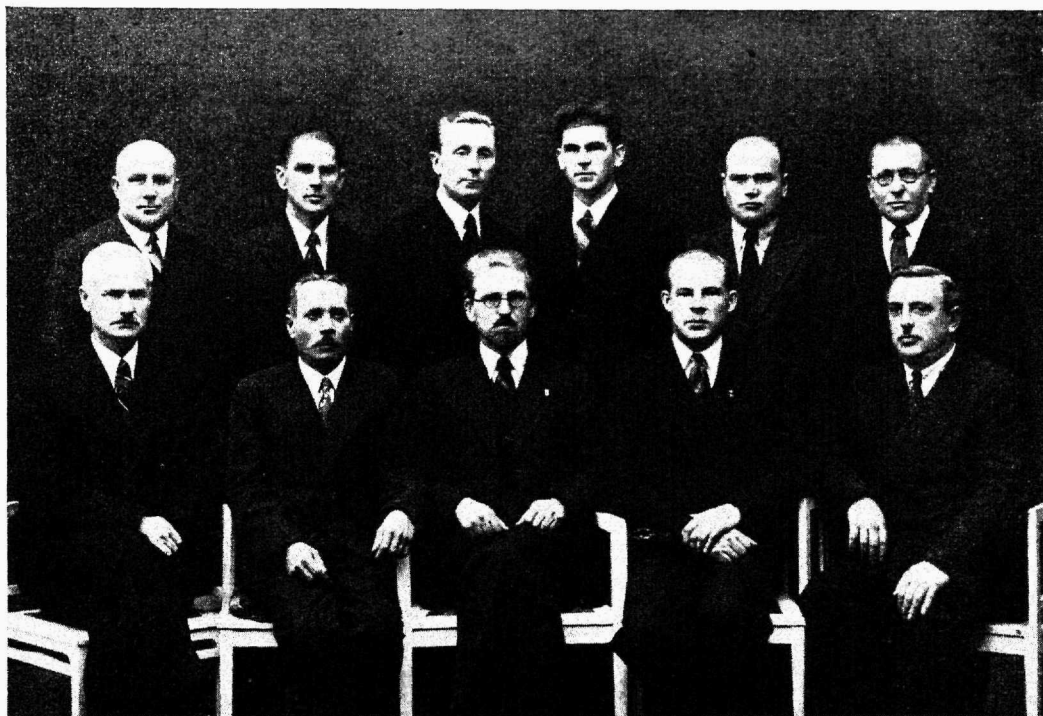
Näib, et see koosolek oli õige tormiline. Kuna juhatuse ettepanek läbi kukutati, teatasid 17. jaanuaril kassaliikmete poolt valitud kolm juhatuse liiget, E. Kapsta, K. Schütz ja A. Lukin, et nad oma volitused maha panevad, kuna nad ei leidnud võimaliku olevat nii väikese maksuga haigekassa peal lasuvaid ülesandeid täita.

Peakoosolek tegi juhatusele ülesandeks koostada uus eelarve, arvestades liikmemaksu 1% palgast. Eelarve pidi esitama lähimate volinike peakoosolekule vastuvõtmiseks. Sel peakoosolekul pidi tulema ka uute juhatuse liikmete valimine tagasiastunute asemele.

Haigekassa tegevuse algus.

27. aprillil 1914. a. peetud peakoosolekul otsustati veel: 1) kassa tegevust alata 1. mail 1914. a.; 2) liikmemaksu võtta 5. mail, palgamaksu päeval, 29. aprillist kuni 5. maini teenitud palgast; 3) abi andma hakata 3. maist alates. Viimane otsus on hiljem muudetud, määrates abistamise algusepäevaks 1. juuni 1914. a. Ühtlasi on otsustatud

11. mail peetud peakoosolekul on nähtavasti tehtud obstruktsiooni. Protokoll on kirjutatud oskamatu, kuna selleks võimelisemad isikud nähtavasti protokollija kohustust endale ei võtnud. Sellele koosolekule juhatus uut, vähendatud, eelarvet ei ole esitanud, sellepärast on see punkt päevakorrast ära jäänud. 27. aprillil tagasiastunud juhatusse liikmete asemele uusi ka pole vali-

Tartu üldhaigekassa juhatus ja revisjonikomisjon 1938. a.

I rida: asjaajaja K. Lukk, abiesimees M. Toom, esimees A. Assor, abiesimees O. Koplus, revisjonikomisjoni esimees G. Lind. II rida: rev.-kom. liige S. Lepson, juh. liige A. Laane, rev.-kom. liige E. Roorand, juhatuse liikmed E. Kaiv, A. Erdmann, E. Paide.

palgata kassale asjaajaja, kelle leidmiseks peakoosolek on valinud kolmeliikmelise komisjoni koosseisus J. Läänne, A. Lukin ja J. Loigu.

1. mail 1914. a. peeti juhatuse koosolek, kus komisjon pani ette valida asjaajajaks Leopold Johnsoni.

Samal koosolekul otsustati peakoosolekule teha ettepanek maksa haigusraha suurimate seaduses lubatud normide järgi ning maksa haigusraha ka pühade ja pühapäevade eest. Perekonnaliikmele kavatseti maksa abiraha haiguse puhul pooles suuruses.

tud, kuna polnud kvoorumit. Näib, et 1% suuruse liikmemaksu pooldajad jäid koosolekule, kuna 2% pooldajad lahkusid.

23. mail peeti uus peakoosolek, kus juhatust täiendati, valides tagasiastunud liikmed uuesti juhatusse. Edasi otsustati abirahasid maksuma hakata 1. juunist alates. 6. juunil kinnitati abistamise määrused ja otsustati ka perekonnaliikmete abistamine vormiliselt jaatavalt. Määruste väljatöötamine on nähtavasti lasunud E. Kapstal, kes sellega on suure töö teinud. Kõik sai-

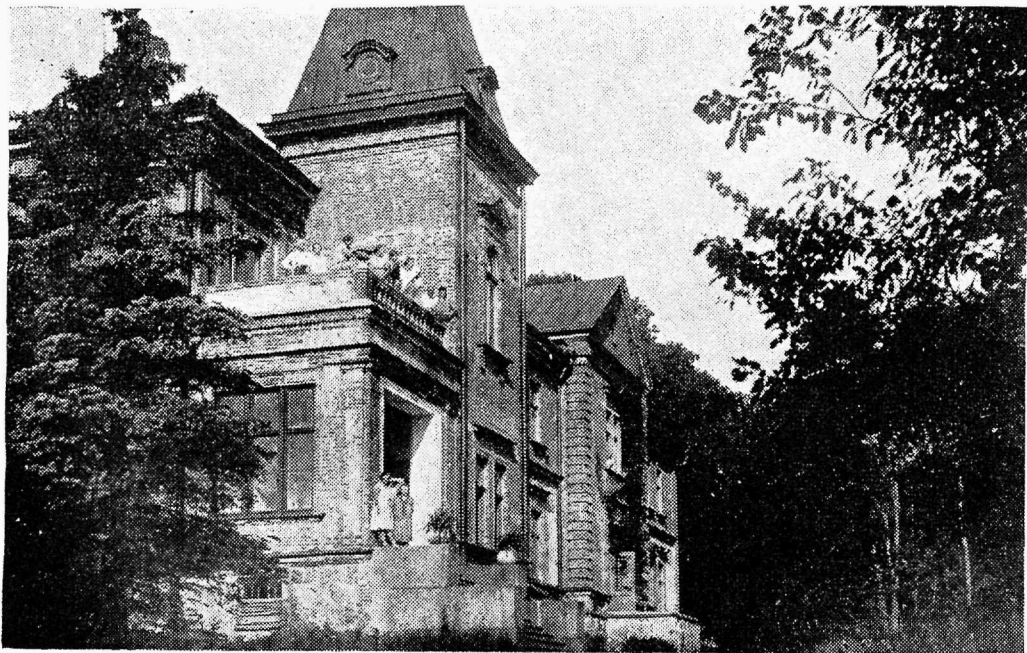
linud kirjalikud ettepanekud on tema kirjutatud ja tema poolt koosolekule vastuvõtmiseks esitatud.

Haigekassa organiseerimine ei ole ajaosalisil kerge olnud. Tuli ju kõike otsast alata. Terve organisatsioon tuli luua ei millestki. Sel otstarbel on ajavahemikul 27. aprillist kuni 29. oktoobrini 1914. a. peetud kokku 8 peakoosolekut. Tolleaegsetest peakoosoleku protokollidest on näha, et peakoosolekul on arutatud igasuguseid piasiasju ja et

põhikirja järgi juhatuse ülesandeks. See otsus on juhatusele tehtud teatavaks alles kahe aasta pärast — 5. juulil 1916. a. Nii kaua käisid asjad tol ajal!

Sellest kinnitusameti otsusest on aga juhatuse ette jõudnud, kuna leiame juhatuse 20. juuni 1914. a. koosoleku protokollist, et asjaajajaks on palgatud L. Johanson.

Haigekassa teenistusse jäi L. Johanson kuni 1919. a. märtsikuuni, millal

Tartu üldhaigekassa Uderna suvekoloonia.

nende väikete asjade otsustamiseks peeti pikki koosolekuid.

On arutatud küsimusi, mis õigupoolest on juhatuse ülesandeks, näiteks arstide leidmine perekonnaliikmeile abi andmiseks, asjaajaja palkamine jne. Tööandjate esindajatega on võimuküsimuste üle vaieldud. See kõik on ka arusaadav, kui arvesse võtta, et asi on uus ja et pole eeskujusid, mille järgi oma tegevus korraldada.

Peakoosolek valis asjaajajaks Leopold Johanson'i 23. mail 1914. aastal. Selle otsuse on Liivi kubermangu kinnitusamet tühistanud kui põhikirja eeskirjalele vastukäiva, sest kassateenijate palkamine ja vallandamine on

ta siirdus 5-da jaoskonna töökaitse komissari kohale ja hiljem Asutava Kogu ja Riigikogu liikmeks. Ta on olnud kahe korral vabariigi valitsuse liikmeks. Selle juures on ta ikka soojalt suhtunud haigekassadele ja on nende tegevusest ja üritustest innu ja armastusega osa võtnud. Praegu ta on Haigekassade Liidu sekretäri kohal.

Pärast L. Johanson'i lahkumist valiti haigekassa asjaajajaks Karl Luuk, kes on sel kohal püsinud tänase päevani, välja arvatud 5 kuud 1919. a., millal asjaajaja kohal oli A. Lõhmus.

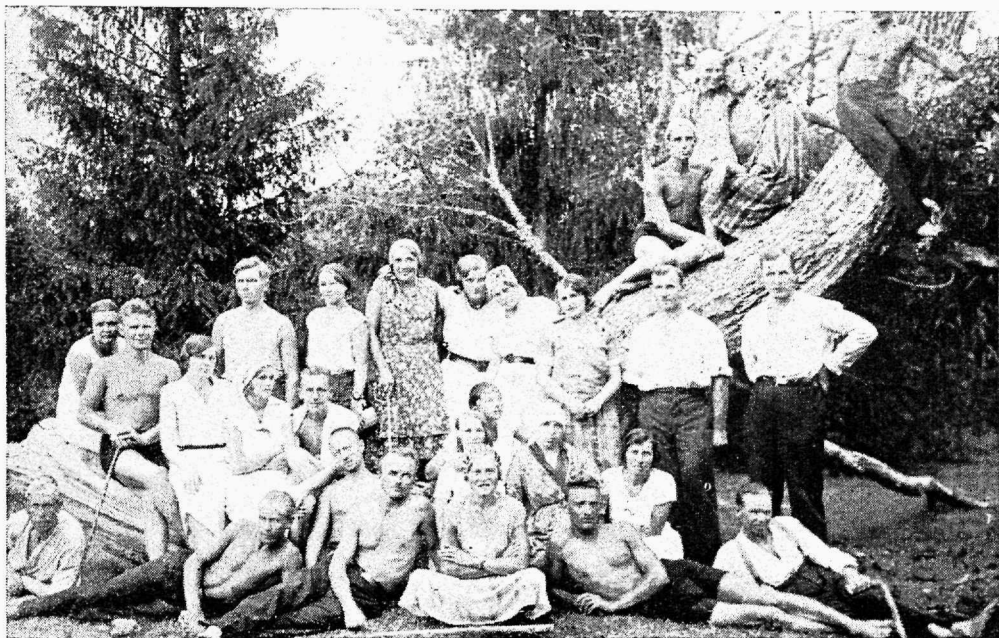
Esimesteks haigekassa lepinguarstideks olid dr. K. Jüriado ja dr. A. Koger, 4. juulist 1914. a. alates. Nen-

de kohuseks oli ainult perekonnaliikmeile arstiabi andmine. Nende tegevus kestis esialgu ainult lühikest aega, kuna nad mobiliseeriti maailmasõtta, kust dr. A. K o g e r tagasi ei tulnudki. Kassaliikmeile arstiabi andmiseks oli tööandjail kokkulepe dr. E. U r b e r g i g a, kes samast ajast alates oli haigekassa arstiks.

Esimese haigusraha maksmise otsus on tehtud 14. juunil 1914. a., millal ot-

21. oktoobril on haigekassa juhatusse saabunud 21 voliniku allkirjaga nõue, et peakoosolek kokku kutsutaks liikmemaksu suurendamise küsimuse otsustamiseks.

29. oktoobril 1914. a. peetud peakoosolekul on liikmemaksu kõrgendamise küsimus otsustatud jaatavalt, määrates liikmemaksuks kaks protsenti palgast. See liikmemaksu määr on jäänud maksvusele kuni käesoleva ajani;

Tartu üldhaigekassa Uderna suvekoloonia rahvas Pajulas.

sustati abiraha maksa Arnold U i b o'le, kes kuulub kassaliikmete koosseisu tänaseni.

Esimene matuseraha on maksetud Matilde O t s a s o n'i matmiseks.

Esimene trahviotsus on tehtud 11. juulil 1914. a., millal Johannes R. on abirahast ilma jäetud haiguse ajal kõrtsis käimise pärast, mille kontrolör K. V a r i k o f f oli kindlaks teinud.

Juba augustikuuks selgub, et 1% suurusest liikmemaksust ei jatku kassaliikmete abistamiseks. 5. augustil 1914. a. on juhatus otsustanud perekonnaliikmete abistamine katkestada rahapuudusel. Sellest hoolimata on peakoosolek 13. augustil 1914. a. vastu võtnud 1%-lise liikmemaksu peale koostatud eelarve.

muutus oli ainult Saksa okupatsiooni ajal.

Nüüd näis rahu majja tulnud olevat ja haigekassa võis majanduslike raskusteta oma ülesandeid täita.

18. novembril 1914. a. on juhatus perekonnaliikmete arstiabi määra reguleerinud, määrates kindlaks, et üks perekond võib saada arstiabi 20 korda aastas.

29. märtsil 1915. a. peetud peakoosolek on lähemalt määranud, keda tuleb lugeda kassaosalise perekonnaliikmeiks. Samuti otsustati perekonna peale anda 20 arstivisiiti aastas ja kliinilist ravi kahe kuu jooksul.

Vaevalt sai haigekassa oma tegevust alata, kui puhkes maailmasõda, mis oma mõju ka haigekassa tegevusele ei

jätanud avaldamata. Kassaliikmete arv oli kassa tegevuse algul 1. mail 1914. a. 1091 isikut (957 meester., 134 nais-ter.), kuid langes 31. detsembriks 1914. a. 817-ni, mida tuleb pidada sõja otse-seks tagajärjeks.

Tuli tegutseda sõja tähe all väerinde läheduses. Isegi evakueerimise käsk anti haigekassale 27. sept. 1917. aastal.

Iseäralisi muutusi haigekassa tege-vuses sel ajal ette ei tulnud. Tegutseti nendes piirides, mis seaduses ja põhi- kirjas olid kindlaks määratud. Mak- seti haigeile kassaosalisile haiguse abi- raha poole palga suuruses, õnnetusjuh- tumi läbi vigasaanuile kaks kolmandik- ku palgast. Haigete kontrolli teostati kassaliikmete seast valitud kontrolöri- de kaudu. Kassaliikmete eneste ravi- mine oli tööandjate kohustuseks. Pe- rekonnaliikmed said aga arstiabi ja ro- hud haigekassalt. Et arstiabi saamine sel ajajärgul oleks olnud eriti lai, seda ei saa väita. Olid ju haigekassaga kok- kuleppes ainult üksikud arstid, kuna rohte sai ainult paarist apteegist.

Ka kassaliikmete arstiabi jättis sel ajal palju soovida. Kui keegi rohkem arstiabi tarvitama hakkas ja arstitasu arved tööandjale esitati, siis oli sage- dasti koha kaotus kindel.

Haigekassa juhatuse koosolekuid on kassa asutamisest kuni 1916. aasta juu- nikuuni peetud päeval kella 12—13-ni, mille juures juhatuse liikmeile on mak- setud ära viidetud tööaja tasu. Juuni- kuust 1916. a. alates peeti koosolekuid õhtuti. Sellest ajast alates jäi tööand- jate osavõtt juhatuse koosolekuist vä- ga tagasihoidlikuks.

Asi muutus hiljem isegi nii, et juha- tus 1. augustil 1917. a. otsustas juhatu- se liikmete asemikud, tööliste esindajad V. Brik'i ja A. Sein'a, kutsuda juha- tuse liikmete kohuste täitmisele töö- andjate esindajate Ed. Bergman'n'i ja J. Kiris'e asemele, kes juba aasta algusest oma kohustusi ei olnud täit- nud.

1917. a. revolutsiooni tagajärjel tu- lid muutused ka haigekassades.

Revolutsiooni tagajärjel tekkiv üldi- ne elevus kiskus osaliselt kaasa ka hai- gekassa. 11. mail 1917. a. korraldati kassaliikmete üldkoosolek, kus valiti esindajad tööliste ja soldatite saadikute nõukogusse vastavalt kassaliikmete ar-

vule. Võeti küll osa poliitilisest elust oma esindajate kaudu, kuid siiski jää- di truuks haigekassa erilisile ülesan- deile.

Haiguskindlustuse seaduse ulatuse laiendamine.

Vene Ajutine Valitsus laiendas tun- duvalt 25. juuli 1917. aasta dekreediga haiguskindlustuse ulatuse piire. Muu- datedes avaldati „Ajutise Valitsuse Teatajas“ 7. sept. 1917. a. Kindlustuse alla arvati vähimalt viie töölisega töö- tavad käitised. Pealeselle laiendati sa- ma dekreediga haiguskindlustuse ko- hustus käsitööle ja ehitusettevõttele ning haigekassa teenijaskonnale. Sa- ma dekreet andis kinnitusametitele õi- guse ka vähema kui viie töölisega käi- tised arvata haiguskindlustuse alla. Ses osas haiguskindlustuse seadus ku- junes 25. juuli 1917. a. dekreediga vä- ga painduvaks. Praktiliselt kujunes olukord sääraseks, et haiguskindlustu- se kohustuse alla kuuluvaks võis kin- nitusamet määrata iga ettevõtte, ka ühe töölisega ettevõtte. Vastava sele- tuse andis ka kinnituse nõukogu 8. okt. 1928. a.

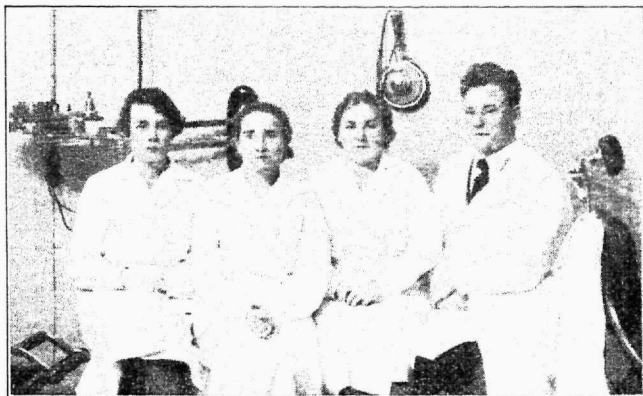
Ka tööandjate maksuprotsenti haige- kassadele kõrgendati uue seadusega. Varemalt maksid tööandjad haigekas- sale nõndanimetatud „juuremaksu“ ka- he kolmandiku suuruses tööliste poolt maksetavast maksust. Muudetud sea- duse järgi tuli aga tööandjail maksa juuremaksu tööliste liikmemaksu suu- ruses.

Tähtsamaks muutuseks aga tuleb pi- dada seda, et haigekassadele anti kas- saliikmete omavalitsus, vabastades hai- gekassad tööandjate eestkostmise alt. Revolutsiooni keerus ei ole tööandjad kassa valitsemisest osavõtmise õigust enam tarvitanud. Uus haiguskindlus- tuse seadus jättis haigekassadele õigu- se kassaliikmete ravimise võtta enda kätte.

Uue põhikirja vastuvõtmine ja kas- saliikmete ravimise haigekassa kor- ralduse võtmise otsus.

4. oktoobril 1917. a. peetud peakoos- olekul otsustati põhikirja muuta vasta- valt uuele seadusele. Põhikirja koos- tamine tehti asjaajaja ja juhatuse ülesandeks. Samuti otsustati kassa-

Tartu üldhaigekassa hambaarstimiskabineti arstid: dr. J. Suurküla, dr. A. Pärn, dr. A. Joa-Hiie, kabineti juhataja dr. J. Valdmann.

osaliste ravimine 1. jaanuarist 1918. a. alates võtta tööandjate arvel haigekassa kätte.

Vaheajal oli toimunud enamlik riigipööre, mis kõikide meeled oli ajanud ärevile ja inimesed pideva töö juurest peletanud eemale. Selle tagajärjeks tuleb pidada asjaolu, et 1917. a. 29. oktoobri ja 19. novembri peale määratud volinike peakoosolekud on kvoorumipuudusel jäänud pidamata.

29. novembril 1917. a. on peetud peakoosolek 22 voliniku osavõtul. Seal on uus muudetud põhikirja vastu võetud. Põhikirja väljatöötamisel on aluseks võetud uuele haiguskindlustuse seadusele vastav haigekassade normaalpõhikirja. Uue põhikirja järgi on volinike arv 80, juhatuses on 7 liiget ja revisjonikomisjonis vähimalt 3 liiget.

Uus põhikirja on kinnitatud Liivi kubernangu vanema vabriku inspektori poolt 13. detsembril 1917. a.

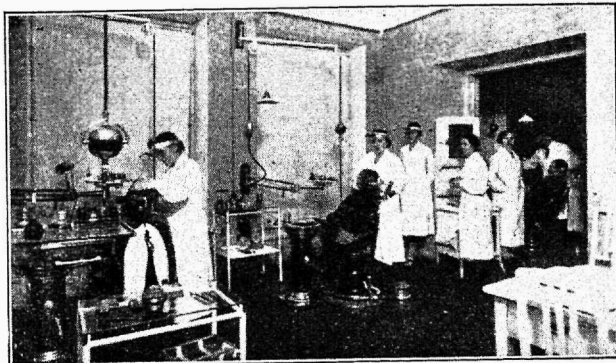
Olgu märgitud, et juhatuse protokollid olid kuni 28. detsembrini 1917. a. kirjutatud vene keeles, kuid 28. detsembrist 1917. a. on pool protokollid kirjutatud vene ja pool eesti keeles. Nii

on ühe keele pealt teise peale üleminek sündinud järsku.

1. jaanuarist 1918. a. alates algas haigekassa laiaulatuslikum tegevus uue põhikirja alusel. 5. detsembril 1917. a. peetud juhatuse koosolek otsustas, vastavalt uuele haiguskindlustuse seadusele, kõik ettevõtted, kus töötab vähimalt viis töölisi, arvata haigekassa alla. Asuti teadete kogumisele käsitöö-ettevõtete kohta, kus on töötamas vähimalt viis töölisi. Samuti asuti kassaliikmete ravimise haigekassa kätte võtmise eeltöödele, et ellu viia 4. oktoobril 1917. aastal peetud peakoosoleku otsus. Asuti suurema arvu arstide ja apteekidega kokkuleppesse jne. Ka haigekassa kantseleid suurendati 30. jaan 1918. a. alates ühe tööjõu võrra.

Kassaliikmete ravimise haigekassa korraldusse võtmine.

1. jaanuarist 1918. a. alates võetigi kassaosaliste ravimine haigekassa korraldusse. Sellega oli kassaosalisile vaba arstiabi tööpooldest võimaldatud, sest

Tartu üldhaigekassa hambaarstimiskabinet töötamas: dr. A. Pärn, dr. A. Joa-Hiie, dr. J. Suurküla, teenija A. Sepa, teenija A. Annus, kabineti juhataja dr. J. Valdmann ja patsiendid (toolidel).

tööandjate poolt ja nende arvel antav arstiabi oli alati väga piiratud, mis oli ainult hädaabi.

30. jaanuaril 1918. a. on haigekassa juhatus otsustanud 15. veebruarist alates haigekassa maksu võtta ja abirahasid maksa 22. dets. 1917. a. dekreedil põhjal. Missugune oli selle dekreedil siisu, selle kohta pole säilinud mingisuguseid andmeid.

Kõik need ilusad kavatsused ei läinud esialgu täide.

Saksa okupatsiooni aeg.

22. veebruaril 1918. a. manssisid Saksa okupatsiooniväed Tartusse, mille tagajärjel ka haigekassa tegevus ja uuenduste elluviimine halvati. Saksa okupatsiooni raudne rusikas pigistas ka sel vähesel tööstusel, mis sõjaoludes veel oli jäänud tegutsema, hinge kinni. Selle otseseks tagajärjeks oli kassaliikmete arvu vähenemine, mis 1. apr. 1918. a. langes oma minimaalseima seisuni, 236 isiku peale (105 meester. ja 131 naister.).

See asjaolu ei jätnud mõju avaldamata haigekassa majanduslikule seisundile. Kulude katteks tuli tarvitada neid summasid, mis olid kogutud tagavaraks. Kuid seda oli veel vähe. Ka tööandjad leidsid õige aja tulnud olevat end nendest kohustustest vabastada, mis tööliste haiguse vastu kindlustamise seadus neile peale pani, vähimalt püüti kinnituskorraldust oma kaukahuvide kohaselt muuta. Tööandjad jätsid haigekassale maksud maksmata. Nende sissenõudmiseks ei võimaldanud Saksa okupatsioonivõimud mingit abi. Selle tagajärjel tuli tagavarakapital lõpuni ära tarvitada. See tarvitatud, sattus haigekassa väga täbarasse seisukorda. Ei saadud enam haiguserahasid maksa ega muid kohustusi täita.

Asjaolu, et tööandjad oma kohustusi haigekassa vastu ei täitnud, on fikseeritud juhatusel protokollis 12. märtsil 1918. a. nr. 175.

19. märtsil on otsustatud nendes käitistes töötavatele kassaliikmeile, kust maksud on maksmata, abiandmine seisma jätta, kuid see otsus kui ebaseadusepärane on juhatusel enese poolt tühistatud juba 26. märtsil.

Olukorra selgitamiseks on juhatus tahtnud kassaliikmete üldkoosoleku kokku kutsuda 21. aprilliks.

Kuid asjad läksid teisiti.

Mis edasi sündis, sellest räägib haigekassa juhatusel protokoll 9. aprillil 1918. aastast, mis käib sõna-sõnalt järgmiselt:

„Nr. 229. Asjaajaja teadaanne, et laup., 6. aprillil kell 10 hommikul Juhatusel kantseleisse tööandjate asemikud hrad Ed. Bergmann ja G. Griep ilmusid ja teatasid, et tööandjad haigekassa seadusi enam maksvaks ei tunnista, haigekassast sel kujul, nagu ta praegu on, enam osa ei võta ja omalt poolt järgmised tingimised ette panid:

1) Juhatus seisab koos: 2-st pere-meeste ja 2-st tööliste asemikust.

2) Juhatusel esimees nimetatakse tööandja poolt ja temal on 2 häält.

3) Revisjoni komisjonis on: 2 tööandjate ja 2 tööliste asemikku.

4) Revisjoni komisjoni juhataja nimetatakse tööandjate poolt ja temal on 2 häält.

5) Revisjoni komisjon ja juhatus ühiselt seavad maksu ja abiandmise normid kokku.

6) Arstiabil on eriasjaajamine.

7) Haigekassa juhatus valigu teisipäeval, 9. aprillil oma keskest 2 juhatusel ja 3 revisjoni komisjoni liiget ära.

8) Juhatusel vastus nende ettepanekute peale tuleb ära anda kolmapäeval, 10. aprillil 1918. a., mille järele eelpoolnimetatud korraldus haigekassa üle võtab.

Juhatus otsustas tööandjate nõudmisi täita, sest et tööasutused oma võlgasid haigekassale ära ei tasu ja seega loomulik ja korralik töötamine edaspidi võimatuks oleks tehtud. Juhatus annab haigekassa tööandjate asemikudele üle, et siis uus juhatus kõik haigekassa maksud tööandjatele kuni üleandmise päevani senisel määral sisse saaks nõuda, aga ka kõik kassa vastu üleandmise päevani käivad nõudmised endisel määral täidaks, nagu seda iga sugune seadus ja õiglus nõuab.

Üleandmise juures saavad juhatusel asemikkudena olemasoleva juhatusel senistest liikmetest: Joosep Tikik, August Sein, Voldemar Brik ja Georg T a u b e.

Kassal on praegu raha üldse: kakstuhat viissada nelikümmend üks rubla ja 19 kop.

Maksmata on haigekassa maksud järgmistel tööasutustel: (Järgneb tööasutuste nimekiri).“

Sellele järgneb juhatusese koosoleku protokolliraamatus 2 tühja lehte. Kuidas kassa üleandmine „okupeerijaile“ sündis ja kuidas seda toimetati, selle

nistatud enam, vaid kogu haigekassa korraldus läks tööandjate meelevalle ja käpa alla. Töölise esindajail haigekassa juhatuses oli otsuse peale vähe mõju. Oli ju küll juhatuses tööandjail ja töölisel ühepalju esindajaid, kuid lause, et „Juhatusese esimees on tööandjate poolt ja temal on 2 häält“, ütleb juba kõik. Samasugune vahekord oli ka revisjonikomisjonis.

Tartu üldhaigekassa apteegi personaal 1938. a.

I rida: prov. M. Krause, mag. pharm. A. Johanson, juhataja prov. J. Kadak, abijuhataja prov. E. Tõnisson, R. Randma. II rida: N. Bogdanov, L. Malva, V. Mägi, prov. S. Kopõlov, A. Seppa, K. Orav. III rida: H. Lukk, J. Strommel, P. Põder, L. Kaljaste (puuduvad prov. A. Lind ja prov. L. Anton).

kohta ei leitud mingisugust akti haigekassa arhiivis. 23. aprillil on juhatusese koosolek juba uues koosseisus: E. Bergmann ja R. Grünthal tööandjate esindajaina ning Joosep Tikk, Vold. Brik ja A. Sein kassaliikmete esindajaina; viimane võttis koosolekust osa juhatusese liikme kandidaadina.

Niisiis oli haigekassa, mille isegi enamlased oma võimupäevil olid jätnud puutumata, tööandjate poolt üle võetud ja kassaliikmete omavalitsus oli nulliks tehtud. Isegi neid kindlustusseadusi, mis tsaari ajal maksvusel olid, ei tun-

Sisuliselt küll haigekassas sellega midagi ei muutunud. Tuli täita samu funktsioone mis varemaltki, ainult selle vahega, et 7. mai 1918. a. protokollist alates tituleeritakse juhatusese liikmeid „härra“ nimega. Kuid töö haigekassas on jäänud väga väikeseks. Nii koosneb juhatusese protokoll 18. juunist 1918. a. ainult kahele kassaliikmele haigusraha määramisest ja ühe arve kinnitamisest.

4. juunil 1918. a. oli haigekassa uue kõrgema võimu — juhatusese ja revisjonikomisjoni — ühine koosolek, kus

otsustati: 1) haigekassa maksu võtta 1½% palgast ja tööandjailt ¾ sellest summast; 2) kassaliikmete ravimine jätta haigekassa kätte tööandjate arvel, mille juures arstiabi andjaks on üksainus arst, kuna teiste, eriarstide, juure pääseb ainult haigekassa arsti korraldusel, välja arvatud ainult silma- ja hambahaiged. Kuid kassaliikmete arstiabi summade kohta peeti eraldi arve, millised kulud tööasutus oli kohustatud haigekassale tagasi maksma. Perekonnaliikmete arstimise võimalusi kitsendati.

Kuid juba 29. oktoobril 1918. a. määras sama kõrgem võim töölistelt võetava haigekassamaksu kahe protsendi peale palgast, kuna tulud kulusid ei katnud.

Saksa okupatsiooni ajal on juhatus vormiliselt koosnenud kahest liikmest, kuid leidub mitugi juhatus protokollid, millest on näha, et juhatus koosolek on koosnenud ainult ühest liikmest.

10. septembrist 1918. a. alates on juhatus protokollid peetud saksa keeles, kuid vahel ka nii, et osa punkte on saksa ja osa eesti keeles. Näiteks on abirahade määramised protokollitud saksa keeles, kuid puude ostu küsimus eesti keeles. 19. nov. protokollis on ainult protokoll pealkiri saksa keele, protokoll ise aga eestikeelne.

Haigekassa tegevus vabas Eestis.

Vaheajal oli sakslaste võim rindel murtud liitlaste vägede poolt ja Saksa okupatsiooniväed lahkusid Eestist, jättes maa valitsemise Eesti Ajutise Valitsuse kätte. Nüüd algas haigekassa tegevuses uus ajajärk, mis alatise tõusu sihis on läinud kuni viimase ajani, välja arvatud väike seisak kriisiaastail.

11. novembril 1918. a. langes Saksa okupatsioonivõim Eestis. 12. novembril peetud haigekassa juhatus koosolek otsustas lasta valida uued volinikud tööasutustes ning volinike peakoosoleku kokku kutsuda.

16. novembril 1918. a. kuulutati Ajutise Valitsuse poolt maksvaks 1917. a. haiguskindlustuse seadus, millega pandi alus haigekassa edaspidisele edukale arenemisele. Haigekassa hakkas töötama 13. detsembril 1917. a. kinnitatud põhikirja alusel.

Aastapikkuse vaheaja järele peeti 15. detsembril 1918. a. volinike peakoosolek, kus valiti uus juhatus. Samal koosolekul otsustati kassaliikmete ravimine jätta haigekassa kätte ja võtta tööandjailt nende kulude katteks maksu kahe protsendi suuruses töölise palgast.

Uus juhatus otsustas juba 17. detsembril 1918. a. arstide arvu suurendada, milleks 29. detsembriks rida arste kutsuti haigekassasse läbirääkimistele kassaliikmele arstiabi korralduse ja tasu tingimuste üle.

Vaevalt oli uus juhatus valitud ja oma ülesannete täitmisele asunud, kui tuli uus okupatsioon, kuid nüüd juba enamlaste poolt. Et selle kestus aga oli ainult kolm nädalat, siis ei saanud need siin oma korraldusi maksma panna, kuigi selleks eeltööd olid käimas.

Esimese viie tegevusaasta jooksul on haigekassal tulnud võidelda mitmesuguste raskustega, nagu nägime eespool. See on olnud vintsutuste ja katsetuste aeg ning aeg kogemuste kogumiseks tuleviku jaoks.

Alles iseseisvas Eestis on alanud haigekassa tegevuse tõusuaeg, milleks oli alus pandud 1917. a. laiendatud haiguskindlustuse seadusega.

Haigekassa alla kuuluvate käitiste arv tõusis selle tõttu, et haigekassa koosseisu arvati kõik käitised, kus töötas vähimalt viis töolist. Kinnitusametile oli jäetud õigus ka alla viie töölisega käitisi arvata haigekassa alla. Seda õigust kasutasid kinnitusametid 1921. a. alates täiel määral, nii et käesoleval ajal kuuluvad haigekassa koosseisu kõik tööstuslikud ja käsitööstuslikud käitised, kus kasutatakse palgalist tööjõudu.

Seoses haigekassa alla kuuluvate käitiste arvuga on tõusnud ka kassaliikmete arv. Saksa okupatsiooni aja esimestel kuudel olnud minimaalne kassaliikmete arv, 236 isikut, on tõusnud 1938. aasta 1. juuliks 9.194 isikuni, pealeselle nende perekonnaliikmed.

Haigekassa tegevuspiirkonnaks

on praegusel ajal Tartu linn ja maakond ning osa Võru maakonnast Räpina ümbrusega. Räpina ja ümbruskonna

käitised tulid Tartu üldhaigekassa alla 1929. aastal, millal Räpina ühine haigekassa liideti Tartu üldhaigekassaga. Liitumine sündis kinnitusameti nõusolekul ja Räpina haigekassa liikmete soovil, kuna selle kassa olemasolu liigvähese liikmete arvu tõttu enam ei olnud põhjendatud.

1920. a. lõpust alates kuulus Tartu üldhaigekassa alla Valga, Võru ja Pet-

tuli anda nõu ja abi, kui nad seda vajajasid.

Tartu üldhaigekassa oli 24. aprillist kuni 1. novembrini 1930. aastal Võru-Petseri üldhaigekassa valitsejaks, mille kohustus pandi Tartu üldhaigekassa peale kinnitusameti otsusega, kuna eelnimetatud kassas olid aset leidnud mõningad korratused, millest tingituna tekkisid ka majanduslikud raskused.

Tartu üldhaigekassa kantselei ametnikud 1938. a.

I rida : A. Vuhka, H. Vaino, asjaajaja K. Lukk, I. Elbrecht, E. Liivak. II rida : H. Laos, V. Mihkelson, H. Luning, R. Taniroo, E. Eilsen, B. Väär, H. Kuld.

seri linn ühes maakondadega. 1. jaanuarist 1923. a. algasid tegevust Võru ja Petseri linna ja maakonna jaoks Võru-Petseri ühine haigekassa ning Valga linna ja maakonna tarvis Valga ühine haigekassa. Nende haigekassade asutamisega läksid eelnimetatud linnade ja maakondade käitised ja kassaliikmed Tartu üldhaigekassa alt uute asutatud haigekassade alla.

Eeltoodust on selge, et Tartu üldhaigekassal tuli ka Kagu-Eestis ajada esimesi vagusid haiguskindlustuse alal. Uute asutatud haigekassadega peeti tihedat sidet, kuna uutele haigekassadele

Haiguseraha normid.

Tartu üldhaigekassa poolt maksetavad haiguseraha normid on olnud alati väga lähedased haiguskindlustuse seaduses lubatud suurimatele haiguseraha normidele.

Käesoleval ajal maksetakse haiguseraha kahe kolmandiku suuruses tööpalgast. Kliinikus ravil viibijaile kassaliikmeile, kel pole perekonnaliikmeid, maksetakse haiguseraha poole palga suuruses. Haiguseraha maksetakse kolmandast haigusepäevast alates. Haiguseraha maksetakse ka pühade ja pühapäevade eest.

Matuseraha on alati maksetud suurimate seaduses lubatud normide järgi.

11. mail 1919. a. peetud peakoosolek otsustas haigete kontrolli teostamiseks, samuti töövõimete kassaosaliste ravimise paremale järjele töstmise otsustarbel, ametisse palgata halastajaõe. See otsus teostati sama aasta suvel. Sellest ajast alates on haigekassal olnud kindlapalgaline haigekontrolör, kelle kohustuseks on kontroll töövõimete kassaosaliste üle ja abikoosolek arstlike korralduste täitmisel. Praegu on see koht ajutiselt täitmata ja kontrolli teostavad haigekassa kantseleiametnikud tarvidust mööda.

Haigekassa õigustamata kasutamise ärahoidmiseks on haigekassal 19. juulist 1922. aastast alates kolmeliikmeline arstlik komisjon, kus kõik simulatsioonid kahtlustatavad ja pikaajalised haiged tulevad läbivaatusele. Sama komisjon määrab elektriravi ja sanatooriumiravi vajalikkuse, samuti määrab ta suvekolooniasse saadetavate haigete koloonias viibimise kestvuse.

Haigekassa asutamisest kuni 1. jaan. 1938. a. on kassaliikmeil olnud 39.533 haigusjuhtu 740.003 päevaga, mis võrdub 2027,4 aastale. Haigusjuhtude ja haiguse vältuse ning haigete kassaliikmete % kohta leiduvad andmed järgnevas tabelis.

Arstiabi korraldus.

Nagu eespool tähendatud, said kassaliikmed esialgu arstiabi tööandjate arvel. Sel ajal oli arstiabi saamine liig piiratud. Alles arstiabi korralduse haigekassa kätte võtmisega muutub olukord. Juba 29. detsembril 1918. a. on haigekassa juhatus otsustanud kassaliikmeile võimaldada arstiabi vaba arstivaliku põhimõtte alusel. Sellele põhimõttele on truuks jäädud tänaseni. 1918. aasta lõpul ja 1919. a. algul on astutud lepinguvahekorda suurema arvu arstidega ja muu arstliku personaaliga. Lepinguarstide ja muu arstliku personaali koosseisu on suurendatud vahet pidamata vastavalt vajadusele. 1. jaanuariks 1938. a. oli haigekassal lepinguvahekord 102 arstiga, 18 masseerijaga ja 7 ämmaemandaga.

Uliia elektrijaamas ja turbatööstuses töötavatele kassaliikmeile kohti peal arstiabi saamiseks avati Uliilasse ambulatoorium 1926. aastal, mis töötab käesoleva ajani. Pealeselle on kassaliikmeil võimalus olnud haige-

Aasta	Töösutuste arv	Kassaliikmete keskmine arv	Haiguse juhud töövõime kaotusega								Haiguse juhtumeid 100 kassaliikme kohta	Haigete % kassaliikmete arvust	Surmajuhutute arv
			Haigusel		Tööõnnetused		Sünnitused		Kokkuvõte				
			Juhute arv	Päevade arv	Juhute arv	Päevade arv	Juhute arv	Päevade arv	Juhute arv	Päevade arv			
1914	23	952	84	1974	17	333	1	28	102	2335	10,71	1,02	4
1915	22	745	152	4406	49	757	—	—	201	5163	26,98	1,89	4
1916	20	612	181	4633	50	700	1	36	232	5369	37,81	2,40	12
1917	22	578	234	6683	50	835	1	28	285	7546	49,31	3,58	—
1918	22	394	216	4793	25	729	2	58	243	5580	61,67	3,88	5
1919	79	816	256	6672	14	534	4	157	274	7363	33,58	2,47	15
1920	148	1660	692	14630	88	2002	7	266	787	16898	47,40	2,79	19
1921	174	2525	833	17308	180	4338	7	254	1020	21900	40,39	2,38	22
1922	396	2790	1200	25125	198	4178	16	516	1414	29819	50,68	2,93	22
1923	530	3675	1253	23153	221	4097	16	483	1490	27733	40,54	2,07	25
1924	539	3867	1438	25999	227	4177	16	458	1681	30634	43,47	2,17	27
1925	537	3912	1499	24354	267	4688	18	568	1784	29610	45,60	2,07	29
1926	696	3757	1846	27748	254	4756	23	705	2123	33209	56,50	2,49	22
1927	642	3944	1415	24650	296	5440	10	327	1721	30417	43,64	2,11	34
1928	676	4241	1573	26282	364	6243	21	698	1958	33223	46,17	2,15	23
1929	686	4828	2302	39421	609	11648	28	722	3239	51791	67,09	2,94	33
1930	675	5129	1978	33546	630	11652	27	788	2635	45986	51,37	2,45	26
1931	716	4063	1571	26645	387	7577	27	795	1985	35017	48,86	2,36	23
1932	782	3623	1236	22641	241	4883	27	850	1504	28374	41,51	2,15	22
1933	869	4121	1598	28468	275	5324	35	1150	1908	34942	46,30	2,32	27
1934	893	5114	1721	34248	440	8693	28	862	2189	43803	42,81	2,35	26
1935	957	5443	1970	41297	482	9157	36	1106	2488	51560	45,71	2,59	36
1936	1082	6831	2959	54564	843	16755	44	1487	3846	72906	56,30	2,92	41
1937	1297	7890	3176	63118	1179	23437	69	2270	4424	88825	56,07	3,08	41
12483	81510	31683	582458	7386	142933	464	14612	39533	740003	45,44	2,48	538	

kassa arvel kasutada kõiki Tartus asuvaid ambulatooriume ja muid raviasutusi. Kassaliikmeile on võimaldatud vanniravi ja viimase ajal ka ravi sanatooriumis. Kliinilist ravi on kassaliikmed ja nende perekonnaliikmed saanud Ülikooli kliinikuis ja Tartu erahaiglais.

Arstkonna ja haigekassa vahekorda

puutuvaid küsimusi lahendatakse arstliku komisjoni kaudu, mis Tartu üldhaigekassa juures on olemas 1920. a. alates.

Haigekassa ja arstkonna vahekord on olnud alati korrektne ja hea. Ühtki märkimisväärset konflikti arstkonnapoolsele ei ole olnud. Arstkonnd on osutanud küllaldast tähelepanu haigekassa korraldustele ja majanduslikele võimalustele. Kuni 1. maini 1932. a. makseti arstidele igalt visiidilt teatud kindlaksmääratud summa. Kuid 1. maist 1932. a. alates viidi tasumaksmine teisele alusele. Nimelt maksetakse tervele arstkonnale tasuta kassaliikmeile antud arstiabi eest teatav % arstiabimaksu summast. See % oli esialgu 40% arstiabimaksust, hiljem tõsteti see 42%-le, käesoleva aasta veebruarikuust alates aga 50%-le arstiabimaksust.

Rohuabi ja haigekassa oma apteegi asutamine.

Arstmeid said kassaliikmed kuni 1925. aastani haigekassa arvel Tartu apteekidest. Kuna aga apteekide omanikud vähendasid haigekassale antavat hinnaalandust, otsustas 5. aprillil 1925. a. peetud peakoosolek haigekassale avada apteegi, milleks tehti vajalised eeltööd ja nõutati apteegi avamise luba.

Kuid Tartu linnaapteek oli nõus andma haigekassale 30% hinnaalandust teatavalt tingimusil. Kuna asjatundjate arvates haigekassa oma apteek vaevalt oleks saanud rohete odavamalt anda, siis võeti linnaapteegi ettepanek vastu ja sõlmiti leping, mille tõttu kolme kesklinna asuva apteegiga lepinguvahekord lõpetati, kuigi ka need hiljem nõusolekut avaldasid 30% hinnaalandust anda. Seepärast jäi sel korral oma apteegi avamise luba kasutamata ja arstmeid said abiõiguslikud endiselt haigekassaga lepinguvahekorras olevaist apteekidest.

Nii kestis see kuni 1934. aastani. Kuna majandusliku kriisi tõttu haigekassa pidi oma kulusid vähendama, otsustas volinike peakoosolek 15. aprillil 1934. a. sellase korra maksmata panna, et iga abiõiguslik ostab arstimid apteegist välja ja saab hiljem haigekassalt rohuhinna tagasi. Sellel korraldusel olid haigekassa laeka seisukohast väga head tulemused, kuna kassaliikmete keskmine ühe kuu arstimiskulu langes 54,5 sendilt 30,6 sendile ja perekonnaliikmeil 13,9 sendilt 8,7 sendile.

Sellane arstimate andmise viis kestis 1936. aastani, mille juures haigekassa sai 30% hinnaalandust. 1936. aastal said vabamüügiapteegid Rohuteadlaste Kojalt eeskirja haigekassale antavat hinnaalandust vähendada 20% peale. See asjaolu sundis haige-

kassat oma apteegi asutamist uuesti päevakorda võtma. 5. aprillil 1936. a. otsustas peakoosolek apteegi avamise jaatavalt. Asuti apteegi avamise eeltöödele ja nõutati selleks luba. 7. veebruaril 1937. a. avati Tartu üldhaigekassa oma apteek. Sellest ajast alates saavad Tartus asuvad kassaliikmed arstmeid haigekassa apteegist haigekassa arvel, kuna väljaspool Tartut asuvad kassaliikmed saavad neid lähemast apteegist haigekassa arvel. Haigekassa apteek on tema peale pandud lootused täitnud ja on annud loodetud tulu. Haigekassa apteegi personaal koosneb praegu 17 isikust.

Andmed ravimite tarvitamise kohta leiduvad tabelites.

Hambaravi korraldus.

Hambaravi on kassaliikmed saanud haigekassa arvel 1918. aastast alates, millal haigekassal oli üks lepinguhambaarst. Plombeermist saavad kassaliikmed 1919. a. alates. Samast ajast alates on ka suurendatud lepinguhambaarstide arvu.

Hambaravi ja plombeermist said kassaliikmed realt lepinguhambaarstidelt kuni 1925. a. lõpuni. Sama aasta lõpul esitasid hambaarstid tasukõrgenduse nõudmise, mida haigekassa juhatuse ei leidnud võimaliku olevat täita. Selle tagajärjel lõpetasid hambaarstid 1. jaanuarist 1926. a. alates kassaliikmete vastuvõtmise. Nüüd võttis hambaarst J. Märtsen kõikide haigekassa abiõiguslike ravi enda peale kindla summa eest. 1. augustiks 1926. a. jõuti lepinguhambaarstidega kokkuleppele ja hambaravi jätkus endisel viisil.

Hambaarstimiskabineti.

Et edaspidiseid üllatusi ära hoida, otsustati avada oma hambaarstimiskabineti, mille ametlik avamine teostus 9. novembril 1927. aastal. Kabineti juhatajaks valiti dr. J. Valdmann, kes on püsinud sel kohal tänini. Oma hambaarstimiskabineti avamisega võimaldati nii kassaliikmeile kui ka perekonnaliikmeile täieline hambaravi ühes plombeermisega. Perekonnaliikmed varemalt plombe haigekassa arvel ei saanud. Oma kabineti avamise järele anti perekonnaliikmeile plombe juuremaksuga 25 senti plommilt. Esialgu töötas kabineti kahe arstiga à 5 tundi päevas, s. o. 10 arsti töötundi päevas. Praegu töötab hambaarstimiskabineti neli hambaarsti kokku 18 töötundi päevas. 25. aprillil 1937. a. peakoosolek otsustas, et hammaste plombeermist ei saa kassaliikmed ega perekonnaliikmed enne kui nad on kuulunud kolm kuud abiõiguslike nimekirja, kuna esimese liikmeksoleku aasta jooksul antakse kolm plombi haigekassa arvel. Abiõiguslikele on siiski võimalus jäetud plombe saada piiramata arvul. Kui plombeid arv ulatub üle kolme, siis võetakse 25 senti plommimaterjali hinna katteks. Tartu üldhaigekassa hambaarstimiskabineti kohta on ilmunud ajakirjas „Töö ja Tervis“ 1937. a. lehek. 269—272 pikem kirjutus kabineti 10-aastase tegevuse puhul.

Aastad	Kassaliikmed					Perekonnaliikmed				
	Arstivisiitide arv	Arstivisiitide arv ühe k-l. kohta	Arstivisiitide kulu ühe k-l. kohta	Haiglas oldud päevade arv	Haiglas oldud päevade arv ühe k-l. kohta	Arstivisiitide arv	Arstivisiitide arv ühe perek.-l. kohta	Arstivisiitide kulu ühe perek.-l. kohta	Haiglas oldud päevade arv	Haiglas oldud päevade arv ühe perek.-l. kohta
1927	32712	8,29	6,25	8467	2,15	10784	3,52	3,04	3205	1,04
1928	36134	8,52	9,49	8375	1,97	11512	3,62	4,75	4400	1,38
1929	45988	9,53	11,28	11435	2,37	12446	3,72	5,21	5232	1,56
1930	47401	9,24	9,30	12159	2,37	12674	3,77	4,46	4443	1,32
1931	41494	10,21	10,20	9048	2,23	10300	3,52	4,26	3224	1,10
1932	30788	8,50	8,09	8522	2,35	9216	3,23	4,08	3581	1,25
1933	34967	8,49	7,70	11587	2,81	9797	2,97	3,32	4193	1,27
1934	39756	7,78	6,34	13534	2,65	9594	2,36	2,34	4118	1,01
1935	44142	8,11	5,76	15301	2,81	10181	2,67	2,37	4649	1,22
1936	60134	8,80	5,84	17339	2,54	10876	2,45	2,29	5460	1,23
1937	78263	9,92	7,71	22727	2,90	12146	2,43	2,70	6193	1,24
	491779	8,85	7,99	138494	2,46	119526	3,11	3,52	48698	1,23

5. aprillil 1925. aastal peetud peakoosolek otsustas poole kunsthammade hinnast võtta haigekassa kanda, kui sama kassaliige on kuulunud pidevalt kassaliikmete nimekirja vähimalt kolm aastat. See määrus on maksev tänini.

Perekonnaliikmete abistamine.

Kassaliikmete perekonnaliikmeid on haigekassa abistanud juba haigekassa asutamisel alates. Perekonnaliikmete abistamine otsustati jaatavalt juba 6. juunil 1914. aastal peetud peakoosolekul.

11. juunil 1914. aastal otsustati välja maksa esimene perekonnaliikme raviarve (kassaliikmete Johannes Noorkukk'ele.) 11. juulil makseti esimene perekonnaliikme matuseraha.

29. oktoobril 1914. aastal peetud peakoosolekul määrati abisaavaiks perekonnaliikmeiks kassaliikme naine ja lapsed. 29. märtsil 1915. a. võeti nendele veel juure kassaliikme vanemad ja abiõiguslike laste vanusemääraks arvati 15 aastat. Seejuures üks perekond võis tarvitada aastas 20 visiiti ja võis saada 2 kuud kliinilist ravi. 22. mail 1916. a. tõsteti visiitide arv 25 peale. 29. veebruaril 1920. aastal peetud peakoosolek otsustas koostada abiõiguslike perekonnaliikmete nimestiku. 16. mail 1920. a. peetud peakoosolek tõstis ühe perekonna visiitide arvu 30 peale aastas. 24. oktoobriks 1920. a. oli abiõiguslike perekonnaliikmete nimestik koostatud ja otsustati ainult nimestikku kantuid abistada. Sama 24. okt. 1920. a. pee-

tud koosolek määras perekonna arstivisiitide arvu 45 peale aastas. 9. aprillil 1922. a. vähendati see arv 40 peale. Hiljem, 14. nov. 1926. a., peetud peakoosolek määras selle kindlaks 35 tähe peale, missugune norm on maksev tänaseni.

Käesoleval ajal loetakse haigekassa abiõiguslikeks lapsed kuni 18 aastani.

9. aprillil 1922. a. peetud peakoosolekul otsustati maksa lapse sündimise puhul toetusraha ehk sünnitusraha viiekordse päevapalga suuruses.

Seda toetusraha on maksetud 1922. a. aprillikuust kuni 15. nov. 1926. a., mil selle toetuse maksmine lõpetati majanduslikel põhjustel. 3. aprillil 1927. a. peetud peakoosolek otsustas perekonnaliikmete arstimise hinnast jätta 10% rohuarvitaja tasuda; see % tõsteti 26. sept. 1933. a. peakoosoleku otsusega 20% peale, missugune norm on maksev tänaseni. Sama peakoosolek otsustas veel: 1) 10% perekonnaliikme kliinilise ravi hinnast jätta abitarvitaja kanda; 2) perekonnaliikmele abi anda kahekuulise ooteaja järele. Eelnimetatud abinõud osutusid vajaliseks majanduslikust kriisist tingitud tulude vähenemise tõttu.

Perekonnaliikmete koosseisu on põhjalikult kontrollitud 1926. aasta algul, millal kustutati umbes 170 perekonnaliiget, ja teiskordselt 1935. aastal, millal kustutati 700 perekonnaliiget. Väiksemas ulatuses on kontrolli teostatud pidevalt.

Perekonnaliikmete arstiabi ulatus on küllaldaseks osutunud, seda enam, et juhatusel

on õigus jäetud vajaduse korral lisaarstimis-tähti anda. Võib julgelt konstateerida, et perekonnaliikmed on ravi saanud peaaegu sajabrotsendilisel.

Uderna suvekoloonia.

Tartu üldhaigekassa suvekoloonia ehk puhkekodu asutamise mõte kerkis päevakorrale juba 1921. a. Suvetkoloonia asutamise küsimus oli esmakordselt juhatuses kõne all 2. mail 1921. a. Küsimuse algatas tookordne haigekassa konsultantarst prof. dr. med. K. Dehio, kes soovitas asutada puhkekodu kopsuhaigetele. Juhatuse pooldas seda ettepanekut. Juba 1921. a. püüti suvekoloonia käima panna, kuid kohaste ruumide puudusel jäi kavatsus ellu viimata. 27. nov. 1921. a. peetud peakoosolek tunnistas suvekoloonia asutamise vajaliseks. Koloonia avamise eel-töödele asudes arutati selle asutuse iseloomu küsimust arstide esindusega, kus seati üles nõuded, milledele see asutus peaks vastama oma asukohalt ja sisustuselt.

Suvetkolooniale kohased ruumid üüriti Elvas prof. Schuropovi suvilas. Vooideid ja muud mööblit oli üüritud majas vähesel määral olemas. Sellele laenati lisa Eesti Punase Risti Seltsi Tartu komiteelt.

Kolooniale viibijate toitlustamine anti ettevõtja kätte, kes pidi ravialuseid toitlustama vastava kokkulepitud tasu eest.

Koloonia algas tegevust 15. mail 1922. a., põetaja Johanna Kirbu juhtimisel, Elva jaoskonnaarst dr. P. Tatz (uue nimega Avarsoo) arstilisel järelevalvel.

Kolooniale võis sellel suvel vastu võtta kuni 30 ravialust.

Nii algas koloonia tegevust väga tagasihoidlikes oludes.

Järgmiseks aastaks suvekoloonia korraldamise küsimust kaaludes jõuti otsusele, et kolooniale tuleks leida alaline asukoht. Selleks peeti kohaseks mõne riigistatud mõisa härrastemaja. Järelekuulamisel selgus, et Taheva mõisa härrastemaja on vaba. Käidi seda ka vaatamas, kuid maja oli kasutus-kõlbmatu ja Tartust kaugel, kuid siiski oldi sellest majast huvitatud. Pika ootamise järele selgus kesksuvel, et Taheva härrastemaja on määratud kooli asukohaks ja et seda haigekassale ei antagi.

Tuli ka sel aastal leppida üüriruumidega Elvas, kus üüriti Sõrra suvila. Koloonia juhatajaks määrati halastajaõde M. Simon, kuna arstilist järelevalvet teostas dr. P. Avarsoo. Ka sel suvel tuli laenatud mööbliga läbi ajada. Kuid ühe sammu edasi astus haigekassa oma koloonia korralduses sel aastal siiski, kuna toitlustamist korraldati majanduslikul teel.

Järgmiseks, 1924-daks, aastaks saadi suvekoloonia asukohaks rendile Uderna asunduse endine härrastemaja.

Juba 1925. aastal otsustati Uderna härrastemaja ära osta, mis ka teostati. Krunt, millel härrastemaja asus, saadi kasutamiseks rendi alusel. Hiljem, 1934. aastal, osteti sama krunt ära ühes päraldistega.

1924. aastast alates on suvekoloonia sisseadetatud alata täiendatud, ümbrust korral-

datud ja maja korrashoiuks tehtud kõik, mis vajaline. Nii on ehitatud vajaline põllumajanduslik hoone, vihusaun, jääkelder jne. Suvetkoloonia peahoone väljaehitamiseks eeskujulikuks raviasutuseks on aga veel palju teha ja see nõuab võrdlemisi suuri kulusid, suuremaid kui seda haigekassa võib profülaktika peale kulutada.

Suvetkoloonia on kasutanud ka teised haigekassad, näit. Tallinna Ühine Haigekassa, Rakvere, Viljandi, Võru-Petseri, Paide ja teised haigekassad.

1922. a. kuni 1. jaanuarini 1938. a. on suvekolooniale viibinud üldse 2682 isikut kokku 49.643 päeva. Sellest: Tartu haigekassa arvel 2003 isikut 34.878 päeva, omal arvel 413 isikut 5303 päeva; teiste haigekassade liikmeid 266 isikut 9462 päeva.

Haigekassa juhatusel on Uderna suvekoloonia jaoks olnud palju hoolt ja muret eriti seepärast, et asutus ei tööta aasta läbi. Igal aastal tuleb tööd alata uue juhatajaga ja uue koosseisuga, mis asja raskendab.

Eesti Haigekassade Liidu asutamise mõte

sai alguse Tartust, 17. septembril 1922. a. peakoosolek volinikkude A. Veiberi ja J. Kirbu ettepanekul otsustas teistele haigekassadele teha ettepaneku kokku kutsuda haigekassade konverents liidu asutamise otstarbel. Ettepanek leidis elavat vastukaja ja esimene haigekassade konverents peeti 7. ja 8. aprillil 1923. a. Tallinnas, kus otsustati ka liidu asutamine. Eesti Haigekassade Liidu tegevusest on Tartu üldhaigekassa innukalt osa võtnud.

Silmapaistvaid tegelasi haigekassas.

Lõpuks ei saa märkimata jätta, et mõned arstidest on peaaegu haigekassa asutamisest saadik seal trullit kaasa töötanud. Nendeks veteranideks on dr. E. Urberg, dr. R. Bernakoff ja dr. K. Jürjado. Eelnimetatud arstid on Tartu üldhaigekassa erilise tänu ära teeninud.

Ka haigekassa tegelaste peres vajavad mõned isikud erilist esiletõstmist, näiteks endine esimees ja praegune abiesimees Mikkel Toom, kes püsib juhatuse liikme kohal juba 15. aprillist 1923. a. alates, siis kauaaegne esimees A. Linnuägi, omaaegne esimees J. Kirp, siis veel praegune esimees A. Assor, revisjonikomisjoni liige S. Lepson, kes oma kohal on juba 13-dat aastat, siis veel endine revisjonikomisjoni liige Hugo Rose, kes on haigekassas 10 aastat kaasa töötanud, ja palju teisi, kelle loetlemine viiks pikale.

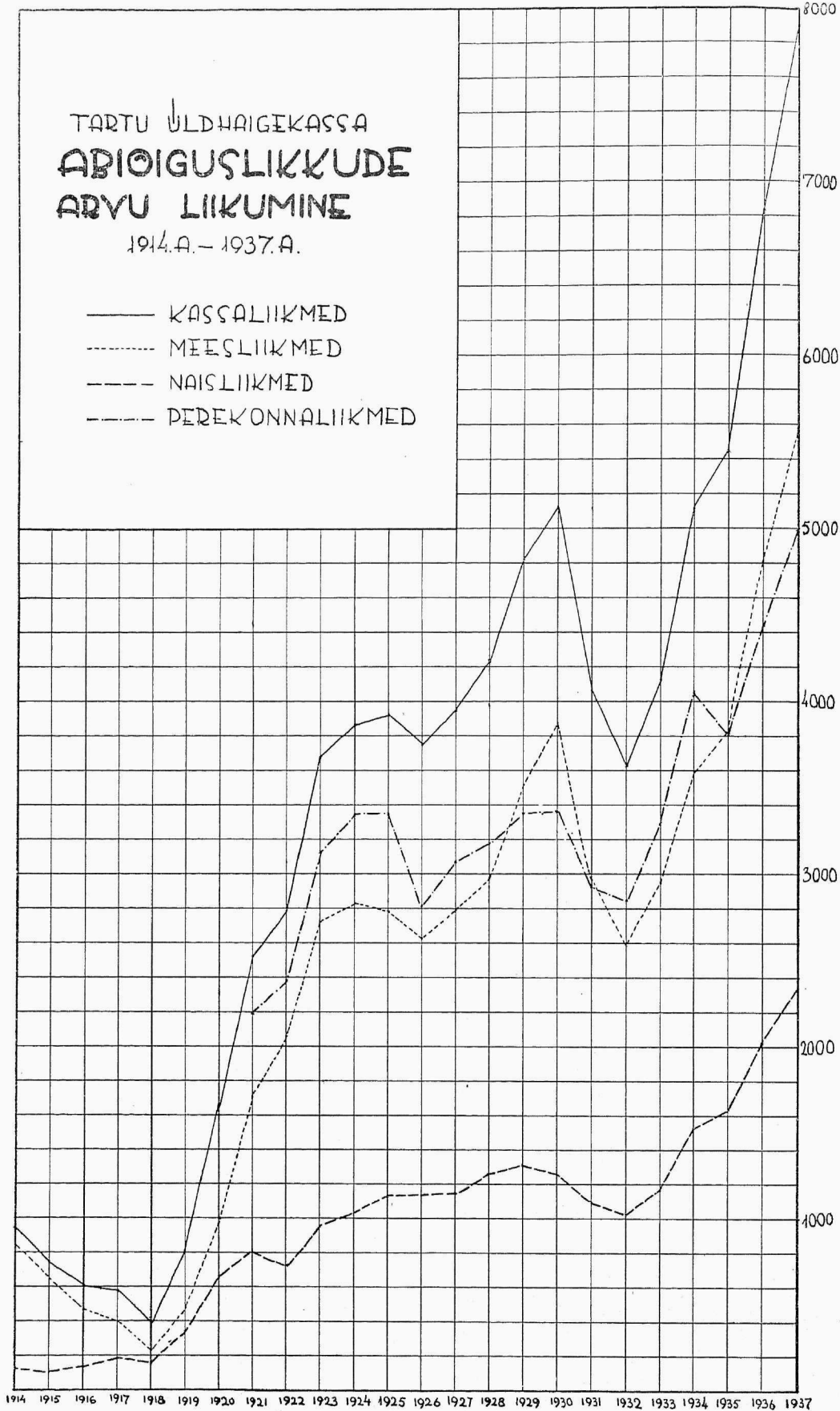
Haigekassa tegelaste kaader praegusel ajal on küllaldane selleks, et haigekassat ka tulevikus juhtida asjatundlikult läbi rasketest aegadest.

Juhatusel tema vastutusrikkas töös on kaasa aidanud kantselei-ametkond, kellest mõned juba kahe aastakümne kestes on laimamatult täitnud oma kohustusi.

TARTU ÜLDHAIGEKASSA ABIÕIGUSLIKKUDE ARVU LIIKUMINE

1914.A. - 1937.A.

- KASSALIHKMED
- - - MEESELIHKMED
- - - NAISELIHKMED
- - - PEREKONNALIHKMED

Lõppsõnaks.

Tartu üldhaigekassa alatiseks püüdeks on olnud abiõiguslike abistada võimalikult täiel määral. Abiõiguslike abistamist on peetud esmajärgulise tähtsusega ülesandeks. Tagavarade kogumine on alati olnud tagaplaanil. Seepärast ei ole haigekassal sellaseid varandusi, millele võiks näpuga näidata või mille pärast saaks kadedust tunda. Seevastu on aga liikmeskond saanud täielist arstiabi, millega ta loodetavasti on rahul-

datud ja millega liikmete tervislik seisund on võitnud.

Ajakirjanduse ja seltskonna suhtumine haigekassale oli varemalt eitav. Selles asjas on vaated viimasel ajal põhjalikult muutunud, kuna haiguskindlustuse tarvilisuse vastu ei vaidle nüüd enam ükski arusaaja kodanik. Et sellane pööre on sündinud, see tuleb kahtlemata kirjutada haigekassade ja nende tegelaste positiivse samaariamehe töö arvele.

Tartu üldhaigekassa juhatuste esimeestelt:

Esimeselt juhatuse esimehelt

Eduard Bergmann,

Tartu üldhaigekassa juhatuse esimees 17. jaan. 1914. a. kuni 10. okt. 1917. a. ja 30. apr. 1918. a. kuni 29. okt. 1918. a. tööandjate esindaja.

Oma mälestustest haigekassa asutamisest ja selle algpäevist võiksin öelda järgmist:

Juba 1910. aastal oli ettevõtjate seas aset leidnud nõu luua üldhaigekassa. Kuigi peagu kõik trükkikodade omanikud sellega olid nõus, ei leidnud see mõte siiski teistes asutustes, ja just kõige tähtsamates, poolehoidu ja asi jäi soiku. Järgnesid läbirääkimised toleaege se vabrikuiinspektoriga, kes viimaks — 1912. aastal — teatas, et varsti pannakse riigi poolt maksuma uus seadus haigekassade kohta. Mind valiti siis ettevõtjate poolt tarvilisi samme astuma põhikirja loomiseks ja kinnitamiseks. 1913. aas-

tal jõudsiime nii kaugele, et põhikiri kinnitati. Esimese juhatuse esimeheks valiti mind ja asjaajajaks härra L. Johanson. L. Johansonist on mul säilinud kõige paremad mälestused. Mitte ainult seepärast, et ta täpselt ja kõige parema tahtmisega täitis oma kohustusi, vaid et ta pidas ikka head ja korrektset vahekorda nii kassaliikmetega kui ka ettevõtete juhatustega. Ma ei mäleta ühtki korda, et meie vahel oleks ette tulnud teravusi, ka siis mitte, kui revolutsiooni ajal meeled juba tuliseks läksid. Viimaks tuli aeg, kus mina pidin lahkuma.

Ed. Bergmann.

Tartu üldhaigekassa minevikust

On möödunud aastaid ajast, kus mind valiti Tartu üldhaigekassa juhatuse liikmeks. See oli 15. detsembril 1918. aastal, kui haigekassa volinikkude peakoosolek oli kokku kutsutud Kommertskooli ruumesse. Asjast, nagu mulle näis tol korral, ei olnud just paljud huvitatud, sest tuli ettenähtud koosoleku algust tükk aega oodata, enne kui kvoorum oli koos ja koosolekuga võidi alata. Koosolekut juhatas Kivi-nimeline volinik. Päevakorras olid ka valimised. Ja enne valimistele asumist soovitati, et igast suuremast tööasutusest vähemalt üks isik juhatusse valitaks. Nii see ka läks. Imestama pani see, et tol korral paljud ei tahtnud endid valida lasta, ennast ajapuudusega vabandades. Juhatusse valiti seitse isikut. Järgmisel nädalal tuli juhatuse liikmeil tegevusse hakata. L. Johanson, kes tol korral haigekassas asjaajajaks oli, teatas päeva, mil valitud juhatuse liikmed kokku tulid. Valiti siis endi hulgast esimees abiga. Oldi sellega lõpul, siis algas asjade läbivaatamine ja arutamine. Esimeheks valiti „Postimehe“ juurest trükitöölaine P. Loit, abiks J. Lääne, ka „Postimehe“ juurest. Töö oli esiti pisut võõras ja harjumata, aga et L. Johanson täiesti asjaga viinud oli, andis tema omalt poolt näpunäiteid ning töö edenes takistamata. Koosolekuid peeti siis üks kord nädalas ja tasu makseti 30 marka koosoleku pealt. Oli ju haigekassa liikmete arv võrdlemisi väike ja kassa all olid ainult suuremad tööstused, kuna väikesi tööstusi, kus töötas alla viie tööliste,

Johannes Lääne,
Tartu üldhaigekassa juhatuse esimees
28. I 1919—21. X 1919.

ei saanudki kassa alla arvata. Ära nähes, et ka väikese tööstuse töölised niisama haigekassa abi vajavad kui suurte tööstuste töölised, pöörduiti töökaitse komissari poole palvega, et ka väikeste tööstuste töölised saaksid kassa alla arvatud, mis ka lõpuks täitus.

Tuli aeg, kus enamlased tungisid haigekassasse. Seal ei saanud nad aga kaua püsida ja rahasummad, ehk küll väikesed, mis seal ka tol korral olid, jäid nendest puutumata. Niipalju tuli haigekassa juhatuses muudatust, et juhatuse esimees enamlastega ühes ära läks. Uueks esimeheks sai siis J. Lääne. Töö läks aga ikka endiselt edasi. Et haigekassa ruumid, mis asusid tol korral Truutsi majas, kus asub praegu kino „Apollo“, liig kitsad olid ja tööala ikka ulatuslikumaks muutus, tuli uusi ruume vaatama hakata. Viimaks leiti ka ruumid Rüütli tän. 8, teisel korral, kus ka asjaajaja leidis korteri. Enne uutesse ruumidesse kolimist pidi aga asjaajaja L. Johanson oma kohalt lahkuma, sest ta pidi töökaitse komissari kohale minema ja hiljem valiti riigikogusse. Nüüd tuli jälle uut asjaajajat otsida ja õnneks leidsimegi mehe, kes praegu on haigekassa tuiksoon ja hing, see mees on Karl Luukk. Hiljem pidi ka tema riigikokku minema ja oligi tema asemel uus mees juba ametis, aga et see asjaga hakkama ei saanud ja raamatupidamine lonkama hakkas, katsusime Luuku jälle tagasi saada ja ta nõustus ka tagasi tulema. Sellest ajast on ta enese pühendanud haigekassale. Tol korral, kui mina veel haigekassa juhatuses oli, oli juhatuse ja asjaajaja vahel täieline kontakt ja asjaajaja õlgadel lasus suur mure kõiki asju vaos hoida.

Johannes Pöllusaar,
Tartu üldhaigekassa juhatuse esimees
28. X 1919—1. III 1920.

Juhatuse esimehel J. Läänel tuli hiljem esimehe kohalt ja juhatusest lahkuda, siis valiti mind tema asemele ja abiks jäi R. Lill. Mina olin esimehe kohal kuni järgmise aasta uute valimiseni. Järgmisel aastal uue haigekassa juhatuse koosseisu valiti J. Kirp, jälle „Postimehe“ trükikojast, esimeheks, ja mind tema abiks. Tol korral said juhatuse liikmed kas krooni või poolteist koosoleku pealt, esimees sai aga rohkem. Juhatuse töötas täiesti üksmeelselt ja mõtete lahkuminekuid tuli harva ette, ja kui seda ka juhtus, siis lepitati lõpuks ikka kokku.

Liikmeid tuli järjest juure ja seepärast oli juhatuse sunnitud oma koosolekuid pidama kaks korda nädalas. Ühes sellega tuli ka kantsleile personaali suurendada.

Et iga päevaga tööasutusi ikka rohkem ja rohkem haigekassa alla arvati ja sellega ka liikmete arv tõusis, tulid ka haigete ravimises mõned puudused nähtavale. Nähti ära, et on tungiv tarvidus koloonia järele, kus haiged võiksid ennast pikema aja jooksul kosutada. Asuti tõsiselt asja juure ja varsti leiti kohane koht Elvas. Varakevadel mindi ruume otsima, mis ka peatselt leiti, nii et maikuu 1922. a. võisid haiged sõita Elva kolooniasse end kosutama.

Oli ka haigekassas liikmeid, kes haigekassat kurjasti tarvitasid ja arstide eeskirju ei tahtnud täita. Juhatuse pidi abinõusid leidma, et seda pahet kõrvaldada. Selleks palgati haigekontrolör, kes pidi haiged enne juhatuse koosolekut läbi käima ja siis teatama väärnähtusist juhatusele.

Joh.-Robert Kirp,

*Tartu üldhaigekassa juhatuse esimees
1. III 1920—17. IV 1923.*

Et kassaliikmete arv juba võrdlemisi suur oli, siis otsustas juhatus arstidega läbi rääkida, et nad haigekassa haigetele arsti juures käimisel hinnaalandust teeksid. Arstid valisid läbiraakimisteks komisjoni, kes haigekassa juhatusega kokku leppis. Nii mindi samm-sammult edasi ja töötati uusi kavatsusi välja. Algul kõik arstid haigekassa all ei olnud, aga iga päevaga tuli neid juure. Pregu ei ole vist arsti, kes haigekassaga lepinguvahekorras ei oleks.

Tartus töötab haigekassa täie jõu ja hoolega ning temale kuulusid veel kaugemad tööasutused Lõuna-Eestis. Kuidas aga teised iseseisvad haigekassad töötavad, nagu Tallinna, Narva j. t., sellest ei olnud Tartu haigekassa juhatusel selget pilti. Seda aga oli tarvis. Selleks otsustati luua haigekassade liit, missugune kava jällegi Tartu haigekassa juhatuse poolt üles võeti ja läbi viidi. Sel aastal, mil oli esimene haigekassade liidu koosolek Tallinnas, pidin mina oma töö haigekassa juhatuses lõpetama, sest ma jäin uutel valimistel juhatuse liikmete hulgast välja. Tol korral püüdis haigekassa juhatus ikka kõrgemale ja paremuse poole, ja mis ühiselt ette võeti, viidi ka läbi.

Oli veel kavatsus suuremaidki asju läbi viia, mis aga teostamata jäid, nagu: haigekassa oma maja, oma haigemaja, oma apteek, mis praegu tegutseb, ja sai ka hambaarstimise kabinetist räägitud, mis ka praegu on ellu viidud ja juba aastaid töötab. Üks juhatus on rohkem teinud, teine vähem, aga kergem on ikka siis asju täide viia, kui kassa on paksem ja näpud põhja ei ulata. Sel neljal aastal, mis ma haigekassa juhatuses olin,

August Linnumägi,

*Tartu üldhaigekassa juhatuse esimees
6. XI 1923—3. III 1926 ja 3. IV 1928—9. IV 1935.*

sai mõndki näha, lihtsast juhatuse liikmest kuni esimehe kohani ja jälle abiesimeheni. Kaebusi peakoosolekule haigetel juhatuse otsuste vastu ei olnud, nii et üldiselt oldi juhatuse tegevusega rahul.

Iga aasta kukkus vanu juhatuse liikmeid juhatusest välja ja tuli uusi juure, aga tööpõld jäi ikka endiseks ja hariti seda endise hoolega edasi.

13. dets. käesoleval aastal täitub 25 a. sellest, kui Tartu üldhaigekassa põhikiri kinnitati, seepärast soovin omalt poolt haigekassale pikka iga ja tema juhatusele raugematut jõudu edasitöötamiseks! Palju on tehtud, aga veel rohkem on teha!

JOH. PÖLLUSAAR.

Alati valvel ja tugev olla!

Tartu üldhaigekassa on niisiis juubilar. Oma tegevuses ta on jõudnud 25-nda versta-postini, tahab viiukuks seal peatuda, heita pilgu käidud teele ning siis möödunud veerandsajandist saadud kogemustega ja uue jõuga sammuda järgnevasse veerandsajandisse.

Haigekassadele, eriti Eesti haigekassadele, on kakskümmend viis aastat küllalt pikk ja vaevaline rännak. Seda teed on mindud kas võt kätuli, et aga jõuda sihile ning palgasajate ravimisseisukorda viia paremale järjele.

Oma veerandsajandi juubelit on Tartu üldhaigekassal õigus meele tuletada tehtud suure töö pärast. Ja seda pole mitte vähe tehtud, kui arvestame veel seda, et haigekassa tegevuse algpäevil polnud haigekassade tegelaste peret peaaegu olemas. Need vähesed, kes asusid kassa tegevuse juhtimisele, tegid seda armastusest asja vastu.

Mihkel Toom,

*Tartu üldhaigekassa juhatuse esimees
30. III 1926—8. IV 1927 ja 9. IV 1935—9. V 1938.*

Minu tegevusajast Tartu üldhaigekassas (1920.—1928. a.) tuleb meele rida tublisid kavatsusi ja nende teostamisi: Tartu üldhaigekassa esinduste loomine Võrru ja Valka, suvekoloonia Elvas, Haigekassade Liit, hambaarstimiskabinet, apteek jne.

Nende kavatsuste teostamine nõudis haigekassa tegelasilt palju vaeva ja ajakulu. Kuid mida raskem oli ülesanne, seda innukamalt asuti selle teostamisele. Kõiki tiivustas teadmine, et seisukorda peame meie ise parandama.

Mul on praegu selgesti silme ees märtsikuu hommik 1922. aastal, kui Karl Lukk'iga läksime Elva haigekassale suvekoloonia jaoks ruume otsima. Kogu päeva sumasime sügavas lumes ringi. Kui siis õhtuks vastavad ruumid leidsime ja kaup sobis, oli tuju kõigiti hea, hoolimata sellest, et jalad olid läbi liigenud ja paljust käimisest huugasid.

Tookordse kavatsusega jõuti peatselt laiaulatuslikuma suvekoloonia asutamiseni Uderna mõisa, mille haigekassa omandas ja kus

Aleksander Assor,

*Tartu üldhaigekassa juhatuse esimees
9. V 1938. a. kuni käesoleva ajani.*

Tartu üldhaigekassa suvekoloonia tegutseb käesoleva ajani heaoluks kassaosalisile ja nende perekonnaliikmeile.

Teise veerandsajandisse astudes seisavad Tartu üldhaigekassal ees paljud suured ülesanded. Kassaliikmete arvu suurenemine nõuab haigekassa võrgu igakülgset väljaarendamist. Tuleb muretseda endale kinnisvarasid, korraldada haiglaid, ambulantsi jne. Need ettevõtted aitavad praegu liigselt väljamaksetava raha otstarbekamat kasutamist kassaliikmete ja nende perede hüveks.

25. aastapäeval ulatame käed veerandsajaaastasele minevikule ja kindlustame tulevikku ühtekuuluvustunnet.

Ses mõttes soovin juubilarile raugemata jõudu ja sitkust edukaks edasitöötamiseks. Olgu südamlikult tervitatud juubilar koos oma perega ja juhtkonnaga.

J. R. KIRP.

Tartus, novembris 1938.

1913. aasta 13. detsembri mälestuseks

Arv 13 öeldakse olevat halba ennustav. Kuid Tartu töölistele on see saanud põhjanevaks pöördepunktiks, sest 13. detsembril 1913. a. on kinnitatud Tartu üldhaigekassa esimene põhikiri, millega avati tee haiguskindlustuse edaspidiseks arenemiseks. Minule kui Tartu üldhaigekassa liikmele jääb see päev tööliste ühe suure saavutuse tähtpäevaks.

1912. aasta seaduse alusel tekkinud haigekassade sünde iseloomustas mitmel pool rida streike

Jaan Virk,

Tartu üldhaigekassa esimees 8. IV 1927—3. IV 1928.

enne kui Tartus 13. detsember sai oma tunnustuse, millega 13. detsember tuleb lugeda Tartu üldhaigekassa sünnipäevaks.

Sel puhul tuleb meele rida silmapaistvaid Tartu üldhaigekassa tegelasi, kelledega on aastate jooksul tulnud koos töötada. Esiteks tuleb märkida minu eel olnud esimehi R. Kirpu ja A. Veiber'i, siis M. Toom'e, kellega juba enne olime koos töötanud Peterburis Vassili saare ühises haigekassas, tulisehangelist A. Küla, asjalikku A. Antovit, V. Ploom'i ja E. Neumann'i (uue nimega Haraste), siis veel usinat J. Virku. Ka praegune Tartu üldhaigekassa esimees A. Assor paisis silma oma arukusega ja õigluse nõudmisega.

Kirjutades neid ridu tuleb meele Krõlov'i valm, kus mees seletab, missuguseid sitikaid ja putukaid ta muuseumis näinud, kuid küsimuse peale, kas ta seal ka elevanti on näinud, vastanud, et kahjuks teda ta ei olevat tähele pannud. Nii on ka mul oma loetus asjaajaja Karl Lukk sattunud silmapaistvate Tartu üldhaigekassa tegelaste nimestikus tagatippu. Niisama on minu kirjutuse lõppu jäänud esimene Tartu üldhaigekassa asjaajaja, üldtuntud sotsiaalkindlustuse tegelane L. Johnson.

Pean lisama, et K. Lukk on olnud paljude Tartu üldhaigekassa ettevõtete algatajaks ning ergutajaks.

Tartu üldhaigekassa peamiseks sihiks on olnud algusest peale anda haigekassa liikmeile ja nende perekondadele kõik kättesaadavad võimalused oma tervise hoidmiseks ja parandamiseks. Teiseks sihiks on olnud valvelolek, et haigekassade valitsemine jääks kassaliikmete endi kätte, sest ainult siis on loota haigekassa edukat tegutsemist.

Suurimaks saavutuseks aastail, mil mina Tartu üldhaigekassas kaasa töötasin, loen Uderna suvekoloonia asutamist ja selle maa ning majade omandamist. Ka oma hambaarstimiskabineti asutamine on tähtsaks saavutuseks. Igapäevaseid jooksvaid haigekassas ettetulevaid tegutsemisi üles lugeda viiks pikale. Lisan, et haigekassas tegutsemise aastaist ja seal tegutsevaist inimesist on mul jäänud väga hea mälestus. Niihästi Tartu üldhaigekassale kui ka selle tegelasile kõike head soovides

August Linnumägi.

Mälestusi ja muljeid Tartu üldhaigekassa viimase 15 aasta tegevusest

Haiguskindlustuse hädavajalisuse vastu ei vaille tänapäeval keegi kainelt mõtleja kodanik, välja arvatud mõned üksikud kitsarinnalised isikud, kes ei taha näha ühtki reformi, mis tuleb kasuks laialistele rahvahulkadele. Kuid haigekassa tegevusele suhtumine muutub järsult, kui on tegemist haigekassa oma asutuste avamisega. Nii on kuulda olnud nurisemist selle üle, mispärast on avatud suvekoloonia, hambaarstimise kabinet ja apteek. Kõik need asutused on aga hädavajalised ja nende ellukutsumine on täiel määral õigustatud. Haigekassal, kes kassaliikmete tervise eest peab hoolitsema, peaks võimalusi olema sääraseid asutusi suuremal määral ellu kutsuda, hoolimata sellest, et sääraseid asutused kui hambaarstimise

kabinet ja apteek võivad riivata üksikute isikute taskuvisid. Et need asutused siiski hädavajalised on, seda näitab kujukalt suvekoloonia tegevus. On ju teada, et rõhuv osa töölistest teenib alla elatismiinumimisi ja selle tagajärjel kannatab alatoitluse all, mis ei jäta mõju avaldamata üldtervislikule seisukorrale. Sellega on seletatav ka asjaolu, mispärast koloonias viibijad, peale mõne üksiku erandi, on kehakaalus tublisti juure võtnud. Kahju on ainult, et Tartu üldhaigekassal puudusid inimesed võimalused selle koloonia sanatooriumiks väljaarendamiseks.

Kui avati hambaarstimise kabinet, kuuldus ka nurinat, nagu võetaks sellega kassaliikmeilt vaba arstivaliku õigus, kuid ometi töötavad kabinetis neli vilunud arsti ja hammaste ravi tuleb kassal märksa odavam. Samuti oli lugu ka oma apteegi siseseadmisega. Oli aeg, kus haigekassal oli luba vabamüügiapteegi avamiseks, kuid siis leidis väga palju nõuandjaid, kes oskasid selgeks teha, et ega oma apteek ka suuremat kasu anna kui seda on eraapteekide poolt pakutav hinnaalandus. Muidugi ei oleks seda kõike ehk arvestatud, kuid ka siis oli see neetud rahapuudus põhjuseks, mis ei lubanud asja läbi viia, kui arvesse võtta asjaolu, et apteek on käesoleval aastal kuni oktoobrikuuni arstimeid välja annud üle kuue miljoni senti eest, siis ilmneb sellest, kui hädavajaline oli selle asutamine.

Et meil haiguskindlustuse seadusest mööda katsutakse hiilida, seda näitavad arvurikkad kohtuprotsessid, kui asjaajajal kui kassa volinikul on tulnud väga palju kallist aega raisata, mida oleks võinud palju tulusamalt kassa huvides kasutada.

Et sääraseid seadusest möödahiilijaid tabada, selleks on korraldatud tööstuste kontrolli. Olgu siinjuures toodud paar juhtumit neist kontrollkäikudest. Minnes koos ametnikuga tööstust kontrollima jooksis omanik meist ette ja käskis töölistel ütelda, et tema on töötanud pool kuud. Kui teda paluti ennast mitte vahele segada, sest iga tööline teab ju isegi, kui kaua ta on töötanud, siis tõi ta esile oma püha omaniku õiguse. Ja kontrolli tulemus? Haigekassa sai tagantjärele üle 80-ne krooni, mis oli maksmata jäetud. On juhtumeid olnud, kus tööasutus tuleb niioelda sisse piirata. Kui üks läheb esiuksesse, peab teine tagaukse juures valvet pidama, et töölist, kes peremehe käsu peale välja jooksevad, töökohta tagasi juhtida. Kui küsida töölistelt, kui kaua ta on töötanud, siis vaatavad ettevõtja ja tööline teineteisele otsa ja kumbki ei tea vastata. Sääraseid asju võib ette tuua kümnete viisi, kuid arvan, et sellest piisab.

Kõik ülaltoodu näitab, kui pingutavalt peab kassa juhatas ja ametkond töötama, ning kui siiski kuuldub etteheiteid, siis peab küll ütleva, et need pole millegagi põhjendatud. Kõigist neist raskusist hoolimata on Tartu üldhaigekassa suutnud anda oma parima, nimelt vaba arstivaliku ja kõrgeimal määral haigusabiraha.

Loodan, et eelolev ajajärk saab olema niisama tulemusrikas kui seda on olnud möödunud 25 aastat.

Tartus, 14. nov. 1938. a.

Mihkel Toom.

„Kui raha oleks, siis...“

See on ütlus, mida olen kuulnud peaaegu igal haigekassa juhatuse koosolekul. „Kui raha oleks, siis võiks kitsendused perekonaliikmetele arstiabi andmisel ära kaotada...“, „...siis võiks Uderna suvekoloonia aasta ringi olla avatud ja võiks selle arendada tiisikusehaigete sanatooriumiks...“, „...siis võiks iga reumahaige Kuresaare saata...“, „...siis võiks professorite visiidid välja maksa...“, „...siis võiks hambaarstimisekabinetile röntgeniaparaaadi muretseda...“ jne. jne. Jah, kui oleks raha, siis võiks palju veel teha nende ülesannete teostamisel, mis haigekassale kohuseks on tehtud. Siis võiks ehitada endale maja, kuhu võiks koondada kõik haigekassa asutused — et üüri arvel kokkuhoidu saada. Samuti võiks asutada endale ka ambulantsid vajalise sisustusega ja aparaatidega, mis võimaldaksid otstarbekohast läbivaatust ja ravi.

Seda kõik, kui oleks raha. Kuid tegelikult kipuvad alati kulud ületama tulusid. Tuleb pingutada, et olukord ei halveneks. Sissetulekuid ei saa suurendada ja tasakaalu võib jalule seada ainult vähendamise teel. Paistab, et ainult söge võib siin juttu teha haigete ravi laiendamisest.

Kuid ravivõimalusi on siiski järjekindlalt püütud laiendada, kuigi raha ei ole.

Selleks on lepitud kokku arstidega paušalsumma peale, mille järgi arstitasu maksetakse teatava kindla % suuruses haigekassa tuludest; on sõlmitud kokkuleppeid peaaegu kõikide raviasutustega hinnaalanduse suhtes; on avatud oma hambaarstimise kabinet ja oma apteek, et saada hambaarsti ja arstideid vähemate kuludega. See kõik kokku võimaldab anda ka mõnesugust eriravi, nagu tiisikusehaigetele sanatooriumides, reumahaigetele mudaravilas, igasugust elektriravi jne., kuigi piiratud kujul.

Siiski on tulnud paratamata välja anda ka teisi määrusi, mis vähendavad, olgu need siis kaudselt mõjuvad (rohtude väljaostmine) või otsesed (juuremaksud, arstiabi normeerimine).

Tihti nurisevad kassaliikmed nende määruste üle. Kuivõrd need on õigustatud, selle kohta mõni näide.

Kord oli jälle tegemist eelarve otsotsaga kokkuvõimisel. Siis tuldi mõttele, et rohupudel maksab ka midagi, sest see on pakkematerjal, mida saab kasutada korduvalt. Võeti vastu määrus, et liige, kes on haigekassa arvel juba rohupudeli saanud, peab järgmisel rohu saamisel selle tagasi tooma. Nende pudelite arvel saab haigekassa nüüd kokkukohoidu üle paari tuhande krooni aastas. Kuid see määrus tekitas nurinat. Nüüd ollakse sellega juba harjunud.

Uhes alevis ületas juba pikemat aega üksi rohtude arve kõik sellest ümbruskonnast saadav haigekassa arstiabikapitali tulud. Pandi maksma määrus, et rohi tuleb oma raha eest välja osta ja haigekassa tasub hiljem rohu hinna kassaliikmele apteegiarve järgi. Tagajärg — rohtude tarvitamine langes 75% võrra!

Nii peab haigekassa juhatuse maadlema rahaküsimusega, et võimaldada raskemal juhtumel töhusamat ravi. Tuleb vaielda ka kassaliikmetega, kes näevad maksmapandud määrustes ainult oma õiguste kitsendamist, kuna nad ei tea nende maksmapanemise põhjusi.

Olen veendunud, et kui haigekassa on suutnud 25 aasta jooksul tema peale pandud ülesandeid täita sellasel määral nagu ta seda on teinud, siis seda ainult tänu sellele, et haigekassas on kehtinud kassaliikmete omavalitsus. Me ise tunne me seda kõige paremini, kust hädakorral võib kärpida, ja me ise teame, kus kõige enam on tarvis abi.

Praegune haiguskindlustuse seadus on iganenud ja võimaldab väärnähtusi ja kuritarvitusi, seepärast on kõigi kassaliikmete palavaim soov, et varsti maksma pandaks uus haiguskindlustuse seadus, mis hõlmaks enam töölisi ega võimaldaks väärnähtusi, kuid milles peaks alles jääma kassaliikmete omavalitsus. Siis ehk kaoks haigekassast ka see alatine painajalik „kui raha oleks...“ ja võiks asuda eesloetletud tarviduste rahuldamisele.

Seda soovin Tartu üldhaigekassale tema 25. hällipäeval.

A. ASSOR,

Tartu üldhaigekassa juhatuse esimees.

Tartu üldhaigekassa juhatuse esimehed

17. jaanuarist 1914. a. kuni 1. novembrini 1938. a.

1. Bergmann, Ed. — 17. I 1914 — 10. X 1917 ja 30. IV — 29. X 1918 tööandjate esindaja.
2. Tiikk, Joosep — 10. X 1917 — 30. IV 1918.
3. Grünthal, Richard — 29. X 1918 — 15. XII 1918.
4. Loit, Peeter — 17. XII 1918 — 14. I 1919.
5. Lääne, Johannes — 28. I 1919 — 21. X 1919.
6. Põllusaar, Johannes — 28. X 1919 — 1. III 1920.
7. Kimp, Robert-Joh. — 1. III 1920 — 17. IV 1923.
8. Veiber, Artur — 17. IV 1923 — 1. XI 1923.
9. Linnumägi, August — 6. XI 1923 — 30. III 1926 ja IV 1928 — 9. IV 1935.
10. Toom, Mihkel — 30. III 1926 — 8. IV 1927 ja 9. IV 1935 — 9. V 1938.
11. Viirk, Jaan — 8. IV 1927 — 3. IV 1928.
12. Assor, Al-der — 9. V 1938 — käesoleva ajani.

Tartu üldhaigekassa revisjonikomisjoni liikmed

17. jaanuarist 1914. a. kuni 1. novembrini 1938. a.

1. Lukin, August — 6. VI 1914 — 22. V 1916.
2. Miitra, Johann — 6. VI 1914 — 22. V 1916.
3. Voltška, Gustav — 6. VI 1914 — 29. III 1915.
4. Vasar, Jaan — 29. III 1915 — 19. III 1917.
5. Unt, Jakob — 29. III 1915 — 22. V 1916.
6. Harov, Karl — 29. III 1915 — 22. V 1916.
7. Kivi, August — 22. V 1916 — 15. XII 1918.
8. Mark, Richard — 22. V 1916 — 15. XII 1918.
9. Kerna, August — 22. V 1916 — 19. III 1917.
10. Loigo, Jüri — 22. V 1916 — 19. III 1917.
11. Ojar, Eduard — 19. III 1917 — 15. XII 1918.
12. Kirs, Peeter — 19. III 1917 — 15. XII 1918.
13. Rätsep, Valter — 19. III 1917 — 15. XII 1918.
14. Palu, Herman — 19. III 1917 — 15. XII 1918.
15. Kooort, Karl — 19. III 1917 — 15. XII 1918.
16. Lepik, Armin — 15. XII 1918 — 29. II 1920.
17. Sassi, Jaan — 15. XII 1918 — 20. III 1921.
18. Mõtus, Abram — 15. XII 1918 — 22. IV 1921.
19. Sapotzky, Ludvig — 15. XII 1918 — 31. III 1919.
20. Petsyl, Karl — 15. XII 1918 — 20. III 1921.
21. Tüma, Artur — 31. III 1919 — 29. II 1920.
22. Lall, Artur — 29. II 1920 — 13. IV 1924.
23. Sepp, Paul — 29. II 1920 — 20. III 1921.
24. Bloom, Jakob — 17. II 1921 — 20. III 1921.
25. Katago, Gustav — 20. III 1921 — 21. XII 1922.
26. Antonov, Al-der — 20. III 1921 — 15. IV 1923.
27. Neumann (Haraste), Erich — 20. III 1921 — 9. IV 1922.
28. Pikkand, Eduard — 20. III 1921 — 20. III 1921.
29. Rekand, J. A. — 6. X 1921 — 27. X 1921 töandjate esindaja.
30. Lampson, Theodor — 26. III 1923 — 15. IV 1923.
31. Ardon, Johan — 15. IV 1923 — 13. IV 1924 ja 5. IV 1925 — 28. III 1926.
32. Plaks, Karl — 15. IV 1923 — 28. III 1926.
33. Pügi, August — 13. IV 1924 — 5. IV 1925.
34. Korn, Herman — 13. IV 1924 — 5. IV 1925.
35. Morgen, Johannes — 3. XII 1924 — 5. IV 1925.
36. Kipp, Johan — 5. IV 1925 — 3. IV 1927.
37. Lepson, Samuel — 28. III 1926 — käesoleva ajani.
38. Zink, Johannes — 28. III 1926 — 3. IV 1927.
39. Rose, Hugo — 3. IV 1927 — 24. IV 1938.
40. Neumann (Haraste), Erich — 3. IV 1927 — 1. IV 1928.
41. Tiit, Hugo — 1. IV 1928 — 24. III 1929.
42. Laun, August — 24. III 1929 — 13. IV 1930.
43. Lind, Georg — 13. IV 1930 — käesoleva ajani.
44. Roorand, Evald — 24. IV 1938 — käesoleva ajani.

Tartu üldhaigekassa juhatuse liikmete nimestik

17. jaanuarist 1914. a. kuni 1. novembrini 1938. a.

Alljärgnevas loetelus leiduvad kõik isikud, kes on tegelikult täitnud juhatuse liikme kohuseid, hoolimata sellest, kas nad on valitud juhatuse liikmeiks või juhatuse liikme asemikuks. Kohuste täitmise algpäevaks on juhatuse liikmeiks valituile võetud valimise päev, asemikele aga esimene juhatuse koosolek, millest asemik juhatuse liikme asetäitjana osa võttis. Kohuste täitmise lõuppäevaks on võetud see päev, milleni liige või asemik tegelikult täitis juhatuse liikme kohuseid.

1. Kapsta, Ernst — 17. I 1914 — 27. IV 1914 ja 23. V 1914 — 19. VIII 1914.
2. Schütz, K. — 17. I 1914 — 27. IV 1914, abiesimehena — 12. IV 1914 — 27. IV 1914.
3. Grossschmidt, Jaan — 17. I 1914 — 26. IV 1914.
4. Glück, Albert, töandj. esind. — 7. I 1914 — 17. IV 1914, abiesimehena — 12. IV 1914 — 27. IV 1914.
5. Bergmann, Ed., töandj. esind. — 17. I 1914 — 29. X 1918 esimehena — 17. I 1914 — 29. X 1917 ja abiesimehena — 30. IV 1918 — 29. X 1918.
6. Kiris, Johann, töandj. esind. — 7. I 1914 — 24. V 1916.
7. Tusti, J. — 26. IV 1914 — 29. III 1915.

8. Lääne, Johannes — 23. V 1914 — 30. VI 1914, 23. VI 1915 — 23. II 1916 ja 15. XII 1918 — 21. X 1919, esimehena — 28. I 1919 — 21. X 1919 ja abiesimehena — 18. X 1916 — 23. II 1916, 17. XII 1918 — 23. XII 1918.
9. Sattelberg J., tööandj. esind. — 11. VII 1914 — 11. VII 1914.
10. Kommusaar, Karl — 5. VIII 1914 — 30. IX 1914.
11. Tikkk, Joosep — 5. VIII 1914 — 30. IV 1918, esimehena — 10. X 1917 — 30. IV 1918, abiesimehena — 24. V 1916 — 10. X 1917.
12. Vaino, August — 12. X 1914 — 22. III 1916, abiesimehena — 18. I 1916 — 22. III 1916.
13. Ilmatsal, Peeter — 29. III 1915 — 22. VI 1915.
14. Segerbrock, G., tööandj. esind. — 30. VI 1915 — 14. VII 1915.
15. Haubner, O., tööandj. esind. — 23. VI 1915 — 21. VII 1915.
16. Volk, Viktor — 22. V 1916 — 19. III 1917.
17. Luukkin, August — 22. V 1916 — 19. II 1918, abiesimehena — 24. V 1916 — 19. II 1918.
18. Unt, Jakob — 19. III 1917 — 22. VIII 1917.
19. Sein, August — 21. III 1917 — 15. XII 1918.
20. Brikk, Voldemar — 1. VIII 1917 — 23. IV 1918, abiesimehena — 10. X 1917 — 10. IV 1918.
21. Karheiding, Karl — 4. X 1917 — 3. IV 1918.
22. Taube, Georg — 5. III 1918 — 23. IV 1918.
23. Grünthal, Richard, tööandj. esind. — 23. IV 1918 — 15. XII 1918, esimehena — 29. X 1918 — 15. XII 1918.
24. Loit, Peeter — 15. XII 1918 — 14. I 1919, esimehena — 17. XII 1918 — 14. I 1919.
25. Kaiv, Franz — 15. XII 1918 — 20. III 1921.
26. Karro, Eduard — 15. XII 1918 — 29. II 1920, 20. III 1921 — 15. X 1921 ja 4. III 1927 — 1. IV 1927, abiesimehena — 23. XII 1918 — 29. II 1920.
27. Lill, Rudolf — 15. XII 1918 — 21. III 1921.
28. Põllusaar, Johannes — 15. XII 1918 — 17. XI 1922, abiesimehena — 28. X 1919 — 1. III 1920 ja abiesimehena — 1. III 1920 — 17. XII 1922.
29. Schiffer, Hans — 15. XII 1918 — 21. III 1921, abiesimehena — 1. III 1920 — 21. III 1921.
30. Lakson, Al-der — 23. XII 1918 — 2. III 1923.
31. Pilli, August — 28. X 1919 — 29. II 1920.
32. Kirp, Robert — 29. II 1920 — 26. X 1923 ja 3. IV 1927 — 1. IV 1928, esimehena — 1. III 1920 — 17. IV 1923.
33. Korn, Herman — 29. II 1920 — 21. III 1921.
34. Küla, August — 20. III 1921 — 10. IV 1922 ja 15. IV 1923 — 14. IV 1924, abiesimehena — 17. IV 1923 — 14. IV 1924.
35. Münz, Vilhelm — 20. III 1921 — 10. IV 1922, abiesimehena — 21. III 1921 10. IV 1922.
36. Lõhmus, Johannes — 20. III 1921 — 13. VII 1923, abiesimehena — 17. IV 1923 — 13. VII 1923.
37. Nuggin, Leop. — 18. X 1921 — 10. IV 1922.
38. Ploom, Villem — 9. IV 1922 — 30. XI 1923 ja abiesimehena — 3. IV 1927 — 24. IV 1928.
39. Vene, Joh. — 9. IV 1922 — 9. XI 1922 ja 17. VII 1923 — 15. IV 1925, abiesimehena — 14. IV 1924 — 7. IV 1925.
40. Veiber, Artur — 9. IV 1922 — 1. XI 1923, esimehena — 17. IV 1923 — 1. XI 1923 ja abiesim. — 10. IV 1922 — 17. IV 1923.
41. Miger, Ott — 17. XI 1922 — 17. IV 1923.
42. Siim, H. — 23. I 1923 — 11. IV 1923 ja 13. IV 1924 — 7. IV 1925.
43. Linnumägi, August — 15. IV 1923 — 31. III 1935, esimehena 6. XI 1923 — 30. III 1926 ja 3. IV 1928 — 9. IV 1935.
44. Toom, Mihkel — 15. IV 1923 — käesoleva ajani, esimehena — 30. III 1926 — 8. IV 1927 ja 9. IV 1935 — 9. V 1938, abiesimehena — 8. IV 1927 — 26. III 1929 ja 16. IV 1930 — 9. IV 1935 ja 9. V 1938 — käesoleva ajani.
45. Önapuu, Mihkel — 31. VIII 1923 — 14. IV 1924.
46. Alba, Friedrich — 6. XI 1923 — 3. IV 1928 ja 13. IV 1930 — 24. III 1931, abiesim. — 14. IV 1924 — 7. IV 1925.
47. Antonov, Al-der — 11. XII 1923 — 1. IV 1928, abiesimehena — 7. IV 1925 — 1. IV 1928.
48. Virk, Jaan — 13. IV 1924 — 3. IV 1928, esimehena — 8. IV 1927 — 3. IV 1928 ja abiesimehena — 7. IV 1925 — 8. IV 1927.
49. Lall, Artur — 5. IV 1925 — 30. III 1926.
50. Hanko, Eduard — 5. IV 1925 — 30. III 1926.
51. Neumann (Haraste), Erich — 28. III 1926 — 3. IV 1927 ja 1. IV 1928 — 9. V 1938, abiesimehena — 26. III 1929 17. IV 1934 ja 9. IV 1935 — 9. V 1938.
52. Põlkand, Eduard — 28. III 1926 — 25. II 1927.
53. Lann, August — 1. IV 1928 — 26. III 1929.
54. Kurrikoff, Albert — 1. IV 1928 — 31. V 1928.
55. Plaks, Karl — 1. IV 1928 — 24. III 1929.
56. Saar, Eduard — 2. V 1928 — 4. IV 1933.
57. Maalmann, Al-der — 3. VII 1928 — 19. XI 1929, abiesimehena — 26. III 1929 — 19. XI 1929.
58. Tiit, Hugo — 24. III 1929 — 15. V 1930.

59. Stenberg, Nikolai — 24. III 1929 — 20. III 1932 ja 15. IV 1934 — 7. IV 1936, abiesimehena — 9. IV 1935 — 7. IV 1936.
60. Urm, Hugo — 13. IV 1930 — 8. VII 1930.
61. Assor, Al-der — 20. V 1930 — 31. III 1935 ja 5. IV 1936 — käesoleva ajani, al. 9. V 1938 esimehena.
62. Paide, Eduard — 22. III 1931 — 4. IV 1933 ja 5. IV 1936 — käesoleva ajani.
63. Jakobson, Johannes — 20. III 1932 — 2. IV 1933.
64. Laane, Arnold — 2. IV 1933 — 15. IV 1934 ja 31. III 1935 — käesoleva ajani, abiesimehena — 11. V 1937 — 9. V 1938.
65. Voist, Johannes — 2. IV 1933 — 17. IV 1934.
66. Hallap, Paul — 2. IV 1933 — 17. IV 1934.
67. Koolmeister, Al-der — 15. IV 1934 — 11. V 1937, abiesimehena — 17. IV 1934 — 9. IV 1935 ja 17. IV 1936 — 11. V 1937.
68. Tammermann, Johannes — 15. IV 1934 — 9. IV 1935.
69. Tralla, Karl — 12. III 1935 — 7. IV 1936.
70. Koplus, Oskar — 31. III 1935 — käesoleva ajani, al. 9. V 1938 abiesimehena.
71. Vääränd, Erich — 25. IV 1937 — 9. V 1938.
72. Erdmann, Al-der — 24. IV 1938 — käesoleva ajani.
73. Kaiv, Evald — 24. IV 1938 — käesoleva ajani.

Muljeid Tartu üldhaigekassa tööst ja püüetest

Dr. P. Hansen

Olen juba ajast, mil Tartu üldhaigekassa asus Aleksandri t. nr. 11, tuttav haigekassa tööga ja püüetega.

Kõigepealt peab märkima, et tol ajal teugutses haigekassa lepinguarstidena vähe arste. Tartu üldhaigekassa juhatus püüdis aga võimalikult rohkem ja paremaid arste saada enda teenistusse, mis tal ka õnnestus. Aja jooksul kujunes välja säärane moodus, et haigekassa arstiks saab alles 5-a. praktika järele pärast ülikooli arstiteaduskonna lõpetamist. Praegu töötavad Tartu üldhaigekassa juures peaaegu kõik Tartus praktiseerivad arstid ja isegi mõned professorid. Sellest nähtub, et Tartu üldhaigekassa on püüdnud oma liikmeile võimaldada kõige paremat arstiabi, sest vaba arsti valik, kus haige endale ise valib arsti, keda ta usaldab, tagab parimad ravi tulemused. Jääb ainult soovida, et haigekassa iialgi sellest ei loobuks!

Tartu üldhaigekassa annab kassaosalistele ka tarvilist kliinilist ravi. Algul oli haigeile lubatud ravimine nii ülikooli kui ka erakliinikuis. Kahjaks viimasel ajal mingisugustel põhjustel lubati kliinilist ravi peaaesjaliselt ülikooli kliinikuis.

Tähendan veel, et Tartu üldhaigekassa võimaldab kassaosalistele ka ravi sanatooriumis (tiisikushaiged) ja ravimist muda- ja pärmivedelikuvannidega ning teiste moodsate ravimismeetoditega.

Tartu üldhaigekassa on kassaosaliste tervise eest hoolitsemiseks avanud ka suvepuhkekeskodu Udernas, kuhu ta saadab tervist parandama kassa liikmeid, kes arstliku komisjoni otsusel seda vajavad. Tartu üldhaigekassa juhatus on aru saanud, et haigust ära hoida on tähtsam kui seda ravida. Selles mõttes ongi Uderna suvepuhkekeskodu suur tähtsus.

Tartu üldhaigekassa on võimaldanud iga-sugust tarvilist arstiabi ka kassaosaliste pere-

konnaliikmeile, olgugi et see ei ole kassa otseseks kohustuseks. Kassaosaliste eneste arstiabinõuete suurenedes piiras haigekassa üldkoosolek perekonnaliikmeile antavate arstiabinõuete arvu ning ka arstideilt peavad viimased ise tasuma 20%.

Nagu eespool kirjutatust nähtub, on Tartu üldhaigekassa täitnud eduga oma otsesest ülesannet — kassaliikmete tervise eest hoolitsemist.

Seda suurt ja vastutusrikast ülesannet on Tartu üldhaigekassal olnud võimalik täita osalt selle tõttu, et haigekassa lepinguarstid on haigekassale osutanud tunduvalt vastutulelikkust, töötades madala tasuga. Tartu üldhaigekassa vahel ühelt poolt ja teiselt poolt Tartu Eesti Arstide Seltsi ja Tartu Saksa Arstide Seltsi vahel maksab kokkulepe, mille alusel toimub Tartu organiseeritud arstide poolt arstiabi andmine haigekassa liikmeile paušaltau arvel. Paušalsumma võrdub käesoleva aasta algusest 50% kassaliikmeile arstiabiks määratud summast, s. o. vaid 1% kassaosaliste palgast.

Vahekorid Tartu üldhaigekassa ja kassa lepinguarstide vahel on olnud rahuldav. Ette-tulnud arusaamatusi haigekassa ja arstide vahel on peaaegu alati korda läinud rahuldavalt lahendada.

Tähtsaimaks jõududeks haigekassade tegevuse juhtimises on haigekassade asjaajajad ja nii on ka Karl Lukk arstidele ja kassaliikmeile hästi tuntud. Juhul, kui mõni kassaliige või keegi teine haigekassaga kokkupuutuja kuidagi kassa huve riivab, kaitseb K. Lukk täis tuld ja särtsu haigekassa huve.

Sooviksin, et Tartu üldhaigekassa juhtivatel tegelastel õnnestuks tulevikus töötada täielises kontaktis arstidega, kelle tegevusest oleneb edukas ja otstarbekohane arstiabi andmine kassaosalistele, mis ju on haigekassa otseseks ülesandeks.

Juubeliks

Alex. Lill, 5. jsk. tööinspektor

Tööliste haiguskindlustust teostatakse haigekassade kaudu. Eesti vanim haiguskindlustuse teostaja, Tartu üldhaigekassa, vaatab 13. detsembril 1938. a. tagasi oma 25-aastasele tegevusele. 25 aastat on olnud liihike aeg, kuid täis viljakat tööd. Selle liihikese aja jooksul on Tartu üldhaigekassa suutnud anda ravi ja toetust tuhandaile liikmeile ja nende perekondadele. Tuhandeil on päästetud elu ning väga paljudel vähendatud haiguse vaeva.

Tartu üldhaigekassa on oma tegevusega kaasa aidanud meie rahva surevuse vähendamisele oma korraliku arstiabi andmisega,

oma ambulatooriumiga, suvekolooniaga, apteegiga jne. Tartu üldhaigekassa ei ole püüdnud mitte ükspäänis tegelda oma liikmeile ravi ja toetuse andmisega, vaid ta on võtnud endale ka ülesandeks kasvatada kassaliikmeid arusaamisele haiguste hädaohtudest, on õpetanud liikmeid haiguse vastu võitlema ning oma tervise eest hoolt kandma.

13. detsembril 1938. a. võib Tartu üldhaigekassa tagasi vaadata rõõmuga oma õnnisrikkale tegevusele ning jätkata julgelt oma edaspidist rännakut rahva tervise eest hoolitsemisel.

Õnn kaasa!

Tartu üldhaigekassa suunanäitajana tööliste haiguskindlustuse alal

Tartu üldhaigekassa, pühitsedes käesoleval, 1938-dal, aastal, detsembrikuus, oma 25-aastase tegevuse juubelit, võib seda pühitseda tõsise tööjuubelina.

Tartu üldhaigekassa poolt 25 aasta jooksul tööliste haiguskindlustuse alal teostatud töö on seda enam hinnatav, et siin ei tule ära märkida üksnes igapäevast pingutavat tegevust meie kodumaa tööprotsessis vajalike ja väärtuslikuma osa säilitamises — töötavate hulkade tervise eest hoolitsemises ja nende tööjõu alalhoius, vaid veel tähtsamal määral on rõhutavat selle töö ja tegevuse ratsionaalne juhtimine, tööliste haiguskindlustuse mõtte arendamine ja suunamine, pidades silmas kaugemaid eesmärke ja sihte.

Kakskümmend aastat olen võinud seda tööd ja tegevust jälgida.

Olnud ise end. vene valitsuse ajal, 1912. aastal, antud tööliste haiguskindlustuse seaduse tegelikuks elluviijaks Tallinnas asuvas F. Krulli ja end. „Dviigateli“ haigekassades, võisin hilisemas tegevuseski tööinspeksiooni alal alata tunda selle seaduse puudusi ja lünki, milliseid ei aidanud täiel määral kaotada ka Vene ajut. valitsuse poolt antud tööliste haiguskindlustuse seadus uuendatud kujul.

Tartu üldhaigekassa oma juhtivate tegelaste kaudu on püüdnud seda puudulikku seadust ellu rakendada hea arusaamisega töötava rahvaklassi haiguse vastu kindlustamise vajadusest, ning sääraselt, et selle juures ei ole karmilt suhtunud neile väikeettevõtjatele, kes oma vähese hariduse tõttu mitte küllalt teadlikud olles seaduse nõuetest ja eeskirjadest nii mõnigi kord on nende otsa komistanud.

Eriti põhjendamatu näis seaduse üldpõhimõtte sõnastuses haiguskindlustusele alluvuse püramine ettevõtete suhtes tööliste arvuga alla viie. Meie oludes tähendas see suure hulga töötavate käte jätmist haiguskindlustuse suhtes abitusse seisukorda.

Tartu üldhaigekassa aga arvatavasti algusest peale, igatahes aga viimase kahekümne

aasta jooksul, mil mul on olnud kokkupuutumist tema juhtivate tegelastega, eesotsas haigekassa asjaajaja Karl Lukk'iga ja juhatuse esimehe kohal seisnud M. Toom'e, A. Linnu m'äe ja praeguse esimehe A. Assor'iga, on algusest peale seadnud endale sihiks kasutada seaduses ettenähtud võimalust kinnitusalade kaudu allutada haiguskindlustusele kõik palgalise tööjõuga tegutsuvad ettevõtted, hoolimata nende tööliste arvust.

Kahtlemata ei ole haigekassale aineliselt olnud kasulik korraldada rohkearvulise väikeettevõtete töölistkonna haiguskindlustust, mis on toonud haigekassale juure palju tehnilist tööd, nõudnud personaali suurenemist ja igasuguste kulude kasvu.

Kuid teiselt poolt on selle aktsiooni tulemuseks kõigi Tartu üldhaigekassa tegevuspiirkonnas asuvate tööstustööliste ja nende perekondade asetamine töötervishoiu suhtes kindlamale alusele ja inimväärseesse olukorda.

Peamise tähtsusega on aga selle juures tööandjate mentaliteedi kasvatamine ja terve meie riiklikus ühiskonnas seesuguse mõtteviisi arendamine, mis teeb omaseks arusaamise kõikide palgaliste kindlustamise vajadusest. Vaevalt veel võiks meil praegu leiduda kodanikke, kes tihkaksid vastu vaielda kõigi töötavate käte haiguskindlustamise tarvidusele.

See on kahtlemata juba iseendast ja omaette suur ja hinnatav väärtus Tartu üldhaigekassa senises veerand sajandit kestnud töö tulemuste sarjas, ilma et meil tarvitseks hakata rõhutama seda suurt kultuuritööd, millele juubilar on toime tulnud nende pikkade aastate jooksul.

Eks see kohustagi meid kõiki soovima Tartu üldhaigekassale ja tema tegelastele pikka iga ja püsivust oma suurte ülesannete täitmisel meie riiklikus ühiskonnas ja eriti Tartu tööliste peres.

R. T r u u p õ l d.

Tartu üldhaigekassa 25 aastat pioneeriks ja eestvedajaks

Tartu üldhaigekassale läheneb pidupäev. 13. detsembril 1938. a. täitub 25 aastat haigekassa asutamist.

See tähtpäev peaks paeluma kõikide haigekassade tegelaste tähelepanu, ja mitte ainult haigekassade tegelaste, vaid kõikide sotsiaalkindlustuse huviliste tähelepanu.

Arvesse võttes, et haiguskindlustuse seaduse kehtimahakkamisest täitus alles möödunud aastal 25 aastat, tohib vististi küll Tartu üldhaigekassat lugeda üheks vanimaks haigekassaks praegusel Eesti territooriumil.

Seega on Tartu üldhaigekassa pioneeriks ja eestvedajaks haiguskindlustuse seaduse ellurakendamisel Eestis. Ja tööpoolest, missugune Eesti ühishaigekassadest pole oma esindajat läkitanud Tartu üldhaigekassasse praktilisi näpunäiteid ja juhiseid tooma.

Kui ma käesoleva aasta suvel tegin ringreisi haigekassade eluoluga tutvumise otstarbel, mis võimaldas mul külastada ligemale kümnet haigekassat, siis võisin kõikjal tähele panna Tartu üldhaigekassalt esukujuks võetud formulaare — olid need siis kassaliikmete isiklikud kaardid, arstimis-tähed, haiguslehed, määrused või muud.

Eeskujuks võetakse aga tavaliselt ainult seda, mis leitakse olevat praktiline ja otstarbekohane. Tegelik elu on näidanud, et Tartu üldhaigekassa on suutnud olla elulähedane.

Kui võrrelda Tartu üldhaigekassas kehtivaid toetusrahade norme ja ravivõimalusi, siis selgub, et need osutuvad suurimaiks ja lahedaimaiks.

Ma olen palju kordi Tartu üldhaigekassat külastanud ja seda paraku ikka omakasu huvides, et sealt midagi õppida ja kasulikke tähele panna. Alati on mind köitnud Tartu üldhaigekassas valitsev tähelepanelikkus ja vastuvõtu lahkus nii haigekassa teenijaskonna kui ka juhatuse liikmete ja teiste tegelaste poolt.

Tartu üldhaigekassa oli esimene, kes hakkas teistele haigekassadele saatma volinike peakoosoleku otsuseid, määrusi ja juhiseid. Sellele järgnes ja kestab praegugi haigekassade vaheline vastastikune informatsiooni andmine, mis väga palju kaasa aitab haigekassade tegevuse arengus.

Tartu üldhaigekassa algatas esimesena Eesti Haigekassade Liidu asutamise mõtte (nov. 1922).

Karl Lukk,

Tartu üldhaigekassa asjaajaja, EHLiidu esimees.

Pärast Tallinna Ühise Haigekassa EHLiitud eemalejäämist (1929) on liidu kandjaks kogu aeg Tartu üldhaigekassa, andes viimasele esimehe ja makstes olulise osa liikmemaksudest.

Tartu üldhaigekassa oli esimene, kes hakkas iga aasta koostama ja trükkis levitama haigekassa tegevusest ülevaateid, tuues neis esile huvitavaid ja tähelepanuväärivaid statistilisi võrdlusi ja iseloomustusi märksa laiemas maastaabis kui ametlikus aastaaruandes. See algatus on leidnud teiste haigekassade poolt väärilist tähelepanu ja järeletemist.

Haigekassade häälekandja „Töö ja Tervise“ levik on kõige suurem Tartu üldhaigekassa liikmeskonna hulgas ja seda mitte ükski arvuliselt, vaid ka suhteliselt. See on ka arusaadav, kuna vaimuvalgust on suutelised jagama vaid need, kes ka ise vaimulätte järele janu tunnevad...

Soovime lugupeetud juubilarile jõuküllust võidetud positsioonide säilitamiseks ka tulevikus ja haigekassade juhtivatele tegelastele senist visadust ja leidlikkust kassaliikmeskonna tervishoiu huvide kaitsel.

V. L u k s e p p.

Revisjon olgu heatahtlik

Hugo Rose, endine kauaaegne Tartu üldhaigekassa revisjonikomisjoni liige

Ühel ilusal päeval aprillikuus 1927. a. helistas mulle Tartu üldhaigekassa asjaajaja Karl Lukk, teatades, et mind on valitud viimasel peakoosolekul revisjonikomisjoni liikmeks. Ta küsis, kas ma olen nõus seda ametit vastu võtma. Olin nõus. Varemalt ma haigekassa elust-olust palju ei teadnud. Kui ma mõnikord, tasudes haigekassa makse, kauplesin asjaajajaga viivitusraha pärast, siis ta

ikka hirmutas mind revisjonikomisjoni. See kõrge instants ei lubavat. Temaga, asjaajajaga, saaks veel rääkida, kuid see revisjonikomisjon...

Noh, nii siis ma sattusin ootamatult ka sellesse kõrgesse instantsi. Tuli esimene revisjonikomisjoni koosolek ja algas töö. Enne seda esimest koosolekut asjaajaja manitses mind tõsise näoga: „Revisjon olgu heatahtlik!

Revisjonikomisjon ärgru rippugu ainult vormi küljes, vaid arvestagu ka sisu ja võimalusi antud olukorras.“ „Olgu peale,“ vastasin talle ja revisjon jäigi heatahtlikuks. Nii see töö siis läks aastast aastasse ja kestis üle kümne aasta. Kolleegid olid asjatundjad, haigekassa asjaajamine oli korras ja tihti tõsise ja vastutava töö juures puhkes sõbralik vestlus ja rõõmus meeleolu pani end maksma. Eriti meeldivad olid iga-aastased suvised revisjonisõidud Udernasse.

1929. a. oli Kindlustusametj poolt korraldatud Võru-Petseri ühishaigekassas suur ja põhjalik reviderimine, kuna seal oli olnud mõningaid korratusi. Mina olin ka üks selleks moodustatud erikomisjoni liikmeist. Vist kümme päeva istusime Võrus, ja ma imestan ikka veel, et minu peremehed olid tol ajal nii kannatlikud. See revisjon põhjustas minu kirjutuse „Haigekassade revisjonikomisjoni-

dest“, mis ilmus „Töös ja Tervises“ nr. 12 — 1929. a.

Süvenedes ikka rohkem revisjoni töösse tekkis, eriti viimaseil aastail, mulje, nagu ei jatkuks tehtud tööst, revisjonikomisjon nagu peaks veelgi süvenema asjaajamisse ja et osa sellest revisjonist jäi haaramata ajapuuduse tõttu.

Kahjuku minu töö haigekassas katkes — „demos“ on tujukas — ja seetõttu üks Tartu suuremaist tööstusist jäi esindamata nii juhatuses kui ka revisjonikomisjonis. Aga elav huvi haigekassa edasirühkivate püüete ja tema elu vastu jäi. Ka minu suhted haigekassa ametkonnaga jäid endisteks, headeks ja sõbralikeks. Eriti heaks sõbraks sai mulle asjaajaja Karl Luuk, kes mind nii tõsiselt manitses, nüüd rohkem kui 10 aastat tagasi, et „revisjon olgu heatahtlik“.

Võitlusest Tartu üldhaigekassa ümber esimesil aastail

L. Johanson

Tartu üldhaigekassa algas oma tegevust esimesil maailmasõja aastail. Haigekassal tuli võidelda suurte raskustega. Isegi asjaajaja valimine tõi kokkupõrkeid tööliste ja tööandjate esindajate vahel, mis lõppesid ühe voliniku — E. K. — aresti mõistmisega. Tööandjatel oli oma kandidaat, kellest neil aga tuli loobuda.

Haigekassas algas kohe võitlus haigekassamaksu protsendi pärast. Teadlikud töölised pooldasid kaht protsenti, mis oleks võimaldanud oma tegevust algaval haigekassal paremini täita oma ülesandeid.

Arstiabi korraldus oli käitiste omanike käes, kes püüdsid kuludega olla kokkuhoidlikud. Algul andis arstiabi vaid üks arst — dr. E. Urberg, kes oma kohustusi kohuse-truult täitis ja hoolimata oma raskest ülesandest pälvis kassaliikmete ja nende omaste lugupidamise. Haigekassa oleks saanud ka oma maksu 2-le protsendile määrata, hoolimata sellest, et osa tööandjaist oli vastu, kuid siin oli takistuseks just ühe osa, kuigi väikese, tööliste esindajate arusaamise puudus. Haigekassa peakoosolekul tuli peamiselt just säärase volinike vastu võidelda. Kõige suuremaks vaenlaseks töölisele on sageli ta kaastöeline. Ühed võitlevad ideede ja ülesannete eest, teised oma isiklikes huvides annavad ära oma kaaslasti, kes nendegi huvide ja hüvede eest võitlevad. Seejuures aga üteldakse: ärge mõistke kohut töölise üle, tema vabanduseks on sotsiaalsed olud. See kurbmäng, mis aset leiab peagu kõigi tööliste ürituste, eriti palgavõitluste ja streikide, puhul, leidis lavastust ka Tartu üldhaigekassa esimesil eluaastail. Mõni tööliste volinik otse pugest naha-st välja, et veenda teisi haiguskindlustuse tähtsusetuses ja teha haigekassa normaalsele tegevusele takistusi. Sääraseid „töölis-tegelaasi“ näeme ka tänapäeval tööliste keskel seiklemas: neil on sageli ka küllaldaselt menu, sest

neil ei puudu libe keel, häbematus, pealetükkivus, isiklik närusus ja jõhkрус. Nad tegid Tartu üldhaigekassale palju kahju. Nad teevad ka tänapäeval vaid kahju. Töösturite esindajate keskel oli, hoolimata nende ainelistest huvidest, rohkem arusaamist haiguskindlustuse tähtsusest kui osa töölisesindajate keskel.

See on äärmiselt kahjulik töölisliikumisele, kui töölised otsivad süüdlasi oma häda-des vaid tööandjate keskel, oma seltsimeeste nõrkusi, tööliste huvisid äraandvat tegevust ja omakasu püüavad põhjendada ja vabandada tööliste majandusliku nõrkusega. Niikaua kui see kerjuse meeleolu ei kao, ei ole ka suuremat menu Eesti tööliste üritustele oodata.

Tartu üldhaigekassal tuli alata oma tööd ajal, kus mobilisatsioon järgnes mobilisatsioonile, haarates sõjaohvriks kõiki tervemaid töölisi, jättes tööle vaid neid, kes olid tervislikult ja vanuselt kõlbmatud sõjateenistusele, ja neid, keda sõjaväerustuse huvides jäeti tööle. Ka haigekassa asjaajaja koht loeti algul sääraseks, mis vabastas sõjateenistusest, andis pikendust.

Sõjaajale järgnes laostumisaeg, kus Tartu käis käest kätte, oli mõni päev isegi ilma valitsuseta, kus töölised pidid korrapidamise enda kätte võtma, et rüüstatami ära hoida. Seda ülesannet täitsidki teadlikud töölised, kuulutades vaheajal, kus linnast põgenevad väed olid lahkunud ja pealetungijad veel kohale ei olnud jõudnud, linna töölise kaitse all olevaks ja lubasid igapähe, kes korda rikub ja vägivaldat tarvitab, maha lasta. Selle korrapidamise eest ei ole neile veel tänugi avaldatud. Mõnes kirjutuses, kus tollaegset olukorda hinnatakse, kuuleme vastupidist.

Tööstuselus oli anarhia. Iga režiimi muudatus tõi siin raskusi. Iga linna oma valdami-

sele võttev uus võim tõi ka omad korraldused, käsk ja keelud, aga ka oma rahasüsteemi.

Raha kaotas oma väärtuse, toiduaineid ei olnud saada, leiba, suhkrut, kartuleid, soola jne. anti vaid tšekiga. Selleks tuli „sabas“ seista. Võid ja rasvulluseid ei olnud üldse saadaval. Vahepeal tuli leppida kurnatud hobuse lihaga.

Töötasu langes, kuid toiduainete hinnad vaid tõusid, althõlma ostes tuli kallilt maksa. Isegi viina ei olnud. Mõni jõi viinapuudusel polituuri ja suri.

Tekkis isegi „nälgijate liikumine“: inimesed ei jõudnud enam toidupuudust kannatada ja läksid rahutuks.

Ühed väed tulid, teised läksid. Tuli põgeneda ka mõningail tööliste ja haigekassa tegelasil.

See kõik mõjus halvavalt haigekassa tegevusele. Abi järele oli suur tarvidus, kuid võimalused olid väikesed.

Niisuguseid raskusi pidi haigekassa paratamatult üle elama, teda likvideerida ei olnud ju võimalik. Ja Tartu tööliste otsustav enamus ei oleks seda teinudki. Üldiselt olid Tartu töölistes klassiteadlikud.

Isegi okupatsiooniaeg ei lõpetanud haigekassa tegevust, sest — vene seadus oli ju koostatud Saksamaa eeskujul, haigekassa ei olnud sakslasile midagi uut ega mässulist, vaid oli neile päris tuntud ja tunnustatud asutus.

Rahasüsteemi muutused tõid raskusi.

Raha kaotas väärtuse, üks rahaüksus vaheldus teisega: vene rubla, Kerenski (mille 20- ja 40-rublalisi lõigati pikast lindist kääridega), Ober-Ost, Eesti mark — kuni jõuti püsiva kroonini.

Haigekassa juhtimisest võtsid osa töösturite esindajad, nende seast oli esimees, ühtlasi laekahoidja. Ravikorraldus oli ettevõtjate käes, kes selle teostamiseks omavahelise korralduse löid.

Vaatamata sellele, et haiguskindlustus oli uudne, sotsiaalkindlustuse kohta puudus kirjandus Eesti keeles, ajalehtedes sotsiaalküsimusi vaid harva käsitati, andis Tartu töölistel oma haigekassale tusedaid tegelasi, kes tulid trükiteadlaste, metallitööliste, Tartu telefonivabriku tööliste, puutööliste ja teiste keskel. Need olid suuremalt jaolt teadlikud, elus juba kogenud, klassiteadlikud inimesed, kes olid juba eelmise aastakümne töölisliikumisest kas ise osa võtnud või sellest liikumisest kogunud endale teadmisi ja oskust tööliste huvide kaitsmiseks.

Tööandjategi esindajad haigekassas ei ole jättnud halbu mälestusi, neid tagantjärele hinnates võib isegi nendega rahul olla. Peab tunnustama, et tööandjate keskel leiame tänapäeval haigekassade vastu suuremat vaenu kui tol ajal. Harilikel juhatusel koosolekuil ei olnud erilisi kokkupõrkeid tööandjate ja tööliste esindajate vahel.

Koosolekud olid lühikesed.

Vastolud tekkisid vaid peakoosolekuil, kus määramisele tulid maksu ja abistamise normid. Kuid siin sageli

ületasid mõned arusaamatud tööliste esindajad oma ettepanekutega ja seisukohtadega kaugelt tööandjate seisukohad:

leidus volinikke, kellel puudus igasugune arusaamine haigekassa töö tähtsusest.

Kui nüüd, kaugete aastate tagant, tahaks neid inimlikult mõista ja neile vabandust leida, siis — mõistusega seda ei suuda, vahest küll tunnetega. Võib-olla ka seepärast, et tänapäevgi pakub küllaldaselt sääraseid arusa-

Leopold Johanson,

Tartu üldhaigekassa asjaajaja haigekassa asutamisest, 1914. aastast, kuni 10. märtsini 1919.

matuid inimesi. Olen neid leidnud nii mõnegi suurema haigekassa, eriti pealinna haigekassa, tegevuses küllaldaselt. Need on inimesed, kes oskavad olla demagoogid, kuid hingeliselt on ilma selgroota, maailmavaateliselt, vaatamata sageli käreale väljendusele, kõige mustemad reaktioonäärid.

Haiguskindlustus oli tol ajal vähe populaarne. Küsimust tunti üldiselt vähe, avalikus arvamises ei olnud seda käsitatud kuigi palju.

Et haigekassa tegevust kaitsta ja selgitada, tuli minul avaldada kohalikus ajalehes „Postimehes“ rida kirjutusi, mida see leht vastutulelikult ära tõi ja seega haigekassa tegevuse arengule tunduvalt kaasa aitas. Neis kirjutustes peegelduvad võitlused haigekassa ümber, võitlused, mis nii mitmeski haigekassas veel

tänapäeval, 24 aastat hiljem, jätkuvad, vaatamata sellele, et vahepeal sõnas ja trükkis on võimalik olnud teha selgitustööd ja sotsiaalkindlustus on käsitamist leidnud õpperaamatus, seda õpetatakse kesk- ja ülikoolis, vaatamata ka sellele, et vahepeal sotsiaalkindlustuse areng on tunnustatud tarviliseks ka rahvusvahelises ulatuses juba ligilidelt paarkümmend aastat. Minu arvates see, et Eestis sotsiaalkindlustus liigilt ja ulatuseliselt ei ole arenenud, tuleb suurelt jaolt kirjutada ka selle arvele, et töölistend ei ole avaldanud ennast ühiselt küllalt tugevalt ka sotsiaalkindlustuse küsimuses. Nii on pidanud kõik katsed ja püüded sotsiaalkindlustuse laiendamiseks kokku varisema.

Alles viimastel aastatel on võetud tööliste üldkoosolekutel korduvalt vastu resolutsioone, et teostataks vanaduse ja invaliidisuse vastu, leskede ja vaestelaste kindlustamine. Eesti Haigekassade Liidul, kelle üheks suuremaks kandjaks oli just Tartu üldhaigekassa tegelaskond, on tulnud 13 aastat oma ajakirjas, kongressidel ja päevadel sotsiaalkindlustuse kohta seisukohti võtta ja nõudmisi püstitada, kuid

visa on Eestis olnud sotsiaalkindlustuse areng.

On meil tänapäevalgi veel haigekassasid, kes ei ole ravikorraldust enda kätte võtnud. Ja on ka haigekassasid, kus liikmemaksu võetakse veel 1 protsent. Saadakse läbi, hädalised väljaminekud kaetakse ja — elu läheb edasi.

Tartu üldhaigekassa algusaasta raskuste iseloomustamiseks olgu toodud mõningad väljavõtted minu kirjutistest „Post.“ 1914. a., mis vahest kõige õiglasemalt ja lähedamalt iseloomustavad tolleaegset haigekassa võitlust oma ülesannete eest. Nii kirjutasin „Post.“ nr. 275 juba 24 aastat tagasi sellest, mis käib selle kaasas, kui ravikorraldus on töösturi käes:

„Raudvõre.

„Kui kuskil külas koleera või mõni muu külgehakkav taud lahti pääseb, siis piiratakse see küla kasakate poolt ümber. Igaüks, kes seal külast välja tahab tulla — lastakse maha: igaüks, kes sinna külasse tahab minna — lastakse maha! Ja sinna nad jäävad kui koerad! See kõik on aga taudi vastu võitlemiseks tarviline!“

Nii olevat T. vabrikute arst tööliste asemikule ütelnud.

Ja tarvis olevat ka töökodasid niiviisi tõbede eest kaitsta. Sellega on ka juba algust tehtud: esimesed sisse pääseda ja välja tulla tahtjad on juba langenud!

F. rauavabrikust lasti tööline lahti, kui ta arstiabi läks otsima. See tööline oli seal vabrikus üle 30 aasta töötanud, seal õppinud ja halliks läinud. Oli osav tööline olnud ja ei saanud palka enam kui 5 rubla nädalas.

M. trükkikojas lastakse tööliised, kes haigeiks jäävad, kas samal päeval või jälle varsti peale haigeksjäämist lahti.

Ka M. mööblivabrikus ei käi tööliste käsi, kes arstiabi tarvitavad, haigeiks jäävad, paremini. Nad „kirjutatakse varsti välja...“

„Z. trükkikojas tahtis mees tööle pääseda. Ta lasti enne arstlikult läbi vaadata. Arst leidis mehel astma, hingeldushaiguse olevat, ja meest tööle ei võetud. Teine mees töötas seal juba mõnda päeva. Siis vaadati arstlikult läbi. Tõbe mingit ei olnud. Arst arvas ainult, et mees võivat mõne aasta pärast haigeiks jääda. Tööline lasti jalapealt minema...“

Nii tõmmatakse töökodadele raudvõre ümber.

Kes juba seespool võret — töötagu seal niikaua kui suudab. Kui ta aga haigeiks jääb — heidetakse teisele poole võre... .

Võre taha jääb ka tööliste haiguse vastu kinnitamise seadus. Inimene on haiglane, ta ei julge aga enne arstiabi tarvitada, kui enam jalgel ei seisa. Alles siis — kuigi hilja! Ja — siis antakse talle küll arstiabi, antakse ka natuke rahalist abi, aga ühtlasi kaotab ta oma teenistuse.

Nii on siis, kui tööliised ise umbusaldusega kindlustamisele vaatavad, üsna loomulik:

„Enne tegin tööd, jäin haigeiks, põdesin välja — ja läksin vanale kohale tagasi!“

Nüüd aga saavad haiguse ajal küll abi, aga ühtlasi asub ka rahutus hinge, kust edaspidi teenistust saada?!...“

„... kui inimesi ei lubata haiged olla ja nad oma haigust viimase võimaluseni peavad varjama, siis raskendatakse ainult haiguse vastu võitlemist ja valmistatakse töövõimetuid. Ühiskonnale toob see ainult kahju! Arstiabi andmisel tuleks põhimõtte järele käia: Õigel ajal, ennem varem kui hilja!...“

„Kui ka vanaduse ja töövõimetuse vastu kindlustamise seadus juba maksmas, siis alles saaksime üksuse...“ „Siis ei pruugiks neil, kel võre taha jäämise hirm varaks, tuleviku eest nii suurt muret olla.“

Ega tänapäeval asjaolud palju teised ole. Loeme ajalehtedest, kuidas mõnes põlevkivikaevanduses vallandamisega ähvardatakse isegi neid, kes töö juures korduvalt vigastada saanud.

Mõne töölisvanemagi haigusaeaga on kasutatud tema vallandamiseks.

Reas tööstusettevõtetele vaadatakse tööliised enne tööle võtmist arstlikult läbi ja praagitakse puuduliku tervisega inimesed välja.

Ikka veel puudub vanaduse ja invaliidisuse vastu kindlustamise seadus. Pikaajalised ja kroonilised haiged satuvad pärast haigekassas ettenähtud toetusaja lõppemist raskustesse.

Ainult töölepingute seadust on täiendatud paragrahviga, mille järele ei saa tööliisele töölepingut üles ütelda nelja nädala jooksul haiguse päevast arvates.

Arstiabi korraldus on praegugi veel nii mõneski haigekassas tööandja käes: reas haigekassades tuleb liikmetel ja nende perekonnaliikmetel leppida vaid mõne arstiga, kellel võimalult suur töökoormatus on.

Ja kui sa siis sellest julged avalikult kõnelda, siis hakatakse sinu vastu inimeste poolt, kes endid ka peavad haiguskindlustuse tegelaseks, seipitsemata kõige närusemaid kaebekirju.

Oledki sa kõik teinud, mis oled suutnud, mõne haigekassa hüveks, siis ei osata seda hinnata, vaid hakatakse sihilikult ja pahatahtlikult sinu väljenduste kallal urgitsema, otsides sealt seda, mida sealt ometi otsida ei tohiks ja mida ei leita.

Ravikorraldus ja haigekassa.

Juba 1914. a. kirjutasin „Postimehes“ nr. 296:

„Jäetagu tööasutustes arstiabi andmine haigekassa hooleks!

... Praegu, Tartu haigekassa tegevuse esimesel aastal, on igas tööasutuses arstiabi andmise korraldus peremehe käes.

Tuleb uus tegevusaasta. Tehakse uus eelarve. Kaalutakse siis mõndagi küsimust uuesti ja põhjalikumalt. Oleks siis ka tööasutuste omanikel küllalt põhjust mõelda, järele kaaluda: kas ei oleks parem ja otstarbekohasem kõike arstiabi andmise korraldust, mis kindlustusseaduses tähendatud, ka arstiabi muretsemist tööliste enestele, täiesti haigekassa enese kätte jätta?...

... Siis vastutaks haigekassa niihästi esmaabi, ambulatoorse, haigemajas ja kodus arstimise, kui ka sünnitusabi andmise eest...“

Esiteks: oleks asja võimalik paremini korraldada.

Praegu on küll mitmed tööasutused omavahel kokku leppides ühise arsti ja ämmaemanda valinud. Teistel on jälle oma arst.

Üks arst ei või aga kõigi haiguste põhjalik tundja olla.

Kui terve arstiabi andmise korraldus kassa hooleks jäetakse, siis võiks ta, kuna ta ka liikmete perekondadele arstiabi muretseb, mitu eriarsti palgata. See oleks korralikuks ravimiseks tingimata tarviline. Võiks siis olla: rinna-, sisehaiguste-, nina-, kõrva- ja kurgu-, silma-, närvi-, naiste- j. t. haiguste arstimiseks oma eriarst...

... Teiseks: kokkupõrked ettevõtjate ja tööliste vahel jääksid vähemaks. Jääb nüüd tööline haigeks ja põeb kauemat aega, siis katsub tööasutus ikkagi ennast suuremate kulude eest hoida, katsub sest haigest töölisest lahti saada jne. ...

... Seepärast tuleb küll proovida, et tööandjad nüüd, kus nad ära on näinud, kui palju kulu arstiabi andmine nõuab, haigekassa esitajatega läbi katsuksid rääkida, kokku leppida ja arstiabi andmise korralduse täiesti haigekassa hoolele jäta...

See soov läks täide vaid aastaid hiljem, kus haigekassa otsustas ravikorralduse enda kätte võtta. Ja nüüd on haigete kasutada igal erialal rohkesti arste.

Tartu üldhaigekassa on oma praeguse ravikorraldusega Eesti haigekassade esirinnas.

Seda on suutnud korraldada kassaosalised ise, kasutades haigekassaosaliste omavalitsust ja saates juhatusse enda keskelt parimaid.

Haigekassa ja liikmemaks.

1-protsendilisest liikmemaksust kirjutasin „Post.“ nr. 97 — 1914. a.:

„Läinud pühapäeval ära peetud haigekassa üldkoosolekul tegi üks osa tööliste asemikkudest ühes tööandjate volinikega otsuseks liikmemaksuks 2 protsendi asemel, mida juhatuse ette pani ja põhjendas, ainult 1 protsent tööliste üldisest sissetulekust võtta. Küll näidati sõnadega ja ka arvude varal tahvilil, kuidas siis, kui liikmemaksuks nii väike protsent määratakse, võimatu on haigekassa osalistele ja nende perekondadele tarvilikku abi anda. Isegi tööandjate asemikkudest kõnelesid mõned 2 prots. poolt. Vastukõnelejad ei toonud öieti ühtegi tõsist põhjendust ette. Ei või ju seda asjalikuks põhjenduseks pidada, kui seletatakse, et töölistel isegi erakorralisi väljaminekuid on, nagu vallamaksud jne., haigekassamaks aga suurendaks neid veel enam. Ka see seletus on naljakas, kui üteldakse, et Eesti rahvas olevat tervem kui teised rahvad, seepärast tulla meie tööliste keskel haigeksjäämisi vähem ette.“

Järgnes pikk kirjeldus haigekassa ülesannetest ja hoiatus: kassal tuleb peagi puudujäägiga tegemist... Seda eksisammu, mis üks osa töölistest ühes suurema jao ettevõtjatega tegi, kes oma väljaminekuid tahaksid vähendada, tuleb edaspidi püüda parandada. See ei tohi aga igatahes seks kaasa mõjuda, et nüüd vahest abirahade suurus liig madalaks määratakse, et aga läbi tulla. Ei — abirahad määratagu ikkagi seaduses tähendatud ülemmäära piirides, mis isegi juba küllalt madalad on.

Ei ole siis tööliste asemikkudel tarvis praegu juhatusest veel eemale jääda. Argu antagu kassat mitte saatuse hooleks, vaid püütagu ikkagi oma mõju maksma panna, oma huvivid kaitsta nii palju kui vähegi võimalik. Kassa juhatuse peaksid ikkagi kõige paremad ja kõige arusaajamad tööliste keskelt olema. Kui üks eksisamm tehtud — siis tuleb teiste eksisammude eest seda enam hoida.

Mitmes pikemas kirjutuses tuli käsitada Tartu üldhaigekassa kriisi esimesel aastal.

Tööliste esindajad lahkusid peakoosolekult.

See kriis võttis nii terava kuju, et ühelt peakoosolekult kassaosaliste asemikud, protesteerides juhataja teguviisi vastu, pärast neljapäevast vaidlust lahkusid, jättes koosolekule vaid juhataja ja paar tema mõtteosalist.

Juhataja oli tööandjate esindaja. Ta taikistas kõnelejaid, võttis neilt sõna ära, koosoleku enamust tahtis juhatuse valimist edasi lükata, juhataja ei lasknud; enamust tahtis, et uus peakoosolek kokku kutsutaks, juhataja vastas, et tema kutsus selle kokku siis, kui tahab.

Seda talitusviisi hinnati „Pst.“ järgmiselt: „Igatahes on aga see kassaosaliste asemikkudele avalikuks võitluskutseks, kui peremehed kõik oma hääled just ühe asemiku kätte annavad. See üksmeel, mis nad siin ilmutavad, on asjata. Üks igapäevase hariliku sureliku

aju ei tööta ilmiski nii viljarikkalt, üks sarnane mõistus ei näe kunagi nii palju peensusi, kui just hulk ajusid ja hulk mõistusi. Isegi halenaljakas on see, kui kohalikud ettevõtjad kõik haigekassa asjus ainult ühe peaga mõtelda tahavad.

Haigekassa on igatahes nii tähtis asutus, et seal juba rohkematele peadele mõtelda annab.

Peakoosolekul oli tööliste esindajate arvu kohta $\frac{2}{3}$ tööandjate häält, neid esitasid üks või paar inimest, nagu aktsiaseltsides.

1914. a. tuli aga „Post.“ nr. 239 minul kirjutada töölistele:

„Töölised peavad oma haigekassa tähtsusest aru saama!“

„Praegu on raske aeg. Kõigi silmad vaatavad sõjavägede poole, kus rahvaste saatust, kogu Euroopa tulevikku verevalamisega otsustatakse. Ometi on suurem jagu seltskonnast oma endiste ülesannete juures — elu läheb oma teed. Ei või ju nüüdki jooksvatele küsimustele käega lüüa — tume tulevik kõiksugu võimalustega on ees!

Nii suured kui tulevased võidud ka oleksid, sõja järel käib ikkagi viletsus, sõja tume vari ei kao niipea, kuigi surma jälgi kas või kuluga kaalutaks. Seepärast tuleksid kõik jõud tööle panna, et tulevikus viletsust ja puudust vähendada. Seltskonnale toob sõda hulk erakorralisi ülesandeid — hulk haavatauid, hulk mahajäetud perekondi, naised ja lapsed, nende eest vaja hoolt kanda...“ „Töölise seisukord muutub nüüd veel raskemaks. Loomulik oleks, et siis ühiselt püütaks puudusi kõrvaldada...“ „Siiski kostab tööliste haigekassa koosolekult häält: võtame kassaosaliste perekondadelt arstiabi ja prii rohi ära, need viimased õigused, mis veel järgi jäänud...“

„Missugune arusaamatus! Hiljaks on haigekassad meie juurde jäänud, ja ka nüüd ei võeta neid nii vastu, nagu tarvis...“

„Tööliste ja nende perekondade kindlustamise küsimus on üks tööliste, sellega laiema khi eluküsimusi.“

Ei või ütelda siis, nagu läinud koosolekul: „Saime enne ilma kassata väga hästi läbi...“

„Neli korda on haigekassa peakoosolekul juba küsimust arutatud, kas mitte liikmemaksu 2 protsendini tõsta, nagu see mujalgi on. Ühe protsendiga ei või läbi tulla. Nüüd on kasal juba ligidale pooltuhat puudujääki. Haiged ootavad kuude kaupa, abiraha ei saa ega saa kätte. Ei aita nutt ega vihastamine: Raha ei ole! Inimene põeb ja — kannatab nälga, kuna seaduse järele temale abi peaks antama.“

Viimaselgi koosolekul oli see küsimus arutusel. Ja imelikud olid otsused: läbi kukutati 2 protsenti. Läbi kukutati ka abirahade kärpimine. Niisama oli ka lugu ettepanekuga ses asjas uut peakoosolekut kokku kutsuda. Kõik jäägu nii, nagu enne! Puudujääk ka edaspidi! Haigetele jäägu abirahad välja maksmata jne.

Kuhu nii jõutakse?! Kas see ei ole juba ränk eksimine kassa ülesande kui ka põhikirja nõuete vastu?!

Ei — ükskord tuleb arukas olla ja ikka hädalistest tarvidustest ka püüda aru saada.

Kui üteldakse, et töölisel ja ettevõtjal raske on nüüdsel sõja ajal 2 protsenti maksta, siis peatagu meeles, et raskete aegade üle neil, kel veel võimalus on teenida, õigust ei ole kurta... .

Halenaljakas on, et haigekassa koosolekul just need raskete aegade üle hädaldasid, kelle sissetulekul nende raskete aegade tõttu mitte kopika võrra ei ole vähenenud... .

Ei ole siis õigust ka neil hädaldada, kui nad oma sissetulekust ühe kopika asemel kaks kopikat rubla pealt haigekassa maksuks annaksid, et sellest rahast abi anda neile, kel seda vaja on. Ei ole õiglane siin raskete aegade varju pugeda. Iseäranis raskel ajal on abi kõige tuntavam. Ja need töölistest, kelle sissetulekul isegi poole võrra vähenenud, on valmis 2 protsenti maksta... .

... Ei peaks siis järgmisel koosolekul enam neid tööliste asemikke leiduma, kes toetaks kaht omakasupüüdlikkude kahe protsendi vastu võitlejat.“

*

Nagu 4. juuni peakoosoleku kirjeldusest „Post.“ näha, otsustas peakoosolek perekonnaliikmetele hinnata arstiabi anda, palgates selleks kaks arsti.

Valiti igasse kaitse haigete kontrolörid, „Postimehe“ trükikojast A. Assor ja Bloom, kellest esimene praegu on haigekassa juhatuse esimeheks.

*

Peakoosolekul nõuti ka, et tuleks vähemalt venekeelsetele kirjadele, mis kassaosalistele lähevad, eestikeelne kokkuvõte juure lisada... .

Aruandest selgus, et esimese kuu jooksul haigeid dr. Urbergi kui ainsa arsti juures käinud üle 70, kaugelt suurem osa tiisikushaiged.

*

Nagu neistki „Postimehes“ ilmunud kirjutuste väljavõtteist nähtub, oli Tartu üldhaigekassa ümber esimeselgi eluaastal visa võitlus käimas: ühel pool olid tööliste esindajad, kes püüdsid haigekassat asetada olukorda, kus ta saaks oma ülesandeid tagajärjekamalt täita, teisel pool ka tööliste esindajad, kes koos osa tööandjate esindajatega tõid haigekassale raskusi, halvasid tema normaalset tegevust, määrates liikmemaksu liig madalale — ühele protsendile, mis tõi puudujääke.

Ei ole haigekassale soodus ka valitsuste vahetamine.

Saksa okupatsiooni aeg tõi haigekassa juhtimises muudatusi, kuid ainult selleks ajaks. Tööliste esindajad ei loobunud ka sellel raskel ajal, mis algas surnute virnaga uulitsal ja seinaplaatitiga „käsen, keelan“, oma õigustest, haigekassa juhtimisest osavõtmisest. Need olid teadlikud tööliste esindajad, kellel oli ka sel ajal tööliste-kassaosaliste usaldus.

Kui Saksa okupatsioonile järgnes enamlaste režiim, siis anti nende sotsiaalasjade komissariaadil poolt käsk, et haigekassa asjaajaja töötaks umbes nädala jooksul välja üldise sotsiaalkindlustuse seaduse, haiguse, õnnetuse,

vanaduse ja invaliidisuse vastu, leskede ja vaestelaste kindlustamiseks.

Eelnõu töötati välja.

Ta pidi dekreedina maksma pandama. Haigekassale anti käsk senistest väikestest ruumidest, Aleksandri t. Truusti majas, välja kolida ja asuda Laia ja Rüütli tänava nurgale endise rentei ruumidesse, et siis seal avada üldine kindlustuskassa.

See ei leidnud teostamist, haigekassa jäi oma endistesse ruumidesse, sest enmlased lahkusid linnast.

Eesti iseseisvuse ajal on Tartu üldhaigekassast kujunenud tugevale alusele rajatud Tartu ja Tartumaa ringkonna haigekassa, milleks ta arvatavasti ka tulevikus, haigekassade ümberkorralduse järele, jääb, kui ei muudeta senist süsteemi.

Tartu üldhaigekassa, kes nii palju vintsutada sai sõjaoludes, on Eesti iseseisvusepäevil oma tõhusa tööga tõenduseks, et kassaosalised on kül-

laltki suutelised oma esindajate kaudu haigekassat valitsema ja tema ülesandeid täitma kõige paremini, nagu see antud olukorras võimalik.

Neile, kes arvavad, et see suurt muudatust ei too haigekassade ellu, kui juhtimisest ka tööandjate esindus osa võtab, olgu vastuväitena toodud Tartu üldhaigekassa ajaloost seegi osa, mida valgustavad tol ajal „Postimehes“ ilmunud paljud kirjutused. Need kirjutused ei olnud mitte kergel käel avaldatud, sest olin haigekassa teenistuses ja sõltuv mõlemast võitlevast poolest.

Kes minule tänapäevani on meele jäänud, on need tüsedad töömehed, kes sellelgi raskel ajal, vaatamata tööandjate suurele jõule, visalt kaitsesid tööliste positsiooni, seejuures võideldes ka nende arusaamatute töölikesindajate vastu, kelle tegevuse menuks olid haigekassa raskused.

Teadlikud tööliselised kannavad ka edaspidi sotsiaalkindlustust, nende tegevus on tagatiseks sotsiaalkindlustuse arengule.

Tartu üldhaigekassa 25-aastase tegevuse puhul

Herb. Kuld

Veerand sajandit möödub tollest ajast, mil Tartu üldhaigekassa asus oma õilsate ülesannete täitmisele — abistama töölistkonda. See ülesanne pole mitte väikese tähtsusega ühiskondlikus struktuuris, vaid see evib tähtsust, mida tuleb kahtlemata eelkõige hinnata nii riiklikus, sotsiaalpoliitilises, majanduslikus kui ka üldkultuurilises mõttes.

Keegi ei saa salata, ka kõige vähikumgi, haigekassade ja üldse sotsiaalkindlustuse suurt tähtsust töölistkonna elus. Selle tähtsus ühiskondlikus eluavalduses on niivõrd ulatuslik, et see hõlmab kogu inimkonna kõiki eluavaldusi.

Laskudes sajandeid tagasi näeme, et töölistkond on toonud suuri ohvreid oma seisundi parandamiseks, millest kujunes aegade vältel tugev klassivõitlus. Klassivõitluse õpetus räägib teadlikust sotsialismist, mille algatajaks olid Marx ja Engels. Nad arvavad, et ühiskondliku arengu aluseks on tehnikaga seoses olev majandus, täpsemalt sõnastades — produktioon. Üha suurenev ja tsentraliseeruv suurkapitalism muutis töölistelised oma täielisiks sõltlasiks, hiljem, suurkapitalismi arengu jätkudes, lisandus ka ruineerunud keskkliit töölistklassi võitluskaaslasteks. Proletariaat võitluses kodanluse vastu ühines paratamatult klassiks, mille tulemusena näeme kodanluse ja töölistkonna suhete revideerimisele võtmist. Kui riigid ja rahvad tahavad olla tugevad, jõukad ning haritud, siis kahtlemata tuleb suurt tähelepanu pöörda sotsiaalkindlustusele ja üldse sotsiaalseile küsimusile. Tänapäeval võimegi juba märgata, et riikide valitsused, püüavad seda ülesannet võtta tõsisemalt, milleks üha annavad tõugeid töölistkonna eest võitlejad.

Jõutakse arusaamisele, et füüsiline töö, mille tegijaks on tööline, on see, mis loob meile tarbevarad kõige hädavajalisemast kuni elumugavusteni. Seepärast tuleb selle tegijat väärikalt hinnata ja aukohal hoida. Tööl on suur ühiskondlik täht-

sus. See on ühiskondlik funktsioon. Ei või jätta töölistkonda ängistava kapitalismi mõju alla. Kas on see õiglane, kui tööline, üksikul saarel teenides peremeest, ajab temale varandusi kokku, ja ühel heal päeval ütleb isand — ole nii lahke, nüüd võid minna, sest mul on kõike külluses ning ma ei vaja sind enam. See on väga kurb ja valus tõde. Töötegemine on üldsuse, kogu rahva, heaolu teenimine. Vastavalt sellele peame töölepingu küsimused eraõiguse valdkonnast üle kandma avalikõiguse valdkonda, peame käsutama tööjõudu ühiskondlikult seisukohast. Koos sellega muutub ka meie arusaamine inimese ja ühiskonna vahekordadest. Uuest arusaamisest ei saa jätta tegemata järeldust, et iga kodaniku kohus on rakendada oma teadmised ja tööjõud rahva heaoluks võimalikult suurema efektiivsusega. Vanasõna ütleb — käsi peseb käit. Nii ka siin. Ühiskonna kohus on omakorda hoolitseda vanaduse või vigastuse tõttu tööjõu kaotanud tööinimese eest mitte alandavate armuandide andmise teel, vaid korraldades seda sotsiaalkindlustuse näol.

On tarvis istutada meie inimestesse enam sotsiaalselt mõtlemist ja arusaamist. Peame jõudma arusaamisele üksikisiku hüve üldhüve sihis suunamise möödapääsmatust vajadusest. See tööväli on lai ja vajab elulähedasi teinimesi.

Vähe on neid, kes suudavad õigesti hinnata ja aru saada sotsiaalkindlustuse sügavast tähtsusest ning kes töötaksid sel alal täie tõsiduse ja andumusega. Tartu üldhaigekassa oma kahekümne viie aasta lävel on üks nendest, kes pälvib erilist tähelepanu seepärast, et tema juhiks on isik, kes igati väärib tunnustamist ja kellelt igauks võib midagi õppida. Peaegu kakskümmend aastat on Karl Lukk olnud see, kes on Tartu üldhaigekassa tegevust juhtinud väga ausalt, täpselt, korralikult ja

Haigekassa asutamise
25-dal aastapäeval
mälestab

Tartu üldhaigekassa
surma läbi lahkunud

538 kassaliiget,
801 perekonnaliiget,
31 lepinguarsti ja

juhatuse liikmeid:

Johann Kiris
August Vaino
Franz Kaiv
Rudolf Lill
Hans Sihver
Artur Veiber
Aleksander Antonov
August Laun
Karl Tralla

revisjonikomisjoni liikmeid

Gustav Voltska
Richard Mark
Valter Rätsepp
Jaan Sassi
Artur Tärna
Jakob Bloom

Tartus, 13. dets. 1938

Tartu üldhaigekassa juhatus

asjatundlikult. Tema energiat on piisanud ka väljapoole oma igapäevast tööd. Nii on ta Eesti Haigekassade Liidu esimees, „Töö ja Tervis“ vastutav toimetaja, ta töötab mitmel pool organisatsioonil revisjoniliikmena jne.

See töö, mille Tartu üldhaigekassa kahekümne viie aasta keskes on korda saatnud, on määratu suure tähtsusega. Väga tabavalt ütleb hr. Linnu-mägi oma artiklis („Töö ja Tervis“ nr. 7): „Nüüd, kus meie hulk aastaid oleme juba osa saanud praegusestki veel mitte täiuslikust sotsiaalkindlustusest, võime ka kindlamini tunda tema head mõju töötava rahva elule ning aru saada sellest viletsusest,

mis oleks palgatöölise seas valitsenud haiguste ja tööõnnetuste puhul, kui töölised oleksid jäänud täiesti kindlustamata. Iga teadlik tööline ja haigekassa liige võib arvata, kui palju pisaraid ja ohkeid on vähendanud see abi, mis haigekassadest on saadud peale otsekoheste arstiabi ja rahalise toetuse, millega on ära hoitud niipalju viletsust ja äärmist puudust kassaliikmete ja nende perekondade keskel.“

Lõppeks soovin Tartu üldhaigekassale edaspidiseks tegevuseks palju edu ja jõudu ning et ta suudaks väärikalt seista oma ülesannete kõrgusel, teenides tööliskonda!

Haigekassade teenijate päev

5. ja 6. novembril 1938. a. Tallinnas, Kaubandus-tööstuskoja ruumes.

Eesti Haigekassade Liidu poolt 5. ja 6. nov. 1938. a. korraldatud haigekassade teenijate päev leidis rohkelt osavõttu. Teenijaid oli päevast osa võtmas 18 haigekassast 68.

Päeva avas

EHL esimees Karl Luukk, märkides, et esmakordselt tulevad teenijad kokku, et arutada teenistusallalisi ja teenijatesse puutuvaid küsimusi. See algatus peab saama iga-aastaseks ürituseks.

Päeva juhatajaks

valiti V. Luksupp — Rakverest, E. Keskpai — Narvast ja P. Paal — Viljandist. Sekretärideks: A. Kleius — Tallinnast, K. Oebius — Paidest ja E. Teras — Haapsalust.

Arstiabi korraldusest haigekassas

refereeris J. Rändvee, Pärnu ühishaigekassa asjaajaja, käsitledes vaba arstivalikut ja ambulante. Haigekassad püüavad ravi korraldada vastavalt oludele ja oma majanduslikule kandevõimele, tulles kõik enam-vähem selle ülesandega korralikult toime. Haigekassad püüavad ravivõimalusi ja raviviise laiendada ja moderniseerida. Haigekassad võimaldavad tiisikusravi sanatooriumis, kroonilisi põletikke ja jooksvahaigusi põdejaile kümbalusravi, neile, kes vajavad oma tervise ja tööjõu taaselustamist — puhkekodus viibimist. Võimaldatakse eriravi röntgeni ja raadiumi abil jne. Referent kirjeldas lähemalt ravikorralduse süsteemi, käsitledes nende viigu ja häid külgi. Lõpuks puudutas tervispassi küsimust, mis on kaalimisel olnud, et ravi otstarbekamalt korraldada.

Referaat kutsus esile rohkeid mõtteavaldusi, kus puudutati üht ja teist ravisüsteemi, aga ka tervispassi eitavaid külgi.

Haigekassa aruandest ja statistikast

refereeris Riigi Statistika Keskbüroo referent K. Raid, kes rõhutas haigekassade statistika suurt tähtsust.

Teatavasti alluvad haigekassade rahalised aruanded kindlustusametite kontrollile, kes

jälgib, kas haigekassad on rahalistes operatsioonides talitanud kehtivate eeskirjade kohaselt või mitte. Sisuliselt töötatakse haigekassade aruanded läbi Riigi Statistika Keskbüroos, kus põhjalikult analüüsitakse haigekassade tulusid, kulusid, varanduslikku seisust ja üldist tegevust iseloomustavaid andmeid. Statistiliselt eriti tähtis on ülevaade kassaosaliste haigestumisest, mis on ainsaks allikaks tööliskonna tervisliku seisundi hindamisel.

Haigekassade aastaaruande koostamiseks kehtima pandud juhised on rakendamisel osutunud puudulikuks. Arusaamatuste lahendamiseks on Sotsiaalministeerium ja Riigi Statistika Keskbüroo kokku leppinud, et aruannete rahalise osa kohta annab juhiseid töökaitse ametkond, statistilise osa kohta aga Riigi Statistika Keskbüroo. Viimane ongi saatnud mitmeid ringkirju, milles on juhitud tähelepanu asjaoludele, mida aruannete täitmisel on tarvis silmas pidada.

Oleks väga tarviline saavutada ühtlust aruannete koostamisel. See kergendaks tunduvalt andmete töötlemist ning tõstaks nende kvaliteeti.

Üldiselt on aruanded aasta-aastalt muutunud korrektsemaks. Ometi esineb kõrvalekaldumisi ettetrükitud vormidest, jäetakse mõned lahtrid või kogni terved tabelid täitmata. Võrdlemisi sageli esineb ka puhtarvutusvigu.

Edasi referent juhtis tähelepanu üksikuile tähtsamaile puudustele. Ettekande lõpul kõneleja tuletas meele, et aastaaruande formulärid on otsas. Läbirääkimistel lepiti kokku, et need haigekassad, kel on formulare rohkem varuks kui oma ühe aasta tarviduseks, teatavad sellest liidule, kes selgitab, kas piisab olemasolevaist formularidest 1938. a. aruandeiks või tuleb asuda uute trükkimisele.

Läbirääkimistel H. Madison, Valgast, juhtis tähelepanu aruannete trükitehnilisile puudustele; referent vastas V. Luksupa küsimusele, et meierid kuuluvad tehnilisele personaali hulka; K. Luukk märkis, et haiguse statistika nõuab rohkesti tööd; P. Paal soovitas, et RSKeskbüroo teataks igale haigekassale aruanded leiduvatest puudustest; K. Oebius käsitles tegevuskapitali aruande täitmist kassaliikmete abirahade tagasimaks-

mise osas; A. Kleius algatas aruannete trükkimise küsimuse.

Teisel päeval kõneles V. Luksepp

haigekassa arvepidamisest ja tegevuse ülevaatest,

mille kokkuvõtte toome järgmises numbris täielisemalt.

Pärast selgitavaid läbirääkimisi võeti vastu otsus, milles palutakse EHliitu, et see moodustaks komisjoni, kes koostaks kava haigekassade tegevusülevaadete aluste ja ulatuse kohta, mis siis liidu poolt saadetakse haigekassadele enne käesoleva aasta lõppu, et haigekassad saaksid võimaluste piires kasutada seda juba käesoleva aasta tegevusülevaate koostamisel.

Haigekassa teenijate õiguslikust vahekorrast haigekassaga

kõneles K. Lukk. Kokkuvõtte tema kõnest toome edaspidi täielisemalt.

Haigekassa teenijate ainelisest seisukorrast refereeris L. Johanson, kes tõi ülevaate haigekassateenijate palkadest ja leidis, et see tasu on neil lasuva töökoormatusega võrreldes liig väike. Rohkesti on teenijaid, kes ei saa töölisühingute poolt koostatud 3-liikmelise perekonna elatismiinimumi.

Läbirääkimistel sotsiaalkindlustuse juhataja P. Margna leidis, et haigekassateenijate õiguslikku olukorda tuleb edaspidi korraldada, vahest isegi seaduseandlikul teel.

V. Luksepp peab tarviliseks haigekassateenijate tööaja normeerimist.

Mõned sõnavõtjad arvasid, et haigekassateenijate palgaolud ja töötingimused tuleksid kindlaks määrata seaduseandlikul teel.

Lõpuks võeti ühel häälel vastu resolutsioon:

„Haigekassade teenijate päev, läbi arutanud haigekassa arstiabi korralduse, jõudis otsusele, et haigekassadele nende ülesannete täitmisel tekitab raskusi arstide puudus, kuna arstide võrk pole küllaldane, eriti maal, kus on tähtsate arstide puudusel isegi jaoskonnaarstide kohti. Seepärast leiab haigekassade teenijate päev, et arstide ettevalmistuse liig suur pildurdamine ja Tartu ülikooli arstiteaduse osakonda sisse astuda soovijate arvu piiramine liig väikese arvuga ei ole otstarbekohane. See arv tuleks tõsta niisugusele tasemele, et arstide arv suudaks rahuldada tervishoidlikke nõudeid.

Päeva lõpetas juhataja V. Luksepp, kes tänas osavõtjaid asjaliku, rahuliku ja sisuka töö eest.

Riigikohtu tegelus

Riigikohus 1937. a. on lahendanud rea küsimusi, mil laiem tähtsus, sellepärast käsitleme alljärgnevalt mõnd.

— Kui käitise töäjõud on juba arvatud Pensioniseaduse alla, siis ei ole põhjust arvata neid veel kindlustusühisuse alla, sest tööstusliku töö seaduse IV peatükk ja riigi- ja omavalitsuste teenijate pensioni seadus taotleavad üldiselt üht ja sama sihti ja kahelt poolt, s. o. kindlustusühisuselt ja pensionikapitalist, ei või õnnetusjuhtumi all kannatanule abi anda. (Adm. o. t. 73 — 1 — 1937).

— Tööliste töölepingu seaduse § 5 järgi loetakse tööleping tööandja ja töölise vahel sõlmituks vastava kokkuleppe põhjal või asjaoluga, et tööandja on töölisel lubanud asuda tööle. § 28 järgi on tööandja kohustatud igale töölisele lepingu sõlmimisel välja andma palgaraamatu, mille juures proovile võetud töölisele, kes prooviaja möödumisel tööle jääb, antakse palgaraamat välja hiljemalt seitsmendal töötamispäeval. Tööliste töölepingu seaduse § 5 ja § 28 kohaselt on palgaraamatu väljaandmine töölisele üldiselt selle tõendu-

seks, et leping on tööandja ja töölise vahel sõlmitud. Sellepärast ei saa lugeda seadusevastaseks käitise sisekorra määrustesse võetud paragrahvi, et palgaleping loetakse sõlmituks palgaraamatu väljaandmisega. See sisekorramääruste paragrahv oma redaktsiooni järgi iseenestest ei püstita normi, et leping loetakse igal juhul ainult siis sõlmituks, kui palgaraamat on välja antud, vaid et palgaraamatu väljaandmine igal juhul tõestab lepingu sõlmimist (Adm. o. t. 274 — 1 — 1937).

— Riigikohus jättis tagajärjeta tööstuse juhataja kaebuse töölisnõukogu liikmete valimise asjas, milles paluti tühistada valimised sellepärast, et need olid toimunud seaduse rikkumisega. Riigikohus leidis, et valimistel on küll ette tulnud seaduse rikkumisi, seaduste rikkumised põhjustaksid aga valimiste tühistamist üksnes tingimusel, kui need oleksid kuidagi mõju avaldanud valimiste tulemustele ja kui oleks tõestatud, et valimiste tagajärjed selletõttu ei vasta tööliskonna enamuse tahtele. See on aga käesoleval korral tõestamata (Adm. o. t. 142 — 1 — 1937).

— Abielus olev naine on kohustatud oma ema ülal pidama, kui ta seda suudab. See asjaolu, et ta on abielus, ei vabasta teda ema ülalpidamise kohustusest, sest Balti Eraseaduses seesugust erandit abielunaiste suhtes ei ole ette nähtud. Kas ta suudab oma ema eest kulusid tasuda, selgub kulude sissenõudmisel. (Adm. o. t. 143 — 1, 1937.)

— Juba vene kindlustusnõukogu on seletanud 3. märtsil 1916, et haiguse puhul ning sünnituse puhul antavad abirahad osutuvad kaheks täiesti iseseisvaks haigekassa sammeks, millistest kumbki reguleeritakse seaduses eriliste, üksteisega mitte sarnanevate eeskirjadega abiraha suuruse ning maksmise tähtaja ja tingimuste suhtes. Siinjuures seadus ei sisalda kitsendust, millega võiks piirata haigekassa liikmete õigust saada üheaegselt mõlemaid abirahasid täies ulatuses. Ei saa ka nõustuda väitega, nagu osutuks sünnitusraha kindlustuseks töövõimetuse puhul. Sünnitusraha antakse sõltumata sellest, kas selle saaja on töövõimetu või mitte, lähtudes ainult kaalutlustest, et naistööline tuleb erilise kaitse alla võtta sünnituse puhul tema enda ja tulevase põlve huvides. Kuid sünnitajal on õigus saada sünnitusabiraha ainult tingimusel, et haigus ei sõltu otseselt rasedusest või sünnitusest, ning et arst tõendab, et haigus teeb ise, sõltumata rasedusest või sünnitusest, töö jätkamise võimatuks ning nõuab töölt vabastamist. (Adm. t. o. 133 — 1937.)

Sotsiaalkindlustus

Tööpuuduse vastu kindlustamine Skandinaavias.

Tööpuuduse vastu kindlustamise küsimus kuulub juba aastaid Skandinaavia kutseühingute töökavasse. Seniste korralduste järgi on olukord tööpuuduse vastu kindlustamise alal erinev.

Daanis pandi juba 1907. a. seadus maksma, mille järgi riik järjekindlalt hakkas omapoolsete toetusmaksudega abistama kutseühingute juures asuvaid tööpuuduse vastu kindlustamise kassasid. Hiljem muudeti seadust mitmel korral. Daani kutseühingud asutasid juba varakult oma tööpuuduse vas-

tu kindlustamise kassad ja omavad sel alal suuri kogemusi. Praegu on Daanis 70 kassat 435.000 liikmega. Daani kutseühingute keskliidul on 460.000 liiget. Tänapäeval leidub ainult mõningaid üksikuid tööliste gruppe, kes seisavad väljaspool vabatahtlikku kindlustust või n.-n. Genti süsteemi.

Rootsis hakkas kehtima 1934. a. riigi poolt toetatavate tööpuuduse vastu kindlustamise kassade seadus jällegi n.-n. Genti süsteemi alusel. 1936. a. lõpul oli 9 kassat 82.547 liikmega, mis riigi poolt said toetust. Suur osa kutseühingute tööpuuduse vastu kindlustamise kassasid pole veel oma põhikirju kohaldanud seaduse nõudeile ega saa seega riigi poolt toetust. Need on täiesti iseseisvad kassad ega kuulu n.-n. Genti süsteemi alusele. 29 kutseühingute liidul oli 650.000 liiget tööpuuduse vastu kindlustuse kassades.

Viimasel ajal on märgata tendentsi oma kassade ümberkorraldamiseks Genti süsteemi alusel.

Norras oli areng sel alal pisut teistsiti. Sealgi hakkas 1907. a. kehtima seadus, mille järgi riigi poolt anti toetust tööpuuduse vastu kindlustuse kassadele. Kutseühingud olid selle seaduse vastu, kuna selle järgi anti kassale riigi poolt toetust ainult siis, kui ka organiseerimatud töölised võeti kassaliikmeteks. 1908. a. muudeti seadust selles mõttes, et organiseerimatud ei tarvitsenud olla seal liikmeks, kui tahe- ti riiklikku toetust. Kuna kassad siiski teataval määral olenesid võimudest, jäid paljud kassad riiklikust abist eemale.

Norras näitas kassaliikmete arv suurt langust. 1920. a. oli kassadel 120.000 liiget, kuid 1928. a. langes see arv 38.000-ni. Norras töölised ei kiitnud põhimõtteliselt sellaseid kassasid heaks. Daanis ja Rootsis asusid töölised teisel seisukohal. Norra töölised nõudsid sunduslikku üleriigilist tööpuuduse vastu kindlustamist — eriti 1931. a. peetud Norra kutseühingute keskliidu kongressil. Küsimus anti erilise asjatundjate komitee lahendada, mis avaldas 1937. a. märtsis oma aruande. Sama aasta juunis võeti vastu seadus tööpuuduse vastu kindlustamise kohta, mis haarab kõiki töölisi, välja arvatud põl-

lumajanduses, kalanduses, metsanduses ja koduse abistamise alal tegutsevad isikud. Kindlustatute arv on umbes 600.000.

Tööpuuduse toetuse suurus päevas on jagatud 6 klassi ja see ulatub 0.80 kuni 4.— kroonini päevas, millele võib tulla lisaks ka perekonnaabiraha kuni 1,5 kroonini päevas.

Tööpuuduse vastu kindlustamisel maksetakse toetust siis, kui kindlustatu on möödunud 4 aasta jooksul 45 nädalat maksnud liikmemakse. Aasta jooksul maksetakse 15 nädalat toetust, kusjuures on tingimuseks, et tööline mitte oma süü tõttu pole jäänud töötuks.

Töötud, kes keelduvad töötute jaoks eriti asutatud koolides õppimast, kaotavad toetuse saamise õiguse. Samuti peavad töötud otsima tööd avaliku töövahetalituse juures. Kui nad mõjuva põhjuseta pakutava töö tagasi lükavad, kaotavad nad jällegi abisaamise õiguse. Selle juures eeldatakse, et pakutava töö tasu ja tingimused ei või halvemad olla vastavates kollektiivlepingutes kindlaksmääratud palkadest ja tingimustest või nende puudumisel üldistest kohalikest vastava ala tingimustest.

Igal juhtumil peavad pakutava töö palgad olema 25% kõrgemad kui tööpuuduse vastu kindlustuse toetuse määrad. Legaalse streigi või lokaudi puhul on töötul õigus pakutavat tööd tagasi lükata, ilma et ta kaotaks oma õigust abi saamiseks.

Tööpuuduse vastu toetust ei makseta streikivatele või lokaudi tõttu töötuks jäänud töölistele.

Tööandjad maksavad töölistega võrdsed kindlustusmaksed. Kokku saadakse kindlustusmaksed aastas umbes 160 miljonit krooni. Sellele summale maksavad riik ja omavalitsus kumbki 4 miljonit krooni lisaks, nii et kogu fondi sissetulek on aastas 24 miljonit krooni. Kui selle summaga välja ei tulda, siis maksab riik puudujäägi.

Kindlustatuil on õigus asutada veel erikassasid, kust 12 kuu kestes 15 nädalat abi võib saada. Toetuse määrad ei või sellastes kassades ületada harilikke tööpuuduse vastu kindlustamise kas-

sade toetusnorme. Pooled sellaste kasjade väljaminekutest võetakse riigi kanda.

Töölised, kes seaduse jõustumisel olid töötud, ei kuulunud kindlustuse alla, kuid kui nad tööd said, arvati nad kohe kindlustuse alla.

See reform on Norras alles ettevalmistusel ja praktilised tulemused tööliste kohta selguvad alles tulevikus. Seadust tahetakse laiendada ka maa- ja metsatöölisele. Kutsetühingud kiitsid oma kongressil reformi heaks.

SOOMES HAKKAB VANADUSE VASTU KINDLUSTAMINE AASTAVAHETUSEL MAKSMA.

Töövõimetuid 65.000.

Tuleva aasta algul hakkab Soomes kehtima vanaduse ja töövõimetuse vastu kindlustamise seadus. Iga tööjõuline Soome kodanik, kes on 18—55-aastane, kindlustatakse vanaduse ja töövõimetuse vastu. Kindlustatult võetakse esimest korda kindlustusmaksed 1939. a. saadud tuludest ja seaduse järgi algab palga kinnipidamine kindlustusmaksudeks tuleva aasta algul.

Kindlustuse osaliseks ei saa sellased isikud, kes olid juba enne selle seaduse jõusseastumist töövõimetud. Töövõimetute arvu kohta tahetakse jõuda selgusele võimalikult peatselt, et viimased asjatult ei maksaks kindlustusmaksed. Selle seaduse järgi peab iga püsiva töövõimetuse all kannataja isik teatud tähtaja möödumise järele andma täpseid teateid oma töövõimetuse kohta.

Käesoleva poolaasta vahetusel olid kindlustusasutusele saabunud ainult mõned tuhanded töövõimetuse teated, kuigi töövõimetute isikute arvu Soomes hinnatakse 65.000-le või 17 promillile rahva arvust. Kuigi oli ette arvata, et töövõimetuse teateid saadetakse tegelikult arvuist palju vähem, siiski oli saadud arv niivõrd väike, et kohalikele kindlustusasutuste esindajatele anti uued juhised töövõimetute arvu kindlakstegemiseks.

Seni on saadud üle 40.000 töövõimetuse teate ja neid tuleb iga päev juure. Rahvapensioni asutus on hankinud teisi teid kaudu teateid töövõimetute isikute kohta ja need teated on saadatud asutuse kohapealseile esindajale kontrollimiseks.

Töövõimetuks arvatakse ka teatud juhtumil kopsuhaiged ja reumatismi haigestunud. Töövõimetus määratakse kindlaks iga töövõimetu kohta eraldi.

Hauguskindlustuse uuest eelnõust teab „Eesti Arst“ nr. 10 — 1938. a. kirjutada, kuigi tutvumiseks eelnõuga tema praegusel kujul ei ole Arstide Kojal esinenud võimalusi, et eelnõu § 47 eeskirju, mis varem määrasid kindlaks kindlustatute arstiabi korralduse palgaliste arstide süsteemi alusel, on täiendatud selles, et kindlustuskassadel võimaldatakse arstiabi korraldada ka kindlustuskassaga lepinguvahe-

korras olevate arstide kaudu. Kindlustuskohustuse alt on jäetud välja töövõtjad, kelle kuu-töötasu ühelt tööandjalt ületab 350 krooni. Sundkindlustuse alla kuuluvate kõrgemapalga-liste töövõtjate maksumise aluse ülemmää-raks on seatud 200-kroonine kuupalk; vastavalt neile kindlustatuile võimaldatavate sammete arvestamise aluseks jääb sama palganorm. Sundkindlustuse alla on viidud lisaks senis-tele töövõtjatele ka kutselistes omavalitsustes administratiivalal teenivad isikud, kui nad ei ole kindlustatud omavalitsuse esinduskogu ot-suse põhjal omavalitsuse enda poolt. Vaba-tahlikku kindlustamist võimaldatakse vaid isi-kuile, kes varem on kuulunud sundkindlustuse alla.

Kassade volikogude valimissüsteem on jäe-tud lahtiseks, see jääb Vabariigi Valitsuse mää-rata. Volikogu liikmete arv on määratud kindlaks erilise tabeli alusel, mis on kujun-datud vastavalt kassaliikmete arvule. On detailiseeritud volikogu ülesandeid, on jäetud sotsiaalministri määrata tööandjate esindajate kindlustuskassasse valimise kord, kassa asjade-valitseja kinnitamine kuulub sotsiaalkindlustu-se osakonna direktori kompetentsi. Eriti mää-ramata küsimuste otsustamine on viidud ju-hatuse kompetentsi. Tööandjate esindajate revisjonikomisjoni valimise kord on antud sotsiaalministri otsustada. Asjadevalitseja ve-toõigust on kitsendatud. Kindlustuskassadele juhiste ja seletuste andmise õigus on kind-lustusnõukogu kompetentsist viidud sotsiaa-lministri kompetentsi. Kindlustuskassade liidu ülesandeid on piiratud liidul tegelikult mõel-davate ülesannetega. — Kindlustatute abi-rahha ülemmäär on vähendatud 90%-lt 85-le.

Vanaduse, invaliidsuse ja perekonna kind-lustamise seaduse eelnõu on praegu valitsus-asutamis väljatöötamisel ega ole veel val-minud.

Haiguskindlustuse seaduse eelnõu Vabariigi Valitsusele esitamise järele selgub, kes kuulub uue seaduse alla.

Töökaitse

Tööõnnetuste vältimise ja töötervishoiu määruste, mis kehtima hakkasid 1. juunil s. a., tegelikult ellu viimine viibib, nagu selgus sot-siaalministri O. Kase vastusest Riigivoli-kogus L. Johanson'i küsimusele. Paljudes meie tööstuslikes kätistes on nende määruste ellu-viimiseks tarvilised suured ümber- ja juure-ehitused, mille läbiviimine võtab aega. Töö-inspektsiooni ametnike poolt on kätistele an-tud tähtjad ümberkorralduste tegemiseks, kuid see nõuab suuremaid kulusid. Kui kätiste poolt on täitmata jäetud säärased eeskirjad, mille täitmine poleks nõudnud nimetamis-väärseid kulusid ega ka aega, on koostatud protokolle ja kätiste valdajad on määruste mittetäitmise eest võetud vastutusele. Ümber-ehitamiseks on antud pikemaid tähtaegu, mõnele tööstuslikule kätisele kuni 1940. aastani.

Töölaliste vallandamise vabaduse kitsendamiseks, vanade tööliste vallandamise vältimiseks ja tööandja kohustuste määramiseks vanade tööliste eest hoolitsemisel on koostatud Sot-siaalministeeriumis seaduse eelnõu.

Töövõtjate (teenijate) ületundide ja üle-tunnitasude täpset arvet pidama on kohus-tatud kõik ärid ja kontorid, kelle kohta keh-tivad äride ja kontorite töökorralduse sea-duse eeskirjad. Vastav vorm on avaldatud RT nr. 95—1938.

Majandusliku kutseoskuse seadus on praegu Riigivolikogu komisjonis arutusel.

Tööstusliku kutseoskuse seadus, millega asendatakse praegu kehtiv meistrite, õppinud tööliste ja tööstusõpilaste seadus, on praegu Riigivolikogus arutusel. Eelnõu arutamise-ga tahetakse lõpule jõuda veel käesoleval istung-järgul.

Töölepingu seadust nõuavad teenijad ja ametnikud, kelle tegevust loetakse vaimsel alal töötamiseks.

Tervishoid

Abiellumus, sündimus ja suremus Eestis 1937. a. Riigi Statistika Keskbüroo andmeil.

Abiellumisi oli 1937. a. 9562, seega 215 võrra vähem kui 1936. a. Kõrgeima abiellumismäära annab Põhja-Eesti, siis Virumaa, kus oma mõju avaldavad oma kõrge abiellumisarvuga „Kiviõli“ ja teised tööstuskeskused. Üldse tööstuslinnad esindavad kõrgeimat abi-ellumistaset: nii tööstuslinnad 11,8, supel-linnad ainult 5,8, teised linnad 9,1. Abiellumine toimub Eestis võrdlemisi vanalt, keskmiselt abielluvad mehed 28,5—29 a. ja naised 25,4—25,9 a. vanuselt, kusjuures peigmehe ja pruudi vanuseline vahe kõigub 3,0—3,1 a. ümber. — Sündimuse mää-r püsib Eestis 1936. a. tasemel — 16,1 iga 1000 elaniku kohta. Maal nihkus sündimuse tase 1937. a. madalamale. Sündimuse poolest on esirinnas Põhja-Eesti — 25,8⁰/₁₀₀₀, sellele järg-neb Võrumaa — 18,4⁰/₁₀₀₀, siis Saaremaa — 18,2⁰/₁₀₀₀, Virumaa — 18,2⁰/₁₀₀₀ ja Valgamaa — 18,0⁰/₁₀₀₀. Kõige madalama sündimusega on Harjumaa — 15,1⁰/₁₀₀₀, Viljandimaa — 15,7⁰/₁₀₀₀ ja Läänemaa — 15,9⁰/₁₀₀₀. Arvestades rahvas-tiku loodusliku juurekasvu, Eesti omab koos Prantsusmaaga tsiviliseeritud riikide peres vii-mase koha — mõlemas riigis rahvastiku loo-duslik iive läheneb nullile. Olukord on tõe-liselt mõtlema panev — ütleb Eesti Statistika kuukiri. 1936. a. elussündinuid sündis abielus 91,1% ja vallaslastena 8,9%. — Sure-muse määr püsib 15 ümber 1000 elaniku kohta. 1937. a. kohta toodud tabelist nähtub, et Eestis oli 1937. a. suremus tuhande elaniku kohta 14,7, Ungaris 14,2, Bulgaarias 13,4 Leedus 13,1, Poolas 14,0, Itaalias 14,0, Lätis 14,3, Tšehhoslovakkias 13,3, Austrias 13,5, Soomes 13,0, Belgias 12,7, Inglismaal 12,6, Argentiinas 11,8, Šveitsis 11,3, Rootsis 12,0, Saksamaal 11,7, Daanis 10,8, Norras 10,4, Uruguais 14,2, Lõuna-Aafrikas 10,0, Austraalias 9,4, Hollandis 8,8 ja Uus-Meremaal 9,1. Eestist suurema sure-

Ta trükikojas sõiduvees
Ja haigekassas esimees,
On valmis ikka andma lisa,
Ehk „kassa“ teebki vahest kisa.

Ta tegi vanast parlamenti
Ja harrastas ka käimis-sporti,
Nüüd „kassa“ kaitsel ikka valvel
Nii, et mehel higi palgel.

KALMET

Ta vana „kassa“ esimees,
Ka konverentsil kõige ees.
„See rahva juurekasu — mis teha! —
On olnud ikka suurtükiliha“.

KALMET

Kui linnas kuskil hunnik tuhka,
Siis kohal on olnud pealik Vuhka.
Kui laval kõlab bass „Mefisto“,
Sa aina kuula siis ja istu.}

musega on märgitud: Palestiina 18,9, Rumeenia 19,3, Mehhiko 23,3, Portugal 16,0, Prantsusmaa 15,0.

Surnute vanuserühmades on 1937. a. meeste juures vähenenud 1—4 a. vanuste osatähtsus, kuna alla 1 a. vanuste osatähtsus on tõusnud. Ka liigub tõusu suunas raukade, see on 50—79 a., suremuse osatähtsus. Naistel on suurenenud alla 1 a., 1—4 a. ja 5—6 a. vanuste suremus, kuna see 70—89 a. keskel on vähenenud.

Tööstuses oli suremus: peremehed palgalistega 2,5, isetöötajad väikeettevõtjad — 13,9, töölised ja teenijad 10,5, ametnikud 8,3. Secga on tööstuses töölise ja teenijate suremus tuhande kohta üle nelja korra suurem kui palgalistega peremeestel.

Kaubanduses, transport- ja sidealal oli suremus: peremehed palgalistega 9,0, isetöötajad väikeettevõtjad 12,4, töölised ja teenijad 10,5, ametnikud 9,6. Isetöötajad väikeettevõtjad (kingsepad, rätsepad, tiserid jne.) andsid siin kõige suurema suremuse arvu, mis näitab, et neil on tervishoiuolud kõige halvemad.

Rahva juurekasvu küsimusist

kirjutab „Tervises“ nr. 11—1938. a. dr. M. Püümeits, märkides muuseum, et suremuse vähendamiseks tuleb tõsta rahva üldist tervishoiutaset, eeskätt ehitada paremaid tervishoiu- nõuetele vastavaid elamu- id nii linnas kui ka maal ja olemasolevate korterite eest hoolit- seda, need puhtad ja korras hoida. Erilist rõhku tuleks panna laste, eriti imikute ja väikelaste, suremuse vähendamisele. Meil haigestub ja sureb elanikke igas vanuseastmes rohkem kui näiteks Skandinaavia riiges. See on seletatav meie madalama tervishoiulise tasemega: tervishoiunõudeile mittevastavad elukorterid ja töökojad, puudulik ja ebaotstarbekohane toitumine ja riie- tus, puudulikud teadmised isiklikust tervis- hoiust jne. Kõik need tegurid koos soodustavad suuremat haigestumist ja suremust... Me peame alati meenutama, et iga inimelu, mille me üldise tervishoiulise taseme tõst- misega päästame, on suur väärtus, mida ei saa otsekohe rahale ümber arvestada. Siia juure lisame veel seda, et meie valmistame tulevastele põlvetele tervishoiuliselt paremad elutingimused.

Riiklikku kaitset ka maakehvike lastele nõuab Maatöölise ja Väikekaupidajate Koja Teataja, märkides, et sündimus ja suremus maal on suurem kui linnas. Lasterohked pere- konnad, kes ise ei suuda raskustest üle saada, vajavad ühiskonna abi. Arsti- ja sünnitusabi vajab maal kiiremat, kättesaadavam ja oda- vamat korraldust. Maatöölisele ja väikekaup- pidajatele tuleb seadusega tagada lasteabiraha ja riiklik arsti- ning sünnitusabi. Maa kor- teriolusid tuleb parandada.

Mitmesugusi

Tööstustegevuse jätkub konjunktuuri nõr- genemine. Septembrikuus vähenes tööliste arv 1242 võrra. Tagasilöökk annab ennast eriti tunda tekstiiltööstuses. Tööstustöölise palga kogusumma langes septembris 4,7 miljonilt 4,6 miljonile kroonile. Tööstusettevõtete arv ka- hanes kuu jooksul 5 võrra. Septembris oli tööstustöölise keskmine tunniteenistus suur- tööstuses meestöölisel 43,0 s. ja naistöölisel 26,7 s., kesktööstuses meestel 37,3 ja naistel 21,5 senti.

Tartu üldhaigekassa tähistab oma 25. aastapäeva

11. detsembril aktusega „Vanemuises“ kell 12 päeval ja õhtul kell 6 koosviibimisega kutseesinduste kodus.

„Töö ja Tervise“ tellijaile.

„Töö ja Tervise“ 1939. a. tellimised palu- takse talitusele ära saata juba 10. jaanuariks. Haigekassasid palutakse teatada, kellele nende kaudu tellijaist „Tööd ja Tervist“ ka 1939. a. tuleb edasi saata.

SISU: 1) Tartu üldhaigekassa 25. aastapäeva puhul. 2) Tartu üldhaigekassa tegevuse ülevaade — K. Lukk. 3) Tabelid. 4) Tartu üldhaigekassa juhatuse esimeestelt: a) Esimeselt esimehelt — Ed. Bergmann; b) Tartu üldhaigekassa minevikust — Joh. Põllusaar; c) Alati valvel ja tugev olla — J. R. Kirp; d) 1913. aasta 13. detsembri mälestuseks — Aug. Linnumägi; e) Mälestusi ja muljeid Tartu üldhaigekassa viimase 15 aasta tegevusest — M. Toom; f) Kui vaba oleks, siis... — A. Assor. 5) Tartu üldhaigekassa juhatuste esimehed. 6) Tartu üldhaigekassa revisjonikomisjonide liikmed. 7) Tartu üldhaigekassa juhatuste liikmete nimestik. 8) Muljeid Tartu üldhaigekassa tööst ja püüetest — dr. P. Hansen. 9) Juubeliks — A. Lill. 10) Tartu üldhaigekassa suunanäitajana töölise haiguskindlustuse alal — R. Traupõld. 11) Tartu üldhaigekassa 25 aastat pioneeriks ja eestvõitlejaks — V. Luksepp. 12) Revisjon olgu heatahtlik — H. Rose. 13) Võitlusest Tartu üldhaigekassa ümber esimesil aastail — L. Johanson. 14) Tartu üldhaigekassa 25-aastase tegevuse puhul — H. Kuld. 15) Haigekassa asutamise 25. aastapäeval mälestab... 16) Haigekassade teenijate päev. 17) Riigikohtu tegelus. 18) Sotsiaalkindlustus. 19) Töökaitse. 20) Tervishoid. 21) Kuulutused.

Vastutav toimetaja Karl Lukk. Tegev toimetaja L. Johanson. Väljaandja Eesti Haigekassade Liit

Ilumise aeg 6. dets. 1938.

Iga töötava naise parimaks seltsiliseks
on Eesti kõige suurema levikuga
naiste ja kodude kuukiri

Maret

Soodustatud hinnaga kiirtellimiste vastuvõtmine on alanud. Kiirtellimiste hind Kr. 3.20. Raha sisse maksa Kirjast. „Mareti“ posti j. arvele nr. 2121-01 või kirjastuse kontoris. Tellijaile palju kingitusi.

Kirjastus „MARET“

Trükikoda ja köitekoda

Tartus, Ülikooli 25.

Telef. 15-20 ja 19-75

Pakkimistarvetetööstus

Edmund Freibach

Tartus, Viljandi tn. 9, telefon 13—25

Valmistab igasuguseid pakkimistarbeid paberist ja papist

TARTU ERAKLIINIK

Riia tän. nr. 54. Tel. 12-60

Ravitakse kõiki haigusi, välja
arvatud nakkushaigused

Sünnitusosakond. Röntgenikiired
Kõrguspäike. Sollux. Diatermia
ja teised elektriraviaparaadid.
Laboratoorium.

Hambaarsii tarbeid
Hambaarstimise materjale
Rekordpriiside vahetusi

pakub:

A. Judeikin

Tartus, Poe t. 2, telefon 1-75
Tallinnas, Kuninga 4, tel. 443-76

Nahatööstuse aktsiaselts
„E. M. Uswansky ja Pojad“

Toores- ja karusnahkade eksport

Asutatud 1880. a.

Vabrik ja peakontor: Tartus, Kaluri tän. 45, tel. 122
Osakonnad: Tallinnas, Veneturg 3, telefon 304-49; Petseris,
Kaubarida 17, telefon 123

Iga haigekassa ja kutseühingu liige lugegu „Tööd ja Tervist“.

Kõik haigekassade tegelased levitagu „Tööd ja Tervist“.

„TÖÖ JA TERVIS“

SOTSIAALPOLIITILINE KUUKIRI

E. HAIGEKASSADE LIIDU JA SOTSIAALSE ARENGU EESTI ÜHINGU HÄÄLEKANDJA

TEGEVTOIMETAJA L. JOHANSON. VASTUTAV TOIMETAJA K. LUKK.

ILMUB 1 KORD KUUS.

Tellimise hind postiga:

Aastas	150 senti
6 kuu peale	75 „
3 kuu peale	40 „
Välismaale aastas	200 „
Üksiknumber 15 senti.	

Kuulutuste hind:

1 lhk.	Kr. 50.—
1/2 „	25.—
1/4 „	12.50
1/8 „	7.25
Teksti ees 50% kallim.	

Tellimisi võtavad vastu kõik postiasutused ilma saatemaksuta.

Toimetus ja talitus: Tallinn, Pärnu mnt. 41, krt. 3, II korral. Telefon 448-35.

Väärtuslikuks raamatuks töölisühingutele, haigekassadele ja raamatukogudele, aga ka igale kodanikule, kes huvi tunneb sotsiaalküsimuste vastu, on

„TÖÖ JA TERVISE“ varemad aastakäigud.

On veel saada:

1925. a. — brošeeritud	Hind enne	80 snt.	nüüd	50 snt.
— kartoneeritud	1.—	„	„	60 „
1926. a. — brošeeritud	1.—	„	„	60 „
— kartoneeritud	1.25	„	„	75 „
1927. a. — brošeeritud	1.—	„	„	60 „
— kartoneeritud	1.25	„	„	75 „
1928. a. — brošeeritud	1.—	„	„	60 „
— kartoneeritud	1.25	„	„	75 „
1929. a. — brošeeritud	1.—	„	„	60 „
— kartoneeritud	1.25	„	„	75 „
1930. a. — brošeeritud	1.—	„	„	60 „
— köidetud	1.50	„	„	1.—
1931. a. — „	1.50	„	„	1.—
1932. a. — „	1.50	„	„	1.—
1933. a. — „	1.50	„	„	1.—
1934. a. — „	1.50	„	„	1.—
1935. a. — „	1.50	„	„	1.—
1937. a. — „	2.—	„	„	1.25

Kõik aastakäigud korraga ostes à 60 senti, 12 aastakäiku 7 kr. 20 senti.
Saatekulu kannab liit.

Tarvilik käsiraamat igale haigekassa liikmele, eriti aga igale volinikule ja haigekassa tegelasele.

O. Vahtra, III jsk. töökaitse abiinspektor

„Töölise haiguse vastu kindlustamise seadus“

(Tööstusliku töö seaduse III peatükk)

ühes seletustega ja temas viidatud seadustega. Raamat sisaldab peale seaduse ka kinnitusekoogu ja riigikohtu seletusi ning on tarviliseks käsiraamatuks igale töösturile ja töölisele, erit' aga haigekassa tegelastele ja osalistele.

Hind enne 1 kroon, nüüd 25 senti.

EESTI HAIGEKASSADE LIIT, Tallinn, Pärnu mnt. 41, kort. 3, II korral, kino „Kungla“ peal. Tel. 448-35.

L. Johanson

SOTSIAALKINDLUSTUS

Hind 10 senti

Eesti Haigekassade Liit, Tallinn, Pärnu mnt. 41, kort. 3, II korral, kino „Kungla“ peal. Tel. 448-35.

Tartu Vesiravila

TARTUS, PIKK TÄN. 62—64 // KÕNETRAAT 34

Ambulatoorne ja kliiniline ravi

RAVITAKSE

närvi-, lihase-, liigese- ja ainevahetusehaigusi.
Soolikate ravi. Soolikate kinnisuse ja katarri ravimine.

Pärmivedeliku, süsihappe ja teised vannid, rabapakkimised, dušid, elektriravi ja valgustusravi. Massaaž.

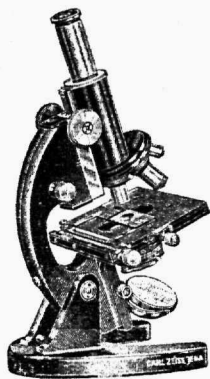
Asutis on avatud kella 10—8 õhtul.

AMETNIKELE HINNAALANDUS.

JUHATUS.

U/Ü „A. KEISS”

TARTU, VÕIDU 15
Kõnetraat 6-05

Vanem
*optika- ja
arstiriistade-
äri*

Soovitab
rikkalikus valikus:

Arstiriistu ja elektromeditsiinilisi aparaate. Mikroskoobe. Kliinikute ja arstikabineti täielikke sisseaseid. Laboratooriumi klaastarbid.

Katkiste Rekord-süstlate vahetus.
Eelarvete koostamine ostukohustuseta.

Firma

„Saks & K^o”

TARTU, RIIA 31
Postkast 138 Kõnetr. 6-12

Ortopeediline- ja
arstiriistadetööstus

Valmistame otstarbekohaseid ja vastupidavaid protese, nagu: kunstjalgu, -käsi, tugiaparaate vigastele jalgadele, korsette selgrooraviks, kubemeriimu, kehasidemeid jne.

Haigemajadele

Apteekidele

Hoolekandeasutistele

soodsaim ostukoht on

F-MA

Asutatud 1899. a.

M. JÄNIES

Tartus, Kaubahoov 8-9-10-11-12

Telefon 5-91.

Suurimas valikus:

- Välismaa puhtkummiriideid.
- Sidematerjali: marlit, valget ja pleekimata, ligniini „kõrg-pleek“, kompressriideid, kompressvatti jne.
- Inglise põrandalinoleumit, linikuid ja vaipu.
- Kookoslinikuid ja -matte.
- Villaseid ja puuvillaseid vooditekke, patju, aknaruloosid jne.
- Täiuslikus valikus pesuriideid.

Hinnad soodsad!

Tartu Linnapank

TARTUS, RAEKOJAS

Telefonid 2-32 ja 11-32

AKTIVA

Arvete seis 31. oktoobril 1938

PASSIVA

Kassa	43.034.03	Põhikapital	324.546.38
Hoiuarved	505.448.03	Tagavarakapital	66.763.35
Väärtpaberid	368.670.28	Amortisatsioonikapital	11.513.13
Väärtused	6.447.29	Hoiusummad	5.227.767.44
Diskonteeritud vekslid	3.946.485.74	Riiklikud laenud	200.000.—
Tähtajalised laenud	3.400.—	Korrespondendid	79.124.72
Riiklikud laenud	200.000.—	Väljaantud garantiid	98.713.50
Kontokorrent laenud	1.008.961.93	Mitmesugused kreditorid	2.000.—
Korrespondendid	51.986.97	Tulud	345.353.06
Garantii deebitorid	98.713.50	Muud passivad	22.912.99
Mitmesugused deebitorid	2.000.—		
Vallasvara	16.824.15		
Kulud	97.059.65		
Muud aktivad	29.663.—		
	<u>Kokku 6.378.694.57</u>		<u>Kokku 6.378.694.57</u>

Toimetab kõiki pangaoperatsioone

Kaaned trükitud E. K.-Ü. „Postimehe“ trükikojas, Tartus 1938.

ESTI
RAHVUSRAAMATUKOGU
AR